

Suomenkielinen laitos

Lainsäädäntö

59. vuosikerta

20. huhtikuuta 2016

Sisältö

II Muut kuin lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksyttävät säädökset

KANSAINVÄLISET SOPIMUKSET

- ★ **Neuvoston päätös (YUTP) 2016/602, annettu 23 päivänä maaliskuuta 2016, Sveitsin valaliiton osallistumista siviiliturvallisuusalan uudistamista koskevaan Euroopan unionin neuvontaoperaatioon Ukrainassa (EUAM Ukraina) koskevan Euroopan unionin ja Sveitsin valaliiton välisen osallistumissopimuksen allekirjoittamisesta ja tekemisestä** 1
- Euroopan unionin ja Sveitsin valaliiton välinen osallistumissopimus Sveitsin valaliiton osallistumisesta siviiliturvallisuusalan uudistamista koskevaan Euroopan unionin neuvontaoperaatioon Ukrainassa (EUAM Ukraina) 3

ASETUKSET

- ★ **Neuvoston täytäntöönpanoasetus (EU) 2016/603, annettu 18 päivänä huhtikuuta 2016, Iraniin kohdistuvista rajoittavista toimenpiteistä annetun asetuksen (EU) N:o 267/2012 täytäntöönpanosta** 8
- ★ **Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2016/604, annettu 6 päivänä huhtikuuta 2016, nimityksen kirjaamisesta suojattujen alkuperänimitysten ja suojattujen maantieteellisten merkintöjen rekisteriin (Rosée des Pyrénées Catalanes (SMM))** 10
- ★ **Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2016/605, annettu 19 päivänä huhtikuuta 2016, Tunisiasta peräisin olevan oliiviöljyn väliaikaisen tariffikiintiön avaamisesta ja hallinnoinnista sekä asetuksen (EY) N:o 1918/2006 muuttamisesta** 11
- ★ **Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2016/606, annettu 19 päivänä huhtikuuta 2016, täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2016/482 avatun rasvattoman maitojauheen interventio-ostoja koskevan tarjouskilpailumenettelyn lopettamisesta** 14
- Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2016/607, annettu 19 päivänä huhtikuuta 2016, kiinteistä tuontiarvoista tiettyjen hedelmien ja vihannesten tulohinnan määrittämiseksi 16

FI

Säädökset, joiden otsikot on painettu laihalla kirjasintyyppillä, ovat maatalouspolitiikan alaan kuuluvia juoksevien asioiden hoitoon liittyviä säädöksiä, joiden voimassaoloaika on yleensä rajoitettu.

Kaikkien muiden säädösten otsikot on painettu lihavalla kirjasintyyppillä ja merkitty tähdellä.

PÄÄTÖKSET

- ★ Neuvoston päätös (YUTP) 2016/608, annettu 18 päivänä huhtikuuta 2016, tiettyjen palestiinalaisten tilapäisestä vastaanottamisesta Euroopan unionin jäsenvaltioissa 18
- ★ Neuvoston päätös (YUTP) 2016/609, annettu 18 päivänä huhtikuuta 2016, Iraniin kohdistuvista rajoittavista toimenpiteistä annetun päätöksen 2010/413/YUTP muuttamisesta 19
- ★ Neuvoston päätös (YUTP) 2016/610, annettu 19 päivänä huhtikuuta 2016, Keski-Afrikan tasavallassa toteutettavasta Euroopan unionin YTPP-sotilaskoulutusoperaatiosta (EUTM RCA) 21
- ★ Komission päätös (EU) 2016/611, annettu 15 päivänä huhtikuuta 2016, organisaatioiden vapaaehtoisesta osallistumisesta yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS-järjestelmä) annetun asetuksen (EY) N:o 1221/2009 mukaisesta viiteasiakirjasta, jossa esitetään ympäristöasioiden hallinnan parhaat toimintatavat, alakohtaiset ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkkejä huipputason osaamisesta matkailualalla (tiedoksiannettu numerolla C(2016) 2137)⁽¹⁾ 27

⁽¹⁾ ETA:n kannalta merkityksellinen teksti

II

(Muut kuin lainsäätämismääräyksessä hyväksyttävät säädökset)

KANSAINVÄLISET SOPIMUKSET

NEUVOSTON PÄÄTÖS (YUTP) 2016/602,

annettu 23 päivänä maaliskuuta 2016,

Sveitsin valaliiton osallistumista siviiliturvallisuusalan uudistamista koskevaan Euroopan unionin neuvontaoperaatioon Ukrainassa (EUAM Ukraina) koskevan Euroopan unionin ja Sveitsin valaliiton välisen osallistumissopimuksen allekirjoittamisesta ja tekemisestä

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 37 artiklan yhdessä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 218 artiklan 5 ja 6 kohdan kanssa,

ottaa huomioon unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksen,

sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Neuvoston päätöksen 2014/486/YUTP⁽¹⁾ 10 artiklan 4 kohdassa säädetään, että kolmansien valtioiden osallistumista koskevista yksityiskohtaisista järjestelyistä tehdään sopimukset Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 37 artiklan mukaisesti.
- (2) Neuvosto hyväksyi 7 päivänä joulukuuta 2015 päätöksen luvan antamisesta neuvottelujen aloittamiseen Euroopan unionin ja Sveitsin valaliiton välisestä osallistumissopimuksesta Sveitsin valaliiton osallistumisesta siviiliturvallisuusalan uudistamista koskevaan Euroopan unionin neuvontaoperaatioon Ukrainassa (EUAM Ukraina), jäljempänä 'sopimus'.
- (3) Sopimus olisi hyväksyttävä,

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Hyväksytään unionin puolesta Euroopan unionin ja Sveitsin valaliiton välinen osallistumissopimus Sveitsin valaliiton osallistumisesta siviiliturvallisuusalan uudistamista koskevaan Euroopan unionin neuvontaoperaatioon Ukrainassa (EUAM Ukraina).

Sopimuksen teksti on liitetty tähän päätökseen.

⁽¹⁾ Neuvoston päätös 2014/486/YUTP, annettu 22 päivänä heinäkuuta 2014, siviiliturvallisuusalan uudistamista koskevasta Euroopan unionin neuvontaoperaatiosta Ukrainassa (EUAM Ukraina) (EUVL L 217, 23.7.2014, s. 42).

2 artikla

Neuvoston puheenjohtaja valtuutetaan nimeämään yksi tai useampi henkilö, jolla on oikeus allekirjoittaa sopimus unionia sitovasti.

3 artikla

Neuvoston puheenjohtaja antaa unionin puolesta sopimuksen 9 artiklan 1 kohdassa määrätyn ilmoituksen.

4 artikla

Tämä päätös tulee voimaan päivänä, jona se hyväksytään.

Tehty Brysselissä 23 päivänä maaliskuuta 2016.

Neuvoston puolesta
Puheenjohtaja
A.G. KOENDERS

KÄÄNNÖS

Euroopan unionin ja Sveitsin valaliiton välinen**OSALLISTUMISSOPIMUS****Sveitsin valaliiton osallistumisesta siviiliturvallisuusalan uudistamista koskevaan Euroopan unionin neuvontaoperaatioon Ukrainassa (EUAM Ukraina)**

EUROOPAN UNIONI, jäljempänä 'EU' tai 'unioni',

ja

SVEITSIN VALALIITTO,

jäljempänä 'osapuolet',

JOTKA OTTAVAT HUOMIOON

siviiliturvallisuusalan uudistamista koskevasta Euroopan unionin neuvontaoperaatiosta Ukrainassa (EUAM Ukraina) 22 päivänä heinäkuuta 2014 annetun neuvoston päätöksen 2014/486/YUTP ⁽¹⁾,

osallistujien komitean perustamisesta siviiliturvallisuusalan uudistamista koskevaa Euroopan unionin neuvontaoperaatiota Ukrainassa (EUAM Ukraina) varten 17 päivänä kesäkuuta 2015 annetun poliittisten ja turvallisuusasioiden komitean päätöksen (YUTP) 2015/956 (EUAM Ukraina/1/2015) ⁽²⁾,

hyväksynnän antamisesta Sveitsin osallistumiselle siviiliturvallisuusalan uudistamista koskevaan Euroopan unionin neuvontaoperaatioon Ukrainassa (EUAM Ukraina) 27 päivänä lokakuuta 2015 annetun poliittisten ja turvallisuusasioiden komitean päätöksen (YUTP) 2015/1965 (EUAM Ukraina/4/2015) ⁽³⁾,

Euroopan unionin ja Ukrainan välisen sopimuksen siviiliturvallisuusalan uudistamista koskevan Euroopan unionin neuvontaoperaation Ukrainassa (EUAM Ukraina) asemasta ⁽⁴⁾, jäljempänä 'operaation asemaa koskeva sopimus',

OVAT SOPINEET SEURAAVAA:

*1 artikla***Operaatioon osallistuminen**

1. Sveitsin valaliitto osallistuu siviiliturvallisuusalan uudistamista koskevaan Euroopan unionin neuvontaoperaatioon Ukrainassa, jäljempänä 'EUAM Ukraina', neuvoston päätöksen 2014/486/YUTP ja kaikkien muiden päätösten mukaisesti, joilla Euroopan unionin neuvosto päättää EUAM Ukrainan jatkamisesta, sekä tämän sopimuksen ja sen 6 artiklan mukaisten mahdollisesti tarvittavien täytäntöönpanojärjestelyjen mukaisesti.

2. Sveitsin valaliiton osallistuminen EUAM Ukrainaan ei vaikuta unionin itsenäiseen päätöksentekoon. Unioni antaa Sveitsin valaliitolle ajoissa tiedon kaikista muutoksista EUAM Ukrainaan ja erityisesti 3 kohdassa tarkoitettuihin asiakirjoihin.

3. Sveitsin valaliitto varmistaa, että EUAM Ukrainaan osallistuva sveitsiläinen henkilöstö noudattaa tehtävänsä suorittaessaan

— päätöstä 2014/486/YUTP ja siihen myöhemmin tehtäviä muutoksia;

⁽¹⁾ EUVL L 217, 23.7.2014, s. 42.

⁽²⁾ EUVL L 156, 20.6.2015, s. 21.

⁽³⁾ EUVL L 287, 31.10.2015, s. 67.

⁽⁴⁾ EUVL L 334, 21.11.2014, s. 3.

- operaatiosuunnitelmaa;
 - täytäntöönpanotoimenpiteitä.
4. Sveitsin valaliiton operaatioon lähettämä henkilöstö suorittaa tehtävänsä ja toimii yksinomaan EUAM Ukrainan etujen mukaisesti.
 5. Sveitsin valaliitto antaa operaation johtajalle ajoissa tiedon kaikista muutoksista, jotka koskevat sen osallistumista operaatioon.

2 artikla

Henkilöstön asema

1. Sveitsin valaliiton EUAM Ukrainaan lähettämän henkilöstön asemaan sovelletaan operaation asemaa koskevaa sopimusta.
2. Sveitsin valaliitto käyttää lainkäyttövaltaansa EUAM Ukrainaan osallistuvaan henkilöstöön, sanotun kuitenkin rajoittamatta operaation asemaa koskevan sopimuksen soveltamista.
3. Sveitsin valaliitto on vastuussa vastaamisesta sellaisiin EUAM Ukrainaan osallistumiseen liittyviin vaatimuksiin, jotka sen henkilöstö esittää tai jotka koskevat sen henkilöstöä. Sveitsin valaliitto huolehtii lakiensa ja määräystensä mukaisesti mahdollisten, erityisesti oikeudellisten tai kurinpidollisten menettelyjen vireillepanosta henkilöstöön kuuluvia vastaan.
4. Osapuolet sopivat luopuvansa sopimusperusteisia vaatimuksia lukuun ottamatta kaikista vaatimuksista toisiaan kohtaan sellaisen omaisuuden vahingoittumisen, menetyksen tai tuhoutumisen vuoksi, jonka jompikumpi osapuoli omistaa tai jota jompikumpi osapuoli käyttää, kun tämä vahingoittuminen, menetys tai tuhoutuminen on aiheutunut niiden suorittaessa tämän sopimuksen mukaisiin toimiin liittyviä tehtäviään, paitsi jos on kyse törkeästä huolimattomuudesta tai tahallisesta laiminlyönnistä.
5. Sveitsin valaliitto sitoutuu antamaan tämän sopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä julistuksen, joka koskee luopumista korvausten vaatimisesta EUAM Ukrainaan osallistuvilta valtioilta.
6. Unioni sitoutuu varmistamaan, että sen jäsenvaltiot antavat tämän sopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä julistuksen, joka koskee luopumista korvausten vaatimisesta Sveitsin valaliiton EUAM Ukrainaan osallistumisen osalta.

3 artikla

Turvallisuusluokitellut tiedot

EUAM Ukrainan yhteydessä sovelletaan Sveitsin valaliiton ja Euroopan unionin välistä sopimusta turvaluokiteltujen tietojen vaihtoon sovellettavista turvallisuusmenettelyistä ⁽¹⁾.

4 artikla

Komentoketju

1. EUAM Ukrainaan osallistuva sveitsiläinen henkilöstö toimii kansallisten viranomaistensa alaisena.
2. Kansalliset viranomaiset siirtävät henkilöstönsä operatiivisen ja taktisen johdon EU:n siviilioperaatioiden komentajalle.
3. EU:n siviilioperaatioiden komentaja vastaa EUAM Ukrainasta sekä sen johtamisesta ja valvonnasta strategisella tasolla.
4. Operaation johtaja vastaa EUAM Ukrainasta ja sen johtamisesta ja valvonnasta.

⁽¹⁾ EUVL L 181, 10.7.2008, s. 58.

5. Operaation johtaja johtaa EUAM Ukrainaa ja vastaa sen päivittäisestä hallinnoinnista.
6. Sveitsin valaliitolla on operaation päivittäisessä hallinnoinnissa samat oikeudet ja velvollisuudet kuin operaatioon osallistuvilla EU:n jäsenvaltioilla 1 artiklassa tarkoitettujen oikeudellisten välineiden mukaisesti.
7. Operaation johtaja vastaa EUAM Ukrainan henkilöstön kurinpidollisesta valvonnasta. Sveitsin toimivaltainen kansallinen viranomainen ryhtyy tarvittaessa kurinpitotoimiin.
8. Sveitsin valaliitto nimeää yhteyshenkilön edustamaan kansallista osastoaan EUAM Ukrainassa. Yhteyshenkilö raportoi operaation johtajalle kansallisista asioista ja vastaa osastonsa päivittäisestä kurinpidosta.
9. Unioni tekee päätöksen EUAM Ukrainan lopettamisesta kuultuaan Sveitsin valaliittoa ennen päätöksen tekemistä, edellyttäen, että Sveitsin valaliitto osallistuu yhä EUAM Ukrainaan sen lopettamispäivänä.
10. EU:n operaation komentaja voi Sveitsin valaliittoa kuultuaan milloin tahansa pyytää Sveitsin valaliiton osuuden pois vetämistä.

5 artikla

Rahoitusnäkökohdat

1. Sveitsin valaliitto vastaa kaikista EUAM Ukrainaan osallistumiseensa liittyvistä kustannuksista, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 3 kohdan soveltamista.
2. Jos operaation toteuttamisvaltiosta tai -valtioista oleville luonnollisille henkilöille tai oikeushenkilöille aiheutuu kuolema, henkilövahinko, omaisuusvahinko taikka omaisuuden menetys, Sveitsin valaliitto, jos sen on todettu olevan korvausvastuussa, suorittaa korvauksen operaation asemaa koskevassa sopimuksessa vahvistettujen edellytysten mukaisesti.
3. Unioni vapauttaa Sveitsin valaliiton EUAM Ukrainan toimintatalousarviota koskevan rahoitusosuuden suorittamisesta.

6 artikla

Sopimuksen täytäntöönpanojärjestelyt

Tämän sopimuksen täytäntöönpanon edellyttämistä teknisistä ja hallinnollisista järjestelyistä sovitaan osapuolten asiaankuuluvien viranomaisten välillä.

7 artikla

Noudattamatta jättäminen

Mikäli osapuoli ei noudata tämän sopimuksen mukaisia velvollisuuksiaan, toisella osapuolella on oikeus päättää tämän sopimuksen voimassaolo ilmoitettuaan tästä yhtä kuukautta etukäteen.

8 artikla

Riitojen ratkaiseminen

Tämän sopimuksen tulkintaan tai soveltamiseen liittyvät riidat ratkaistaan osapuolten välillä diplomaattisin keinoin.

9 artikla

Voimaantulo ja päätyminen

1. Tämä sopimus tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka ensimmäisenä seuraa osapuolten toisilleen antamaa ilmoitusta siitä, että ne ovat saattaneet päätökseen tätä varten tarvittavat sisäiset menettelyt.
2. Tätä sopimusta sovelletaan väliaikaisesti sen allekirjoittamispäivästä alkaen.
3. Tämä sopimus on voimassa Sveitsin valaliiton operaatioon osallistumisen ajan.
4. Kumpi tahansa osapuoli voi päättää tämän sopimuksen ilmoittamalla siitä kirjallisesti toiselle osapuolelle. Päätyminen tulee voimaan kolmen kuukauden kuluttua tällaisen ilmoituksen antamisesta.

Tehty Brysselissä 13 päivänä huhtikuuta 2016 kahtena kappaleena englannin kielellä.

Euroopan unionin puolesta

Sveitsin valaliiton puolesta

JULISTUSTEN TEKSTIT

EU:n jäsenvaltioita koskeva teksti:

Ukrainassa toteutettavasta siviiliturvallisuusalan uudistamista koskevasta Euroopan unionin neuvontaoperaatiosta (EUAM Ukraina) 22 päivänä heinäkuuta 2014 annettua neuvoston päätöstä 2014/486/YUTP soveltavat EU:n jäsenvaltiot pyrkivät omien oikeusjärjestelmiensä mukaisissa rajoissa mahdollisuuksien mukaan luopumaan Sveitsin valaliitolle esitettävistä korvausvaatimuksista, jotka koskevat niiden henkilöstöön kuuluvalla aiheutunutta henkilövahinkoa tai henkilöstöön kuuluvan kuolemaa taikka sellaiselle omaisuudelle, jonka ne omistavat ja jota EUAM Ukraina käyttää, aiheutunutta omaisuusvahinkoa tai tällaisen omaisuuden menetystä,

- jos henkilövahingon, kuoleman, omaisuusvahingon tai omaisuuden menetyksen on aiheuttanut Sveitsin valaliiton henkilöstöön kuuluva suorittaessaan tehtäviään EUAM Ukrainan yhteydessä, paitsi jos on kyse törkeästä huolimattomuudesta tai tahallisesta laiminlyönnistä; tai
- jos henkilövahinko, kuolema, omaisuusvahinko tai omaisuuden menetys on aiheutunut Sveitsin valaliiton omistaman omaisuuden käyttämisestä, edellyttäen, että sitä on käytetty operaation yhteydessä, ja lukuun ottamatta tapauksia, joissa on kyse kyseistä omaisuutta käyttävän Sveitsin valaliitosta olevan EU:n operaation henkilöstön jäsenen törkeästä huolimattomuudesta tai tahallisesta laiminlyönnistä.

Sveitsin valaliittoa koskeva teksti:

Ukrainassa toteutettavasta siviiliturvallisuusalan uudistamista koskevasta Euroopan unionin neuvontaoperaatiosta (EUAM Ukraina) 22 päivänä heinäkuuta 2014 annettua neuvoston päätöstä 2014/486/YUTP soveltava Sveitsin valaliitto pyrkii oman oikeusjärjestelmänsä mukaisissa rajoissa mahdollisuuksien mukaan luopumaan muille EUAM Ukrainaan osallistuville valtioille esitettävistä korvausvaatimuksista, jotka koskevat sen henkilöstöön kuuluvalla aiheutunutta henkilövahinkoa tai henkilöstöön kuuluvan kuolemaa taikka sellaiselle omaisuudelle, jonka se omistaa ja jota EU:n operaatio käyttää, aiheutunutta omaisuusvahinkoa tai tällaisen omaisuuden menetystä,

- jos henkilövahingon, kuoleman, omaisuusvahingon tai omaisuuden menetyksen on aiheuttanut henkilöstöön kuuluva suorittaessaan tehtäviään EUAM Ukrainan yhteydessä, paitsi jos on kyse törkeästä huolimattomuudesta tai tahallisesta laiminlyönnistä; tai
 - jos henkilövahinko, kuolema, omaisuusvahinko tai omaisuuden menetys on aiheutunut EU:n operaatioon osallistuvien valtioiden omistaman omaisuuden käyttämisestä, edellyttäen, että sitä on käytetty operaation yhteydessä, ja lukuun ottamatta tapauksia, joissa on kyse kyseistä omaisuutta käyttävän EU:n operaation henkilöstön jäsenen törkeästä huolimattomuudesta tai tahallisesta laiminlyönnistä.
-

ASETUKSET

NEUVOSTON TÄYTÄNTÖÖNPANOASETUS (EU) 2016/603,

annettu 18 päivänä huhtikuuta 2016,

Iraniin kohdistuvista rajoittavista toimenpiteistä annetun asetuksen (EU) N:o 267/2012 täytäntöönpanosta

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen,

ottaa huomioon Iraniin kohdistuvista rajoittavista toimenpiteistä ja asetuksen (EU) N:o 961/2010 kumoamisesta 23 päivänä maaliskuuta 2012 annetun neuvoston asetuksen (EU) N:o 267/2012⁽¹⁾ ja erityisesti sen 46 artiklan 2 kohdan,

ottaa huomioon unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksen,

sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Neuvosto antoi 23 päivänä maaliskuuta 2012 asetuksen (EU) N:o 267/2012.
- (2) Kiina, Ranska, Saksa, Venäjän federaatio, Yhdistynyt kuningaskunta ja Yhdysvallat, joita unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja tuki, pääsivät 14 päivänä heinäkuuta 2015 Iranin kanssa sopimukseen Iranin ydinalaa koskevasta pitkän aikavälin kattavasta ratkaisusta. Yhteisen kattavan toimintasuunnitelman (Joint Comprehensive Plan of Action, JCPOA) menestyksellinen täytäntöönpano varmistaa Iranin ydinohjelman yksinomaan rauhanomaisen luonteen ja mahdollistaa kaikkien ydinalaan liittyvien pakotteiden kattavan poistamisen.
- (3) Yhdistyneiden kansakuntien (YK) turvallisuusneuvosto hyväksyi 20 päivänä heinäkuuta 2015 päätöslauselman 2231 (2015), jossa hyväksytään yhteinen kattava toimintasuunnitelma, kehoitetaan suunnitelman täysimääräiseen täytäntöönpanoon toimintasuunnitelmassa asetetun aikataulun mukaisesti ja määrätään suunnitelman mukaisesti toteutettavista toimista.
- (4) YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmalla 2231 (2015) hyväksytyssä yhteisessä kattavassa toimintasuunnitelmassa määrätään erityisesti, että unioni poistaa tiettyjä henkilöitä ja yhteisöjä koskevat käyttöön otetut rajoittavat toimenpiteet "siirtymäpäivänä" (18 päivä lokakuuta 2023), joka on kahdeksan vuotta "hyväksymispäivästä" (18 päivä lokakuuta 2015), tai aikaisempaa ajankohtana, joka perustuu Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) pääjohtajan IAEA:n hallintoneuvostolle ja yhtäaikaisesti YK:n turvallisuusneuvostolle esittämään raporttiin, jossa todetaan IAEA:n päätyneen siihen, että kaikki Iranissa oleva ydinmateriaali on edelleen rauhanomaisessa käytössä, jäljempänä 'laajapohjainen valvontaraportti'.
- (5) Neuvosto on tarkastellut uudelleen perustelua, jotka koskevat yhtä rajoittavien toimenpiteiden kohteena siirtymäpäivään saakka olevaa yhteisöä, ja päätti täydentää perustelua.
- (6) Tämän asetuksen liitteessä olevaa merkintää olisi sovellettava 22 päivään lokakuuta 2016.
- (7) Näin ollen asetus (EU) N:o 267/2012 olisi muutettava tämän mukaisesti,

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN ASETUKSEN:

1 artikla

Muutetaan asetuksen (EU) N:o 267/2012 liite IX tämän asetuksen liitteen mukaisesti.

⁽¹⁾ EUVL L 88, 24.3.2012, s. 1.

2 artikla

Tämä asetus tulee voimaan sitä päivää seuraavana päivänä, jona se julkaistaan *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*.

Tämä asetus on kaikilta osiltaan velvoittava, ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa.

Tehty Luxemburgissa 18 päivänä huhtikuuta 2016.

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja

F. MOGHERINI

LIITE

Lisätään asetuksen (EU) N:o 267/2012 liitteessä IX olevaan I.B osaan merkintä 22 päivään lokakuuta 2016 saakka seuraavasti:

I Ydinalaan tai ballistisiin ohjuksiin liittyvään toimintaan osallistuvat henkilöt ja yhteisöt sekä Iranin hallitukselle tukea antavat henkilöt ja yhteisöt

B. Yhteisöt

	Nimi	Tunnistetiedot	Perusteet	Luetteloon merkitsemisen päivämäärä
"7a (*).	Bank Saderat Iran (mukaan lukien kaikki haarakonttorit) ja tytäryhtiöt:	Bank Saderat Tower, 43 Somayeh Ave, Tehran, Iran.	Bank Saderat on maaliskuussa 2009 käsitellyt puolustusteollisuuden järjestön (Defence Industries Organisation, DIO) rembursseja ja näin ollen rikkonut YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1737 määräyksiä, joissa DIO nimetään ja joissa näin ollen edellytetään, että kaikki sille kuuluvat varat, rahoitusomaisuus ja taloudelliset resurssit jäädytetään ja että varoja, rahoitusomaisuutta ja taloudellisia resursseja ei saa luovuttaa sen käyttöön. Käsitellessään kyseisiä rembursseja Bank Saderat on avustanut DIO:ta myös YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan 1747 sisältyvän kiellon, joka koskee aseiden tai niihin liittyvän materiaalin hankkimista ja toimittamista Iranin toimesta, rikkomisessa.	
	a) Bank Saderat plc (London)	5 Lothbury, London, EC2R 7 HD, UK	100-prosenttisesti Bank Saderatin omistuksessa oleva tytäryhtiö.	

(*) Neuvoston täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2016/603 mukaisesti tätä merkintää sovelletaan 22 päivään lokakuuta 2016."

KOMISSION TÄYTÄNTÖÖNPANOASETUS (EU) 2016/604,
annettu 6 päivänä huhtikuuta 2016,
nimityksen kirjaamisesta suojattujen alkuperänimitysten ja suojattujen maantieteellisten merkin-
töjen rekisteriin (Rosée des Pyrénées Catalanes (SMM))

EUROOPAN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen,

ottaa huomioon maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden laatujärjestelmistä 21 päivänä marraskuuta 2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1151/2012⁽¹⁾ ja erityisesti sen 52 artiklan 2 kohdan,

sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Ranskan hakemus nimityksen ”Rosée des Pyrénées Catalanes” rekisteröimiseksi julkaistiin *Euroopan unionin virallisessa lehdessä* ⁽²⁾ asetuksen (EU) N:o 1151/2012 50 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti.
- (2) Koska komissiolle ei ole toimitettu vastaväitteitä asetuksen (EU) N:o 1151/2012 51 artiklan mukaisesti, nimitys ”Rosée des Pyrénées Catalanes” olisi rekisteröitävä,

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN ASETUKSEN:

1 artikla

Rekisteröidään nimitys ”Rosée des Pyrénées Catalanes” (SMM).

Ensimmäisessä kohdassa tarkoitettu nimitys liittyy komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 668/2014⁽³⁾ liitteessä XI mainitun luokan 1.1 ”Tuore liha (ja muut eläimenosat)” tuotteeseen.

2 artikla

Tämä asetus tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*.

Tämä asetus on kaikilta osiltaan velvoittava, ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa.

Tehty Brysselissä 6 päivänä huhtikuuta 2016.

Komission puolesta,
puheenjohtajan nimissä
Phil HOGAN
Komission jäsen

⁽¹⁾ EUVL L 343, 14.12.2012, s. 1.

⁽²⁾ EUVL C 347, 20.10.2015, s. 19.

⁽³⁾ Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 668/2014, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2014, maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden laatujärjestelmistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1151/2012 soveltamissäännöistä (EUVL L 179, 19.6.2014, s. 36).

KOMISSION TÄYTÄNTÖÖNPANOASETUS (EU) 2016/605,**annettu 19 päivänä huhtikuuta 2016,****Tunisiasta peräisin olevan oliiviöljyn väliaikaisen tariffikiintiön avaamisesta ja hallinnoinnista sekä asetuksen (EY) N:o 1918/2006 muuttamisesta**

EUROOPAN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen,

ottaa huomioon maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 922/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta 17 päivänä joulukuuta 2013 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 ⁽¹⁾ ja erityisesti sen 187 artiklan a–e alakohdan,

sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/580 ⁽²⁾ 1 artiklassa avataan unioniin tuotavalle Tunisiasta peräisin olevalle CN-koodien 1509 10 10 ja 1509 10 90 oliiviöljylle vuotuinen 35 000 tonnin suuruinen tulliton tariffikiintiö vuosiksi 2016 ja 2017.
- (2) Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Tunisian tasavallan välisestä assosioinnista annetussa Euro–Välimeri-sopimuksessa ⁽³⁾ olevan pöytäkirjan N:o 1 3 artiklassa, sellaisena kuin se on muutettuna 3 artiklan 1 kohdalla Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Tunisian tasavallan Euro–Välimeri-assosiaatiosopimukseen Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan Euroopan unioniin liittymisen huomioon ottamiseksi tehdyssä pöytäkirjassa ⁽⁴⁾, joka on hyväksytty neuvoston päätöksellä 2005/720/EY ⁽⁵⁾, avataan CN-koodien 1509 10 10 ja 1509 10 90 kokonaan Tunisiassa tuotetun ja sieltä suoraan unioniin kuljetetun oliiviöljyn tuontia tullitta koskeva 56 700 tonnin tariffikiintiö. Kyseisen tariffikiintiön avaamisesta ja hallinnoinnista säädetään komission asetuksessa (EY) N:o 1918/2006 ⁽⁶⁾.
- (3) Johdonmukaisuuden vuoksi 35 000 tonnin väliaikaista tariffikiintiötä olisi hallinnoitava samalla tavalla kuin 56 700 tonnin pysyvää tariffikiintiötä.
- (4) Komission asetuksia (EY) N:o 1345/2005 ⁽⁷⁾, (EY) N:o 1301/2006 ⁽⁸⁾ ja (EY) N:o 376/2008 ⁽⁹⁾ olisi sovellettava rajoittamatta tässä asetuksessa säädettyjen lisäedellytysten ja poikkeuksien soveltamista.
- (5) Asetuksen (EY) N:o 1918/2006 3 artiklaa, jossa vahvistetaan ilmoituksia ja myöntämistä koskevat vaatimukset, tuontitodistusten voimassaoloaika ja vakuuden määrä, olisi sovellettava, jollei tässä asetuksessa toisin säädetä.

⁽¹⁾ EUVL L 347, 20.12.2013, s. 671.

⁽²⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/580, annettu 13 päivänä huhtikuuta 2016, kiireellisten yksipuolisten kauppatoimenpiteiden toteuttamisesta Tunisian tasavallan osalta (EUVL L 102, 18.4.2016, s. 1).

⁽³⁾ EYVL L 97, 30.3.1998, s. 2. Sopimus sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna neuvoston päätöksellä 2006/612/EY (EUVL L 260, 21.9.2006, s. 1).

⁽⁴⁾ EUVL L 278, 21.10.2005, s. 3.

⁽⁵⁾ Neuvoston päätös 2005/720/EY, tehty 20 päivänä syyskuuta 2005, Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Tunisian tasavallan välisestä assosioinnista tehtyyn Euro–Välimeri-sopimukseen liitettävän pöytäkirjan tekemisestä Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan Euroopan unioniin liittymisen huomioon ottamiseksi (EUVL L 278, 21.10.2005, s. 1).

⁽⁶⁾ Komission asetus (EY) N:o 1918/2006, annettu 20 päivänä joulukuuta 2006, Tunisiasta peräisin olevan oliiviöljyn tariffikiintiön avaamisesta ja hallinnoinnista (EUVL L 365, 21.12.2006, s. 84).

⁽⁷⁾ Komission asetus (EY) N:o 1345/2005, annettu 16 päivänä elokuuta 2005, oliiviöljyalan tuontitodistusjärjestelmän soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä (EUVL L 212, 17.8.2005, s. 13).

⁽⁸⁾ Komission asetus (EY) N:o 1301/2006, annettu 31 päivänä elokuuta 2006, tuontitodistusjärjestelmän alaisten maataloustuotteiden tuontitariffikiintiöiden hallinnointia koskevista yhteisistä säännöistä (EUVL L 238, 1.9.2006, s. 13).

⁽⁹⁾ Komission asetus (EY) N:o 376/2008, annettu 23 päivänä huhtikuuta 2008, maataloustuotteiden tuonti-, vienti- ja ennakkovahvistusto- distusmenettelyn soveltamista koskevista yhteisistä yksityiskohtaisista säännöistä (EUVL L 114, 26.4.2008, s. 3).

- (6) Jotta toimijat voisivat joustavammin käyttää Tunisiasta peräisin olevan neitsytoliiviöljyn tuontikiintiötä, olisi poistettava velvollisuus eritellä ilmoitukset CN-koodin mukaan. Sen vuoksi asetusta (EY) N:o 1918/2006 olisi muutettava.
- (7) Tässä asetuksessa säädetty toimenpiteet ovat maatalouden yhteisen markkinajärjestelyn komitean lausunnon mukaiset,

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN ASETUKSEN:

1 artikla

Asetusta (EY) N:o 1345/2005, asetusta (EY) N:o 1301/2006, asetusta (EY) N:o 376/2008 ja asetuksen (EY) N:o 1918/2006 3 artiklaa sovelletaan, jollei tässä asetuksessa toisin säädetä.

2 artikla

1. Avataan unioniin tuontia varten vuosiksi 2016 ja 2017 vuotuinen tulliton tariffikiintiö, jonka järjestysnumero on 09.4033, jäljempänä 'väliaikainen kiintiö', CN-koodien 1509 10 10 ja 1509 10 90 kokonaan Tunisiassa tuotetulle ja sieltä suoraan unioniin kuljetetulle oliiviöljylle tässä asetuksessa säädettyin edellytyksin. Väliaikaisen kiintiön määrä on 35 000 tonnia vuodessa.

2. Väliaikainen kiintiö asetetaan saataville vasta kun asetuksen (EY) N:o 1918/2006 2 artiklassa säädetty vuotuinen kiintiö, jonka järjestysnumero on 09.4032, on kokonaan myönnetty.

3. Väliaikainen kiintiö avataan kunkin vuoden 1 päivänä tammikuuta. Vuoden 2016 osalta väliaikainen kiintiö avataan kuitenkin tämän asetuksen voimaantulosta 31 päivään joulukuuta 2016.

3 artikla

Väliaikaista kiintiötä koskevia todistushakemuksia voidaan ottaa vastaan kiintiötä, jonka järjestysnumero on 09.4032, koskevien hakemusten keskeyttämisestä annetun täytäntöönpanoasetuksen voimaantuloa seuraavasta ensimmäisestä maanantaista tai tiistaista alkaen.

Vuoden 2016 osalta väliaikaista kiintiötä koskevia todistushakemuksia voidaan ottaa vastaan tämän asetuksen voimaantuloa seuraavasta ensimmäisestä maanantaista tai tiistaista alkaen.

4 artikla

Poistetaan asetuksen (EY) N:o 1918/2006 3 artiklan 2 kohdan toinen virke.

5 artikla

Tämä asetus tulee voimaan seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

Tämä asetus on kaikilta osiltaan velvoittava, ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa.

Tehty Brysselissä 19 päivänä huhtikuuta 2016.

Komission puolesta

Puheenjohtaja

Jean-Claude JUNCKER

KOMISSION TÄYTÄNTÖÖNPANOASETUS (EU) 2016/606,
annettu 19 päivänä huhtikuuta 2016,
täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2016/482 avatun rasvattoman maitojauheen interventio-ostoja
koskevan tarjouskilpailumenettelyn lopettamisesta

EUROOPAN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen,

ottaa huomioon maataloustuotteiden yhteiseen markkinajärjestelyyn liittyvien tiettyjen tukien ja vientitukien vahvistamista koskevien toimenpiteiden määrittämisestä 16 päivänä joulukuuta 2013 annetun neuvoston asetuksen (EU) N:o 1370/2013 ⁽¹⁾ ja erityisesti sen 3 artiklan 6 kohdan,

sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2016/482 ⁽²⁾ avattiin tarjouskilpailumenettely rasvattoman maitojauheen ostamiseksi, koska asetuksen (EU) N:o 1370/2013 3 artiklan 1 kohdan c alakohdassa rasvattoman maitojauheen kiinteään hintaan tapahtuville interventio-ostoille vahvistettu 109 000 tonnien määrällinen rajoitus oli ylittynyt.
- (2) Asetuksen (EU) N:o 1370/2013 3 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa, joka on lisätty neuvoston asetuksella (EU) 2016/591 ⁽³⁾, voimaa ja rasvattoman maitojauheen kiinteään hintaan vuonna 2016 tapahtuviin interventio-ostoihin sovellettavia määrällisiä rajoituksia korotettiin 20 päivästä huhtikuuta 2016.
- (3) Sen vuoksi on tarpeen lopettaa täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2016/482 avattu tarjouskilpailumenettely ja jatkaa rasvattoman maitojauheen kiinteään hintaan tapahtuvia julkisia interventio-ostoja siihen asti, kun korotetut määrälliset rajoitukset on saavutettu.
- (4) Koska interventioelinten on pian tämän asetuksen julkaisemisen jälkeen ilmoitettava tarjoajille tarjouskilpailumenettelyn lopettamisesta, tämän asetuksen olisi tultava voimaan päivänä, jona se julkaistaan *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*,

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN ASETUKSEN:

1 artikla

Tarjouskilpailumenettelyn lopettaminen

Lopetetaan täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2016/482 avattu tarjouskilpailumenettely.

2 artikla

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä, jona se julkaistaan *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*.

⁽¹⁾ EUVL L 346, 20.12.2013, s. 12.

⁽²⁾ Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2016/482, annettu 1 päivänä huhtikuuta 2016, kiinteään hintaan tehtävien rasvattoman maitojauheen interventio-ostojen lopettamisesta 30 päivänä syyskuuta 2016 päättyvällä interventiojaksolla ja tarjouskilpailumenettelyn aloittamisesta (EUVL L 87, 2.4.2016, s. 26).

⁽³⁾ Neuvoston asetus (EU) 2016/591, annettu 15 päivänä huhtikuuta 2016, maataloustuotteiden yhteiseen markkinajärjestelyyn liittyvien tiettyjen tukien ja vientitukien vahvistamista koskevien toimenpiteiden määrittämisestä annetun asetuksen (EU) N:o 1370/2013 muuttamisesta voimaa ja rasvattoman maitojauheen ostoihin sovellettavien määrällisten rajoitusten osalta (EUVL L 103, 19.4.2016, s. 3).

Tämä asetus on kaikilta osiltaan velvoittava, ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa.

Tehty Brysselissä 19 päivänä huhtikuuta 2016.

*Komission puolesta,
puheenjohtajan nimissä
Jerzy PLEWA
Maatalouden ja maaseudun kehittämisen pääosaston
pääjohtaja*

KOMISSION TÄYTÄNTÖÖNPANOASETUS (EU) 2016/607,**annettu 19 päivänä huhtikuuta 2016,****kiinteistä tuontiarvoista tiettyjen hedelmien ja vihannesten tulohinnan määrittämiseksi**

EUROOPAN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen,

ottaa huomioon maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 992/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta 17 päivänä joulukuuta 2013 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 ⁽¹⁾,

ottaa huomioon neuvoston asetuksen (EY) N:o 1234/2007 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä hedelmä- ja vihannesalan sekä hedelmä- ja vihannesjalostealan osalta 7 päivänä kesäkuuta 2011 annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 543/2011 ⁽²⁾ ja erityisesti sen 136 artiklan 1 kohdan,

sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Täytäntöönpanoasetuksessa (EU) N:o 543/2011 säädetään Uruguay'n kierroksen monenvälisen kauppaneuvottelujen tulosten soveltamiseksi perusteista, joiden mukaan komissio vahvistaa kolmansista maista tapahtuvan tuonnin kiinteät arvot mainitun asetuksen liitteessä XVI olevassa A osassa luetelluille tuotteille ja ajanjaksoille.
- (2) Kiinteä tuontiarvo lasketaan joka työpäivä täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 543/2011 136 artiklan 1 kohdan mukaisesti ottaen huomioon päivittäin vaihtuvat tiedot. Sen vuoksi tämän asetuksen olisi tultava voimaan päivänä, jona se julkaistaan *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*,

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN ASETUKSEN:

1 artikla

Täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 543/2011 136 artiklassa tarkoitetut kiinteät tuontiarvot vahvistetaan tämän asetuksen liitteessä.

2 artikla

Tämä asetus tulee voimaan päivänä, jona se julkaistaan *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*.

Tämä asetus on kaikilta osiltaan velvoittava, ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa.

Tehty Brysselissä 19 päivänä huhtikuuta 2016.

*Komission puolesta,
puheenjohtajan nimissä*

Jerzy PLEWA

*Maatalouden ja maaseudun kehittämisen pääosaston
pääjohtaja*

⁽¹⁾ EUVL L 347, 20.12.2013, s. 671.

⁽²⁾ EUVL L 157, 15.6.2011, s. 1.

LIITE

Kiinteät tuontiarvot tiettyjen hedelmien ja vihannesten tulohinnan määrittämiseksi

(EUR/100 kg)		
CN-koodi	Kolmansien maiden koodi ⁽¹⁾	Kiinteä tuontiarvo
0702 00 00	IL	279,2
	MA	95,7
	SN	175,5
	TR	108,9
	ZZ	164,8
0707 00 05	MA	80,7
	TR	112,8
	ZZ	96,8
0709 93 10	MA	91,2
	TR	134,3
	ZZ	112,8
0805 10 20	CR	66,6
	EG	47,6
	IL	79,1
	MA	57,5
	TR	38,9
	ZZ	57,9
	ZZ	57,9
0805 50 10	MA	132,7
	ZZ	132,7
0808 10 80	AR	107,0
	BR	106,3
	CL	112,5
	CN	131,9
	US	153,7
	ZA	85,7
	ZZ	116,2
	ZZ	116,2
	ZZ	116,2
0808 30 90	AR	101,3
	CL	134,3
	CN	86,4
	ZA	117,7
	ZZ	109,9
	ZZ	109,9

⁽¹⁾ Kolmansien maiden kanssa käytävää ulkomaankauppaa koskevista yhteisön tilastoista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 471/2009 täytäntöönpanosta maa- ja alueluokituksen ajan tasalle saattamisen osalta 27 päivänä marraskuuta 2012 annetussa komission asetuksessa (EU) N:o 1106/2012 (EUVL L 328, 28.11.2012, s. 7) vahvistettu maanimikkeistö. Koodi "ZZ" tarkoittaa "muuta alkuperää".

PÄÄTÖKSET

NEUVOSTON PÄÄTÖS (YUTP) 2016/608,

annettu 18 päivänä huhtikuuta 2016,

tietyjen palestiinalaisten tilapäisestä vastaanottamisesta Euroopan unionin jäsenvaltioissa

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 29 artiklan ja 31 artiklan 1 kohdan,

sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Neuvosto hyväksyi 5 päivänä maaliskuuta 2015 tiettyjen palestiinalaisten tilapäistä vastaanottamista jäsenvaltioissa koskevan päätöksen (YUTP) 2015/363 ⁽¹⁾, jolla jatkettiin näille henkilöille myönnettyjen, yhteisessä kannassa 2002/400/YUTP ⁽²⁾ tarkoitettujen jäsenvaltioiden alueelle saapumista ja siellä oleskelua koskevien kansallisten lupien voimassaoloaikaa 24 kuukaudella.
- (2) Neuvosto katsoo yhteisen kannan 2002/400/YUTP soveltamisen arvioinnin perusteella, että näiden lupien voimassaoloaikaa on tarkoituksenmukaista jatkaa edelleen 24 kuukaudella,

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Yhteisen kannan 2002/400/YUTP 2 artiklassa tarkoitetut jäsenvaltiot jatkavat mainitun yhteisen kannan 3 artiklan mukaisesti alueelleen saapumista ja siellä oleskelua varten myönnettyjen kansallisten lupien voimassaoloaikaa 24 kuukaudella 31 päivästä tammikuuta 2016.

2 artikla

Tämä päätös tulee voimaan päivänä, jona se hyväksytään.

Tehty Luxemburgissa 18 päivänä huhtikuuta 2016.

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja

F. MOGHERINI

⁽¹⁾ Neuvoston päätös (YUTP) 2015/363, annettu 5 päivänä maaliskuuta 2015, tiettyjen palestiinalaisten tilapäisestä vastaanottamisesta Euroopan unionin jäsenvaltioissa (EUVL L 62, 6.3.2015, s. 24).

⁽²⁾ Neuvoston yhteinen kanta 2002/400/YUTP 21 päivästä toukokuuta 2002, tiettyjen palestiinalaisten tilapäisestä vastaanottamisesta Euroopan unionin jäsenvaltioissa (EYVL L 138, 28.5.2002, s. 33).

NEUVOSTON PÄÄTÖS (YUTP) 2016/609,**annettu 18 päivänä huhtikuuta 2016,****Iraniin kohdistuvista rajoittavista toimenpiteistä annetun päätöksen 2010/413/YUTP muuttamisesta**

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 29 artiklan,

ottaa huomioon Iraniin kohdistuvista rajoittavista toimenpiteistä ja yhteisen kannan 2007/140/YUTP kumoamisesta 26 päivänä heinäkuuta 2010 annetun neuvoston päätöksen 2010/413/YUTP⁽¹⁾ ja erityisesti sen 23 artiklan,

ottaa huomioon unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksen,

sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Neuvosto hyväksyi 26 päivänä heinäkuuta 2010 päätöksen 2010/413/YUTP.
- (2) Kiina, Ranska, Saksa, Venäjän federaatio, Yhdistynyt kuningaskunta ja Yhdysvallat, joita unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja tuki, pääsivät 14 päivänä heinäkuuta 2015 Iranin kanssa sopimukseen Iranin ydinalaa koskevasta pitkän aikavälin kattavasta ratkaisusta. Yhteisen kattavan toimintasuunnitelman (Joint Comprehensive Plan of Action, JCPOA) menestyksellinen täytäntöönpano varmistaa Iranin ydinohjelman yksinomaan rauhanomaisen luonteen ja mahdollistaa kaikkien ydinalaan liittyvien pakotteiden kattavan poistamisen.
- (3) Yhdistyneiden kansakuntien (YK) turvallisuusneuvosto hyväksyi 20 päivänä heinäkuuta 2015 päätöslauselman 2231 (2015), jossa hyväksytään yhteinen kattava toimintasuunnitelma, kehoitetaan suunnitelman täysimääräiseen täytäntöönpanoon toimintasuunnitelmassa asetetun aikataulun mukaisesti ja määrätään suunnitelman mukaisesti toteutettavista toimista.
- (4) YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmalla 2231 (2015) hyväksytyssä yhteisessä kattavassa toimintasuunnitelmassa määrätään erityisesti, että unioni poistaa tiettyjä henkilöitä ja yhteisöjä koskevat käyttöön otetut rajoittavat toimenpiteet 'siirtymäpäivänä' (18 päivä lokakuuta 2023), joka on kahdeksan vuotta 'hyväksymispäivästä' (18 päivä lokakuuta 2015), tai aikaisempaan ajankohtana, joka perustuu Kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) pääjohtajan IAEA:n hallintoneuvostolle ja yhtäaikaaisesti YK:n turvallisuusneuvostolle esittämään raporttiin, jossa todetaan IAEA:n päätyneen siihen, että kaikki Iranissa oleva ydinmateriaali on edelleen rauhanomaisessa käytössä, jäljempänä 'laajapohjainen valvontaraportti'.
- (5) Neuvosto on tarkastellut uudelleen perusteluita, jotka koskevat yhtä rajoittavien toimenpiteiden kohteena siirtymäpäivään saakka olevaa yhteisöä, ja päätti täydentää perusteluita.
- (6) Tämän päätöksen liitteessä olevaa merkintää olisi sovellettava 22 päivään lokakuuta 2016.
- (7) Näin ollen päätös 2010/413/YUTP olisi muutettava tämän mukaisesti,

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Muutetaan päätöksen 2010/413/YUTP liite II tämän päätöksen liitteen mukaisesti.

2 artikla

Tämä päätös tulee voimaan sitä päivää seuraavana päivänä, jona se julkaistaan *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*.

Tehty Luxemburgissa 18 päivänä huhtikuuta 2016.

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja

F. MOGHERINI

⁽¹⁾ EUVL L 195, 27.7.2010, s. 39.

LIITE

Lisätään päätöksen 2010/413/YUTP liitteessä II olevaan I.B osaan merkintä 22 päivään lokakuuta 2016 saakka seuraavasti:

I Ydinalaan tai ballistisiin ohjuksiin liittyvään toimintaan osallistuvat henkilöt ja yhteisöt sekä Iranin hallitukselle tukea antavat henkilöt ja yhteisöt

B. Yhteisöt

	Nimi	Tunnistetiedot	Perusteet	Luetteloon merkitsemisen päivämäärä
"7a. (*)	Bank Saderat Iran (mukaan lukien kaikki haarakonttorit) ja tytäryhtiöt:	Bank Saderat Tower, 43 Somayeh Ave, Tehran, Iran.	Bank Saderat on maaliskuussa 2009 käsitellyt puolustusteollisuuden järjestön (Defence Industries Organisation, DIO) rembursseja ja näin ollen rikkonut YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1737 määräyksiä, joissa DIO nimetään ja joissa näin ollen edellytetään, että kaikki sille kuuluvat varat, rahoitusomaisuus ja taloudelliset resurssit jäädytetään ja että varoja, rahoitusomaisuutta ja taloudellisia resursseja ei saa luovuttaa sen käyttöön. Käsitelleessään kyseisiä rembursseja Bank Saderat on avustanut DIO:ta myös YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan 1747 sisältyvän kiellon, joka koskee aseiden tai niihin liittyvän materiaalin hankkimista ja toimittamista Iranin toimesta, rikkomisessa.	
	a) Bank Saderat plc (London)	5 Lothbury, London, EC2R 7 HD, UK	100-prosenttisesti Bank Saderatin omistuksessa oleva tytäryhtiö.	

(*) Neuvoston päätöksen (YUTP) 2016/609 mukaisesti tätä merkintää sovelletaan 22 päivään lokakuuta 2016."

NEUVOSTON PÄÄTÖS (YUTP) 2016/610,**annettu 19 päivänä huhtikuuta 2016,****Keski-Afrikan tasavallassa toteutettavasta Euroopan unionin YTPP-sotilaskoulutusoperaatiosta (EUTM RCA)**

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 28 artiklan, 42 artiklan 4 kohdan ja 43 artiklan 2 kohdan,

ottaa huomioon unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan ehdotuksen,

sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Neuvosto totesi 17 ja 18 päivänä marraskuuta 2014 antamissaan päätelmissä, että Yhdistyneiden kansakuntien (YK) kanssa tarvitaan yhteisiä lähestymistapoja Keski-Afrikan tasavallassa sen turvallisuusjoukkojen, asevoimat mukaan lukien, uudistukseen, jotta tilanne voitaisiin vakauttaa poliittisen prosessin tueksi. Neuvosto totesi olevansa tältä osin tietoinen unionin mahdollisen roolin tuomasta lisäarvosta turvallisuusalan uudistukseen YK:n toimien tukena samalla, kun varmistetaan paikallinen sitoutuminen asiaan.
- (2) Neuvosto hyväksyi 19 päivänä tammikuuta 2015 päätöksen (YUTP) 2015/78 ⁽¹⁾ Keski-Afrikan tasavallassa toteutettavasta Euroopan unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alan (YTPP) sotilaallisesta neuvontaoperaatiosta (EUMAM RCA). EUMAM RCA:n toimeksianto päättyy 16 päivänä heinäkuuta 2016.
- (3) Keski-Afrikan tasavallan *Chef de l'État de Transition* (siirtymäkauden valtionpäämies) pyysi 8 päivänä lokakuuta 2015 päivätyllä kirjeellä unionia tukemaan edelleen Keski-Afrikan tasavallan asevoimia vahvistamalla operatiivisen koulutuksen rakennetta täydessä yhteistyössä Keski-Afrikan tasavallassa järjestettävän Yhdistyneiden kansakuntien yhdenmisen moniulotteisen vakauttamisoperaation, jäljempänä 'MINUSCA', kanssa.
- (4) Neuvosto antoi 17 päivänä marraskuuta 2015 tunnustusta EUMAM RCA:n toimille, joilla tuetaan Keski-Afrikan tasavallan asevoimien uudelleenjärjestelyä, ja pyysi unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkeaa edustajaa, jäljempänä 'korkea edustaja', aloittamaan valmistelut strategista neuvontaa ja operatiivista koulutusta tarjoavaa operaatiota varten, joka on tarkoitus käynnistää demokraattisesti valittujen viranomaisten otettua tehtävänsä vastaan ja hyvissä ajoin ennen EUMAM RCA:n toimeksiannon päättymistä.
- (5) Neuvosto hyväksyi 14 päivänä maaliskuuta 2016 kriisinhallinnan toiminta-ajatuksen mahdollista Keski-Afrikan tasavallassa toteutettavaa unionin YTPP-sotilaskoulutusoperaatiota varten.
- (6) Keski-Afrikan tasavallan presidentti pyysi 30 päivänä maaliskuuta 2016 päivätyllä kirjeellä unionia käynnistämään unionin YTPP-sotilaskoulutusoperaation Keski-Afrikan tasavallassa (EUTM RCA).
- (7) EUTM RCA:n olisi mahdollisimman nopeasti saavutettava täysi operatiivinen toimintakyky.
- (8) Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 38 artiklan kolmannen kohdan mukaisesti poliittisten ja turvallisuusasioiden komitean (PTK) olisi neuvoston ja korkean edustajan alaisuudessa huolehdittava EUTM RCA:n poliittisesta valvonnasta, annettava sille strategista ohjausta ja tehtävä asiaankuuluvat päätökset.

⁽¹⁾ Neuvoston päätös (YUTP) 2015/78, annettu 19 päivänä tammikuuta 2015, Keski-Afrikan tasavallassa toteutettavasta Euroopan unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alan (YTPP) sotilaallisesta neuvontaoperaatiosta (EUMAM RCA) (EUVL L 13, 20.1.2015, s. 8).

- (9) On tarpeen neuvotella ja tehdä kansainvälisiä sopimuksia EU-johtoisten yksikköjen ja henkilöstön asemasta sekä kolmansien valtioiden osallistumisesta unionin operaatioihin.
- (10) Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 41 artiklan 2 kohdan nojalla ja neuvoston päätöksen (YUTP) 2015/528⁽¹⁾ mukaisesti jäsenvaltioiden on vastattava niistä tästä päätöksestä aiheutuvista toimintamenoista, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla.
- (11) Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitetystä, Tanskan asemasta tehdyssä pöytäkirjassa N:o 22 olevan 5 artiklan mukaisesti Tanska ei osallistu niiden Euroopan unionin päätösten ja toimien valmisteluun ja täytäntöönpanoon, joilla on merkitystä puolustuksen alalla. Näin ollen Tanska ei osallistu tämän päätöksen hyväksymiseen, päätös ei sido Tanskaa eikä sitä sovelleta Tanskaan, eikä Tanska osallistu tämän operaation rahoittamiseen,

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Operaatio

1. Unioni toteuttaa Keski-Afrikan tasavallassa YTPP-sotilaskoulutusoperaation (EUTM RCA) edistääkseen Keski-Afrikan tasavallan puolustusalan uudistusta MINUSCAN koordinoiman Keski-Afrikan tasavallan turvallisuusalan uudistusprosessin yhteydessä.
2. Pyrkiessään tavoitteeseensa eli uudenaikaisiin, tehokkaisiin ja demokraattisesti vastuullisiin Keski-Afrikan tasavallan asevoimiin EUTM RCA tarjoaa
 - a) strategista neuvontaa Keski-Afrikan tasavallan puolustusministeriölle, sotilashenkilöstölle ja asevoimille;
 - b) koulutusta Keski-Afrikan tasavallan asevoimien upseereille ja aliupseereille;
 - c) koulutusta Keski-Afrikan tasavallan asevoimille.
3. EUTM RCA tarjoaa keinojensa ja voimavarojensa puitteissa Keski-Afrikan tasavallassa olevalle unionin edustustolle sotilasalan sekä turvallisuuden ja oikeusvaltion alan asiantuntija-apua.
4. EUTM RCA on yhteydessä MINUSCAan, jotta voidaan varmistaa turvallisuusalan uudistusprosessin ja Keski-Afrikan tasavallan asevoimien koulutetun henkilöstön käytön johdonmukaisuus.
5. EUTM RCA toimii neuvoston 14 päivänä maaliskuuta 2016 hyväksymässä kriisinhallinnan toiminta-ajatuksessa vahvistettujen poliittisten ja strategisten tavoitteiden mukaisesti.

2 artikla

EU:n operaation komentajan nimittäminen

1. EUTM RCA:n operaation komentajaksi, jäljempänä 'EU:n operaation komentaja', nimitetään prikaatikenraali Eric Hauteclouque-Raysz.
2. EU:n operaation komentaja ottaa hoitaakseen EU:n operaation komentajan ja EU:n joukkojen komentajan tehtävät.

⁽¹⁾ Neuvoston päätös (YUTP) 2015/528, annettu 27 päivänä maaliskuuta 2015, Euroopan unionin sellaisten operaatioiden yhteisten kustannusten rahoituksen hallinnointijärjestelmän perustamisesta, joilla on sotilaallista merkitystä tai merkitystä puolustuksen alalla (Athene) ja päätöksen 2011/871/YUTP kumoamisesta (EUVL L 84, 28.3.2015, s. 39).

*3 artikla***Operaation esikunnan nimittäminen**

1. EUTM RCA:n esikunta sijaitsee Banguissa Keski-Afrikan tasavallassa. Se suorittaa sekä operaatioesikunnan että joukkojen esikunnan tehtävät.
2. EUTM RCA:n esikuntaan kuuluu Brysselissä sijaitseva tukiyksikkö.

*4 artikla***EUTM RCA:n suunnittelu ja aloittaminen**

1. EUTM RCA:han sovelletaan suunnitteluvaiheessa Banguin maakunnassa EUMAM RCA:han sovellettavia voimankäytösääntöjä.
2. EUTM RCA aloitetaan neuvoston päätöksellä EU:n operaation komentajan suositamana päivänä, kun operaatio-suunnitelma ja voimankäytösäännöt on hyväksytty.

*5 artikla***Poliittinen valvonta ja strateginen johto**

1. PTK huolehtii neuvoston ja korkean edustajan alaisuudessa EUTM RCA:n poliittisesta valvonnasta ja strategisesta johdosta. Neuvosto valtuuttaa PTK:n tekemään asiaankuuluvat päätökset Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 38 artiklan mukaisesti. Tähän sisältyvät valtuudet muuttaa suunnitteluasiakirjoja, operaatiosuunnitelma ja voimankäytösäännöt mukaan lukien. Se kattaa myös valtuudet tehdä päätökset seuraavien EU:n operaation komentajien nimittämisestä. EUTM RCA:n tavoitteita, laajuutta ja päättymistä sekä sen tehtävien toteuttamisen yleisiä edellytyksiä koskeva päätösvalta säilyy neuvostolla.
2. PTK raportoi neuvostolle säännöllisin väliajoin.
3. EU:n sotilaskomitean (EUSK) puheenjohtaja raportoi PTK:lle säännöllisin väliajoin EUTM RCA:n toteuttamisesta. PTK voi kutsua EU:n operaation komentajan tarvittaessa kokouksiinsa.

*6 artikla***Sotilaallinen ohjeistus**

1. EUSK seuraa EUTM RCA:n asianmukaista täytäntöönpanoa, joka toteutetaan EU:n operaation komentajan vastuulla.
2. EU:n operaation komentaja toimittaa säännöllisin väliajoin raportteja EUSK:lle. EUSK voi kutsua EU:n operaation komentajan tarvittaessa kokouksiinsa.
3. EUSK:n puheenjohtaja on EU:n operaation komentajan ensisijainen yhteyshenkilö.

*7 artikla***Unionin toimien johdonmukaisuus ja koordinointi**

1. Korkea edustaja varmistaa, että tämä päätös pannaan täytäntöön ja että se on johdonmukainen unionin koko ulkoisen toiminnan kanssa, unionin kehitysohjelmat ja humanitaarinen apu mukaan luettuina.
2. Unionin Keski-Afrikan tasavallassa olevan edustuston päällikkö antaa EU:n operaation komentajalle paikallista poliittista ohjausta, sanotun kuitenkaan vaikuttamatta johtamisjärjestelyihin.

3. Korkea edustaja, Euroopan ulkosuhdehallinnon avustamana, on ensisijainen yhteyshenkilö YK:n, Keski-Afrikan tasavallan viranomaisten ja naapurimaiden, Afrikan unionin (AU), Keski-Afrikan talousyhteisön (ECCAS) sekä muiden asiaankuuluvien kansainvälisten ja kahdenvälisten toimijoiden kanssa.
4. EU:n operaation komentajan, unionin toimijoiden ja operaation kannalta keskeisten paikallisten strategisten kumppanien väliset koordinoitijärjestelyt määritellään operaatiosuunnitelmassa.

8 artikla

Kolmansien valtioiden osallistuminen

1. Kolmansia valtioita voidaan Eurooppa-neuvoston asiaan liittyviä suuntaviivoja noudattaen kutsua osallistumaan EUTM RCA:han, sanotun kuitenkin rajoittamatta unionin päätöksenteon riippumattomuutta ja sen yhteistä toimielinjärjestelmää.
2. Neuvosto valtuuttaa PTK:n pyytämään kolmansilta valtioilta osallistumistarjouksia ja tekemään asiaankuuluvat päätökset osallistumisehdotusten hyväksymisestä EU:n operaation komentajan ja EUSK:n suosituksesta.
3. Kolmansien valtioiden osallistumista koskevat yksityiskohtaiset järjestelyt vahvistetaan sopimuksissa, jotka tehdään Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 37 artiklan nojalla ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 218 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen. Jos unioni ja jokin kolmas valtio ovat tehneet sopimuksen kyseisen valtion osallistumista unionin kriisinhallintaoperaatioihin koskevista puitteista, tällaisen sopimuksen määräyksiä sovelletaan EUTM RCA:n yhteydessä.
4. Kolmansilla valtioilla, jotka osallistuvat EUTM RCA:han sotilaallisesti merkittävällä tavalla, on samat EUTM RCA:n päivittäiseen hallintoon liittyvät oikeudet ja velvollisuudet kuin EUTM RCA:han osallistuvilla jäsenvaltioilla.
5. Neuvosto valtuuttaa PTK:n tekemään asiaankuuluvat päätökset osallistujien komitean perustamisesta, jos kolmansien valtioiden sotilaallinen osallistuminen on merkittävää.

9 artikla

EU-johtoisen henkilöstön asema

EU-johtoisten yksikköjen ja henkilöstön asemasta, mukaan lukien niiden tehtävän suorittamisen ja sujuvan kulun edellyttämistä erioikeuksista, vapauksista ja muista takeista, sovitaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 37 artiklan nojalla ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 218 artiklassa määrättyä menettelyä noudattaen tehdyllä sopimuksella.

10 artikla

Rahoitusjärjestelyt

1. EUTM RCA:n yhteisiä kustannuksia hallinnoidaan päätöksen (YUTP) 2015/528 mukaisesti.
2. Rahoitusohje EUTM RCA:n yhteisiä kustannuksia varten on 18 180 000 euroa. Päätöksen (YUTP) 2015/528 25 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu rahoitusohjeen prosenttiosuus on 15 %, ja kyseisen päätöksen 34 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu prosenttiosuus on 60 % sitoumusten osalta ja 15 % maksujen osalta.

11 artikla

Hankeyksikkö

1. EUTM RCA:lla on hankeyksikkö, joka määrittää ja toteuttaa unionin, jäsenvaltioiden tai kolmansien valtioiden rahoittamat hankkeet, jotka ovat yhdenmukaisia EUTM RCA:n tavoitteiden kanssa ja edistävät toimeksiannon toteuttamista.
2. Athene voi hallinnoida tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin hankkeisiin liittyviä rahoitusosuuksia päätöksen (YUTP) 2015/528 30 artiklan mukaisesti.
3. Rahoitukseen osallistuvat valtiot eivät voi missään olosuhteissa katsoa unionin tai korkean edustajan olevan vastuussa EUTM RCA:n toimista tai laiminlyönneistä, jotka liittyvät näiden valtioiden myöntämien varojen käyttöön.

12 artikla

Tietojen luovuttaminen

1. Korkealla edustajalla on valtuudet luovuttaa tarvittaessa ja EUTM RCA:n tarpeiden mukaisesti tähän päätökseen osallistuville kolmansille valtioille EUTM RCA:ta varten tuotettuja EU:n turvallisuusluokiteltuja tietoja neuvoston päätöksen 2013/488/EU ⁽¹⁾ mukaisesti ja seuraavasti:
 - a) enintään sille tasolle saakka, josta määrätään sovellettavissa unionin ja asianomaisten kolmannen valtion välillä tehdyissä tietoturvasopimuksissa; tai
 - b) enintään "CONFIDENTIEL UE/EU CONFIDENTIAL" -tasolle saakka muissa tapauksissa.
2. Korkealla edustajalla on valtuudet myös luovuttaa EUTM RCA:n operatiivisten tarpeiden mukaisesti YK:lle ja AU:lle EUTM RCA:ta varten tuotettuja EU:n turvallisuusluokiteltuja tietoja "RESTREINT UE/EU RESTRICTED" -tasolle saakka päätöksen 2013/488/EU mukaisesti. Tätä varten sovitaan korkean edustajan sekä YK:n ja AU:n toimivaltaisten viranomaisten välisistä järjestelyistä.
3. Jos kyseessä on tarkasti määritelty ja välitön operatiivinen tarve, korkealla edustajalla on lisäksi valtuudet luovuttaa isäntävaltiolle EUTM RCA:ta varten laadittuja EU:n turvallisuusluokiteltuja tietoja "RESTREINT UE/EU RESTRICTED" -tasolle saakka päätöksen 2013/488/EU mukaisesti. Tätä varten sovitaan korkean edustajan ja isäntävaltion toimivaltaisten viranomaisten välisistä järjestelyistä.
4. Korkealla edustajalla on valtuudet luovuttaa tähän päätökseen osallistuville kolmansille valtioille EUTM RCA:ta koskeviin neuvoston käsittelyihin liittyviä EU:n turvallisuusluokittelemattomia asiakirjoja, joita koskee neuvoston työjärjestyksen ⁽²⁾ 6 artiklan 1 kohdan mukainen salassapitovelvollisuus.
5. Korkea edustaja voi siirtää Euroopan ulkosuhdehallinnon virkamiehille ja/tai EU:n operaation komentajalle nämä valtuudet sekä valtuudet sopia tässä artiklassa tarkoitetuista järjestelyistä.

Artikla 13

Voimaantulo ja päättymisen

1. Tämä päätös tulee voimaan päivänä, jona se hyväksytään.
2. EUTM RCA päättyy 24 kuukauden kuluttua täyden toimintavalmiuden saavuttamisesta.

⁽¹⁾ Neuvoston päätös 2013/488/EU, annettu 23 päivänä syyskuuta 2013, EU:n turvallisuusluokiteltujen tietojen suojaamista koskevista turvallisuussäännöistä (EUVL L 274, 15.10.2013, s. 1).

⁽²⁾ Neuvoston päätös 2009/937/EU, tehty 1 päivänä joulukuuta 2009, neuvoston työjärjestyksen hyväksymisestä (EUVL L 325, 11.12.2009, s. 35).

3. Tämä päätös kumotaan siitä päivästä alkaen, jona EUTM RCA:n operaation esikunta suljetaan, EUTM RCA:n päättymistä varten hyväksytyjen suunnitelmien mukaisesti ja rajoittamatta päätöksessä (YUTP) 2015/528 säädettyjen EUTM RCA:n tilintarkastuksen ja tilinpäätöksen esittämistä koskevien menettelyjen noudattamista.

Tehty Luxemburgissa 19 päivänä huhtikuuta 2016.

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja

F. MOGHERINI

KOMISSION PÄÄTÖS (EU) 2016/611,**annettu 15 päivänä huhtikuuta 2016,****organisaatioiden vapaaehtoisesta osallistumisesta yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS-järjestelmä) annetun asetuksen (EY) N:o 1221/2009 mukaisesta viiteasiakirjasta, jossa esitetään ympäristöasioiden hallinnan parhaat toimintatavat, alakohtaiset ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkkejä huipputasen osaamisesta matkailualalla***(tiedoksiannettu numerolla C(2016) 2137)***(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)**

EUROOPAN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen,

ottaa huomioon organisaatioiden vapaaehtoisesta osallistumisesta yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS-järjestelmä) ja asetuksen (EY) N:o 761/2001 ja komission päätösten 2001/681/EY ja 2006/193/EY kumoamisesta 25 päivänä marraskuuta 2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1221/2009 ⁽¹⁾, ja erityisesti sen 46 artiklan 1 kohdan,

sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Asetuksen (EY) N:o 1221/2009 mukaan komissio laatii tiettyjä talouden aloja varten alakohtaisia viiteasiakirjoja jäsenvaltioita ja muita sidosryhmiä kuullen. Alakohtaiset viiteasiakirjat ovat tarpeen, jotta organisaatioita voitaisiin auttaa keskittymään tärkeimpiin ympäristönäkökohtiin tietyllä alalla ja jotta organisaatioiden ympäristönsuojelun tason arviointi ja parantaminen sekä asiaa koskeva raportointi olisi mahdollista. Niissä on esitettävä ympäristöasioiden hallinnan parhaat toimintatavat, ympäristönsuojelun tason indikaattorit sekä tarvittaessa vertailuesimerkkejä huipputasen osaamisesta ja luokitusjärjestelmät ympäristönsuojelun tason arvioimiseksi kyseisillä aloilla.
- (2) Asiakirjassa ”Komission tiedonanto – organisaatioiden vapaaehtoisesta osallistumisesta yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS-järjestelmä) annetun asetuksen (EY) N:o 1221/2009 mukainen ohjeellinen luettelo aloista, joita varten hyväksytään alakohtaisia ja eri aloille yhteisiä viiteasiakirjoja” ⁽²⁾ esitetään työsuunnitelma ja ohjeellinen luettelo ensisijaisista aloista, joita varten hyväksytään alakohtaisia ja poikkialaisia viiteasiakirjoja, mukaan lukien matkailuala.
- (3) Tässä päätöksessä säädetty toimenpiteet ovat asetuksen (EY) N:o 1221/2009 49 artiklalla perustetun komitean lausunnon mukaiset,

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Alakohtainen viiteasiakirja, jossa esitetään ympäristöasioiden hallinnan parhaat toimintatavat, alakohtaiset ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkkejä huipputasen osaamisesta matkailualalla, on tämän päätöksen liitteenä.

⁽¹⁾ EUVL L 342, 22.12.2009, s. 1.

⁽²⁾ EUVL C 358, 8.12.2011, s. 2.

2 artikla

Matkailualan EMAS-rekisteröityjen organisaatioiden on otettava tämä alakohtainen viiteasiakirja huomioon, ja sen vuoksi niiden olisi

- käytettävä alakohtaisen viiteasiakirjan asiaankuuluvia osia laatiessaan ja toteuttaessaan ympäristöjärjestelmänsä ympäristökatselmusten perusteella
- osoitettava ympäristöselonteissaan, miten alakohtaisessa viiteasiakirjassa kuvattuja asiaankuuluvia alakohtaisia ympäristönsuojelun tason indikaattoreita, ympäristöasioiden hallinnan parhaita toimintatapoja ja vertailuesimerkkejä huipputaso-osaamisesta on käytetty toimenpiteiden ja toimien määrittämisessä sekä mahdollisesti painopisteiden asettamisessa ympäristönsuojelun tason parantamiseksi.

3 artikla

EMAS-rekisteröityjen organisaatioiden ei ole pakko noudattaa alakohtaisessa viiteasiakirjassa esitettyjä vertailuesimerkkejä huipputaso-osaamisesta, sillä EMAS-järjestelmän vapaaehtoisuuden vuoksi organisaatiot voivat itse arvioida vertailuesimerkkien toteutettavuutta niistä aiheutuvien kustannusten ja hyötyjen perusteella.

Tämä päätös on osoitettu kaikille jäsenvaltioille.

Tehty Brysselissä 15 päivänä huhtikuuta 2016.

Komission puolesta
Karmenu VELLA
Komission jäsen

LIITE

SISÄLLYSLUETTELO

1.	Johdanto	30
2.	Soveltamisala	33
3.	Ympäristöasioiden hallinnan parhaat toimintatavat, alakohtaiset ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huipputasen osaamisesta matkailualalla	36
3.1.	Monialaiset kysymykset	36
3.1.1.	Ympäristöjärjestelmän toteuttaminen	36
3.1.2.	Toimitusketjun hallinta	36
3.2.	Matkailukohteiden hallinnointi	37
3.2.1.	Strategiset matkailukohteiden kehittämissuunnitelmat	37
3.2.2.	Biologisen monimuotoisuuden suojeleminen ja hallinta	37
3.2.3.	Infrastruktuuri ja palvelujen tarjoaminen	38
3.3.	Matkanjärjestäjien ja matkatoimistojen toiminta	38
3.3.1.	Kuljetustoiminnan ympäristövaikutusten vähentäminen ja lieventäminen	38
3.3.2.	Edistetään majoituspalvelujen tarjoajien ympäristönsuojelun tasoa	39
3.3.3.	Edistetään matkailukohteen parantamista	40
3.3.4.	Kehitetään sopivia matkapaketteja ja edistetään niiden myyntiä sekä kannustetaan matkailijoita kestävämpään toimintaan	40
3.3.5.	Tehokkaat vähittäiskauppa- ja toimistotoiminnot	41
3.4.	Veden kulutuksen minimointi majoitustiloissa	41
3.4.1.	Vesijärjestelmän seuranta, kunnossapito ja optimointi	41
3.4.2.	Tehokkaat vesikalusteet majoitustiloissa	42
3.4.3.	Tehokkaat taloustyöt	42
3.4.4.	Optimoitu pienimuotoinen pesulatoiminta	43
3.4.5.	Optimoitu suuren mittakaavan tai ulkoistettu pesulatoiminta	43
3.4.6.	Optimoitu uima-altaiden hoito	44
3.4.7.	Sadeveden ja harmaan veden kierrättäminen	44
3.5.	Jätehuolto ja jäteveden käsittely majoitusyrityksissä	45
3.5.1.	Jätteen syntymisen ehkäiseminen	45
3.5.2.	Jätteiden lajittelu ja lähettäminen kierrätykseen	45
3.5.3.	Jäteveden käsittely	45
3.6.	Energiankulutuksen minimointi majoitustiloissa	46
3.6.1.	Energiankulutuksen seuranta- ja hallintajärjestelmät	46
3.6.2.	Rakennuksen vaipan parantaminen	46

3.6.3.	Optimoidut lämmitys-, ilmanvaihto- ja ilmastointijärjestelmät	47
3.6.4.	Lämpöpumppujen ja maalämmitys-/jäähdytysjärjestelmien tehokkaat sovellukset	47
3.6.5.	Tehokas valaistus ja sähkölaitteet	48
3.6.6.	Uusiutuvat energialähteet	48
3.7.	Ravintola- ja hotelleikeittiöt	49
3.7.1.	Elintarvike- ja juomatuotteiden vihreät hankinnat	49
3.7.2.	Orgaanisen jätteen käsittely	49
3.7.3.	Optimoitu astianpesu, puhdistus ja ruoanvalmistus	49
3.7.4.	Optimoitu kypsentaminen, ilmanvaihto ja jäähdytys	50
3.8.	Leirintäalueet	50
3.8.1.	Kävijöiden ympäristökasvatus	50
3.8.2.	Ulkoalueiden ympäristöasioiden hallinta	51
3.8.3.	Leirintäalueiden energiatehokkuus ja uusiutuvaa energiaa tuottavat laitokset	51
3.8.4.	Leirintäalueen vedenkäytön tehokkuus	52
3.8.5.	Leirintäalueen jätteen määrän minimointi	52
3.8.6.	Luonnonmukaiset uima-altaat	53
4.	Suosittelut keskeiset alakohtaiset ympäristönsuojelun tason indikaattorit	54

1. JOHDANTO

Tämä asiakirja on alakohtainen viiteasiakirja, joka on laadittu organisaatioiden vapaaehtoisesta osallistumisesta yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS-järjestelmä) annetun asetuksen (EY) N:o 1221/2009 ⁽¹⁾ 46 artiklan mukaisesti. Jotta asiakirjaa olisi helpompi tulkita, tässä osiossa kerrotaan pääpiirteittäin sen oikeudellisesta taustasta ja käytöstä.

Alakohtainen viiteasiakirja perustuu Tekniikan tulevaisuudentutkimuksen laitoksen (IPTS) laatimaan yksityiskohtaiseen tieteellis-poliittiseen kertomukseen ⁽²⁾, jäljempänä ”kertomus parhaista toimintatavoista”. IPTS on yksi seitsemästä Euroopan komission Yhteisen tutkimuskeskuksen (JRC) alaisesta laitoksesta.

Asiaa koskeva lainsäädäntö

Organisaatioiden vapaaehtoinen osallistuminen yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS-järjestelmä) mahdollistettiin vuonna 1993 neuvoston asetuksella (ETY) N:o 1836/93 ⁽³⁾. Sittemmin EMAS-järjestelmään on tehty kaksi merkittävää tarkistusta:

— Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 761/2001 ⁽⁴⁾;

— Asetus (EY) N:o 1221/2009.

⁽¹⁾ EUVL L 342, 22.12.2009, s. 1.

⁽²⁾ Kyseinen tieteellis-poliittinen kertomus on yleisesti saatavilla JRC:n/IPTS:n verkkosivustolla osoitteessa <http://susproc.jrc.ec.europa.eu/activities/emas/documents/TourismBEMP.pdf>. Tässä alakohtaisessa viiteasiakirjassa esitetyt ympäristöasioiden hallinnan parhaita toimintatapoja ja niiden soveltamista koskevat päätelmät sekä määritetyt alakohtaiset ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huipputasen osaamisesta perustuvat tieteellis-poliittisessa kertomuksessa esitettyihin havaintoihin. Kaikki tausta- ja tekniset tiedot löytyvät kertomuksesta.

⁽³⁾ Neuvoston asetus (ETY) N:o 1836/93, annettu 29 päivänä kesäkuuta 1993, teollisuusyritysten vapaaehtoisesta osallistumisesta yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EYVL L 168, 10.7.1993, s. 1).

⁽⁴⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 761/2001, annettu 19 päivänä maaliskuuta 2001, organisaatioiden vapaaehtoisesta osallistumisesta yhteisön ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS-järjestelmä) (EYVL L 114, 24.4.2001, s. 1).

Merkittävä uusi tekijä viimeisimmässä tarkistuksessa, joka tuli voimaan 11. tammikuuta 2010, on alakohtaisten viiteasiakirjojen laatimista koskeva 46 artikla. Alakohtaisissa viiteasiakirjoissa on esitettävä ympäristöasioiden hallinnan parhaat toimintatavat, ympäristönsuojelun tason indikaattorit määrätyle aloille sekä tarvittaessa vertailuesimerkkejä huipputaso osaaamisesta ja luokitusjärjestelmiä ympäristönsuojelun tason arvioimiseksi.

Asiakirjan tulkinta ja käyttö

Ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmä (EMAS-järjestelmä) on vapaaehtoinen järjestelmä, jossa organisaatiot voivat sitoutua ympäristönsuojelun tason jatkuvaan parantamiseen. Tässä alakohtaisessa viiteasiakirjassa annetaan kyseisen kehyksen puitteissa ohjeita matkailualalle sekä esitetään useita parannusmahdollisuuksia ja parhaita toimintatapoja.

Asiakirja on laadittu Euroopan komission Yhteisessä tutkimuskeskuksessa hyödyntäen sidosryhmiltä saatuja kannanottoja. Tekninen työryhmä, jossa oli mukana alan asiantuntijoita ja sidosryhmiä ja jota johti Euroopan komission Yhteinen tutkimuskeskus, keskusteli ja lopulta sopi tässä asiakirjassa kuvailluista ympäristöasioiden hallinnan parhaista toimintatavoista, alakohtaisista ympäristönsuojelun tason indikaattoreista ja vertailuesimerkeistä huipputaso osaaamisesta; erityisesti kyseisten vertailuesimerkkien katsottiin edustavan sellaista ympäristönsuojelun tasoa, jonka alan parhaiten suoriutuvat organisaatiot voivat saavuttaa.

Alakohtaisen viiteasiakirjan tavoitteena on auttaa ja tukea kaikkia organisaatioita, jotka aikovat parantaa ympäristönsuojelun tasoaan, antamalla niille ideoita ja virikkeitä sekä käytännön neuvoja ja teknisiä ohjeita.

Tämä alakohtainen viiteasiakirja on suunnattu ensisijaisesti organisaatioille, jotka ovat jo rekisteröityneet EMAS-järjestelmään, toiseksi organisaatioille, jotka harkitsevat EMASiin rekisteröitymistä tulevaisuudessa, ja kolmanneksi kaikille organisaatioille, jotka haluavat lisätietoa ympäristöasioiden hallinnan parhaista toimintatavoista parantaakseen ympäristönsuojelun tasoaan. Näin ollen tämän asiakirjan tavoitteena on auttaa kaikkia matkailualan organisaatioita ja toimijoita keskittymään olennaisiin välittämiin ja välillisiin ympäristönäkökohtiin sekä saamaan tietoa parhaista toimintatavoista, ympäristönsuojelun tasonsa mittaamiseen sopivista alakohtaisista ympäristönsuojelun tason indikaattoreista ja huipputaso osaaamista koskevista vertailuesimerkeistä.

Alakohtaisten viiteasiakirjojen huomioon ottaminen EMAS-rekisteröidyissä organisaatioissa:

Asetuksen (EY) N:o 1221/2009 mukaan EMAS-rekisteröityjen organisaatioiden on otettava alakohtaiset viiteasiakirjat huomioon kahdella eri tasolla:

- 1) Laatiessaan ja toteuttaessaan ympäristöjärjestelmänsä ympäristökatselmusten perusteella (4 artiklan 1 kohdan b alakohta);

Tämä tarkoittaa sitä, että organisaatioiden olisi käytettävä alakohtaisten viiteasiakirjojen asianmukaisia osia määriteltäessään ja tarkistaessaan ympäristötavoitteitaan ja -päämääriään ympäristökatselmuksessa ja -politiikassa havaittujen asiaankuuluvien ympäristönäkökohtien mukaisesti sekä päättäessään toimista, joita ne toteuttavat ympäristönsuojelun tasonsa parantamiseksi.

- 2) Laatiessaan ympäristöselontekoa (4 artiklan 1 kohdan d alakohta ja 4 artiklan 4 kohta).

Tämä tarkoittaa seuraavaa:

- a) Organisaatioiden olisi otettava huomioon alakohtaisen viiteasiakirjan asiaankuuluvat alakohtaiset ympäristönsuojelun tason indikaattorit valitessaan indikaattoreita ⁽¹⁾, joita ne käyttävät ympäristönsuojelun tasoa koskevassa raportoinnissaan.

⁽¹⁾ EMAS-asetuksen liitteessä IV olevan B osan e kohdan mukaisesti ympäristöselonteossa on oltava "yhteenveto saatavilla olevista tiedoista, joissa organisaation ympäristönsuojelun tasoa verrataan merkittävien ympäristövaikutusten osalta sen ympäristöpäämääriin ja -tavoitteisiin. Raportoinnissa on käytettävä keskeisiä indikaattoreita ja muita soveltuvia ympäristönsuojelun tason indikaattoreita, jotka on esitetty C osassa". Liitteessä IV olevassa C osassa todetaan seuraavaa: "Kunkin organisaation on raportoitava vuosittain ympäristönsuojelun tasostaan ympäristöselonteossaan määriteltyjen yksityiskohtaisempien ympäristönäkökohtien osalta ja tapauksen mukaan otettava huomioon 46 artiklassa tarkoitettut alakohtaiset viiteasiakirjat".

Valitessaan indikaattoreita raportointia varten organisaatioiden olisi otettava huomioon vastaavassa alakohtaisessa viiteasiakirjassa ehdotetut indikaattorit ja niiden merkityksellisyyden organisaation ympäristökatselmuksessaan havaitsemien merkittävien ympäristönäkökohtien suhteen. Indikaattorit tarvitsee ottaa huomioon vain, jos niillä on merkitystä niiden ympäristönäkökohtien suhteen, joita pidetään merkittävimpinä ympäristökatselmuksessa.

- b) Organisaatioiden olisi mainittava ympäristöselonteossa, miten asiaankuuluvat ympäristöasioiden hallinnan parhaat toimintatavat ja mahdolliset vertailuesimerkit huipputason osaamisesta on otettu huomioon.

Niiden olisi kuvattava, miten asiaankuuluvia ympäristöasioiden hallinnan parhaita toimintatapoja ja vertailuesimerkkejä huipputason osaamisesta (jotka antavat viitteitä parhaiden suoriutujien saavuttamasta ympäristönsuojelun tasosta) on käytetty toimenpiteiden ja toimien määrittämisessä ja mahdollisesti painopisteiden asettamisessa niiden ympäristönsuojelun tason parantamiseksi (edelleen). Ympäristöasioiden hallinnan parhaiden toimintatapojen täytäntöönpano tai määritettyjen huipputason osaamisen vertailuesimerkkien tason saavuttaminen ei kuitenkaan ole pakollista, sillä EMAS-järjestelmän vapaaehtoisuuden vuoksi organisaatiot voivat itse arvioida kustannusten ja hyötyjen perusteella, miten käyttökelpoisia vertailuesimerkit ja parhaat toimintatavat niille ovat.

Organisaatioiden olisi arvioitava ympäristöasioiden hallinnan parhaiden toimintatapojen ja huipputason osaamisen vertailuesimerkkien – vastaavasti kuin ympäristönsuojelun tason indikaattoreiden – merkitystä ja sovellettavuutta ympäristökatselmuksessaan havaitsemiensa merkittävien ympäristönäkökohtien sekä teknisten ja taloudellisten näkökohtien mukaisesti.

Alakohtaisten viiteasiakirjojen niitä osatekijöitä (indikaattorit, ympäristöasioiden hallinnan parhaat toimintatavat tai vertailuesimerkit huipputason osaamisesta), joita organisaatio ei pidä merkityksellisinä ympäristökatselmuksessaan havaitsemiensa merkittävien ympäristönäkökohtien suhteen, ei tule sisällyttää kertomukseen eikä kuvata ympäristöselonteossa.

EMAS-järjestelmään osallistuminen on jatkuva prosessi. Tämä tarkoittaa sitä, että aina, kun organisaatio aikoo parantaa ympäristönsuojelun tasoaan (ja tarkastelee ympäristönsuojelun tasoaan), sen on haettava alakohtaisesta viiteasiakirjasta tietoa siitä, mihin seikkoihin sen tulisi puuttua seuraavaksi.

EMAS-järjestelmän ympäristötodentajat tarkistavat, onko organisaatio ottanut alakohtaisen viiteasiakirjan huomioon ympäristöselontekoa laatiessaan ja millä tavoin (asetuksen (EY) N:o 1221/2009 18 artiklan 5 kohdan d alakohta).

Tämä tarkoittaa sitä, että akkreditoitujen ympäristötodentajien tarvitsevat auditointia suorittaessaan organisaatiolta näyttöä siitä, miten alakohtaisen viiteasiakirjan asiaankuuluvat osatekijät on valittu ympäristökatselmusten perusteella ja otettu huomioon. Ympäristötodentajat eivät tarkista, noudattaako organisaatio kuvattuja vertailuesimerkkejä huipputason osaamisesta, mutta ne todentavat näytön siitä, miten alakohtaista viiteasiakirjaa on käytetty ohjeena niiden indikaattoreiden ja asianmukaisten vapaaehtoisten toimenpiteiden määrittämisessä, joita toteuttamalla organisaatio voi parantaa ympäristönsuojelun tasoaan.

Kun otetaan huomioon EMAS-järjestelmän ja alakohtaisen viiteasiakirjan vapaaehtoisuus, organisaatioille ei pitäisi aiheuttaa kohtuuttomia rasitteita tällaisen näytön esittämisestä. Todentajat eivät saa etenkin vaatia yksittäistä perustelua jokaiselle parhaalle toimintatavalle, alakohtaiselle ympäristönsuojelun tason indikaattorille ja vertailuesimerkille huipputason osaamisesta, jotka mainitaan alakohtaisessa viiteasiakirjassa ja joita organisaatio ei pidä ympäristökatselmuksensa perusteella merkityksellisinä. Ne voivat kuitenkin ehdottaa muita merkityksellisiä tekijöitä, jotka organisaatio voisi ottaa huomioon tulevaisuudessa lisätodisteena sen sitoutumisesta ympäristönsuojelun tasonsa jatkuvaan parantamiseen.

Alakohtaisen viiteasiakirjan rakenne

Tämä asiakirja sisältää neljä lukua. Asiakirjan 1 luvussa esitellään EMAS-järjestelmän oikeudellista taustaa ja kerrotaan, miten tätä asiakirjaa tulee käyttää. Tämän alakohtaisen viiteasiakirjan soveltamisala määritellään 2 luvussa. Asiakirjan 3 luvussa kuvataan lyhyesti ympäristöasioiden hallinnan parhaat toimintatavat sekä tiedot niiden sovellettavuudesta yleensä sekä pk-yritysten tasolla. Kun tiettyä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa koskevia erityisiä ympäristönsuojelun tason indikaattoreita ja vertailuesimerkkejä huipputason osaamisesta on pystytty laatimaan, myös ne esitetään. Jotkin indikaattorit ja vertailuesimerkit ovat merkityksellisiä useamman kuin yhden ympäristöasioiden hallinnan parhaan toimintatavan osalta, joten ne toistetaan aina, kun se on tarkoituksenmukaista.

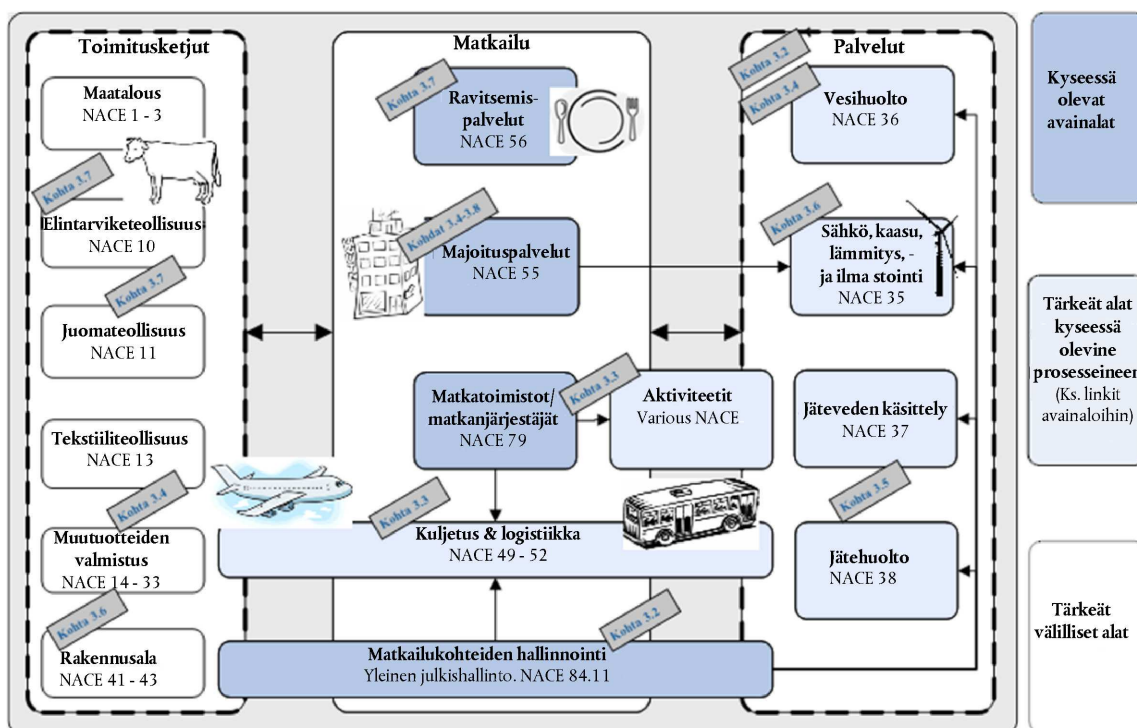
Lopuksi 4 luvussa esitetään kattava taulukko, joka sisältää valikoiman olennaisimpia ympäristönsuojelun tason indikaattoreita sekä niihin liittyvät selitykset ja vertailuesimerkit huipputaso-osaamisesta.

2. SOVELTAMISALA

Tässä asiakirjassa käsitellään eräitä toimintoja, jotka määritellään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1893/2006 ⁽¹⁾ liitteen I (NACE Rev. 2) pääluokassa I kaksinumeroitasetoilla 55–56 ”Majoitus- ja ravitsemistoiminta”, pääluokassa N kaksinumeroitasetolla 79 ”Matkatoimistojen ja matkanjärjestäjien toiminta; varauspalvelut” ja pääluokassa O nelinumeroitasetolla 84.11 ”Julkinen yleishallinto”.

Tämä alakohtainen viiteasiakirja sisältää pääasiassa ympäristöasioiden hallinnan parhaita toimintatapoja organisaatioissa, jotka tarjoavat majoitus- ja ravitsemispalveluja tai johtavat matkailukohteita tai tarjoavat ja varaavat matkoja, majoitusta ja aktiviteetteja matkailijoille (matkatoimistot ja matkanjärjestäjät) ⁽²⁾. Matkailijoiden majoituspalveluja ja leirintäaluepalveluja tarjoavia yrityksiä kehoitetaan tutustumaan myös EU-ympäristömerkkiä koskeviin soveltuviin säännöksiin ⁽³⁾. Matkailukohteiden johtajat voivat viitata myös muihin EU:n aloitteisiin, joilla edistetään kestävä matkailun hallinnointia, kuten muun muassa matkailualan indikaattoreiden eurooppalaista järjestelmää (ETIS) ⁽⁴⁾.

Edellä mainitut toimijat ovat sidoksissa useisiin muihin aloihin, kuten jäljempänä olevassa matkailun arvoketjua kuvaavassa kaaviossa esitetään. Kun matkailua ajatellaan tuotteena, aktiviteetit, joihin matkailija osallistuu lomamatkansa aikana, ovat myös tärkeä osa matkailun arvoketjua, ja niillä voi olla merkitystä ympäristön kannalta. Niihin viitataan tässä alakohtaisessa viiteasiakirjassa kuitenkin vain, mikäli matkailukohteiden johtajat ja matkanjärjestäjät pystyvät vaikuttamaan niihin.

Yleiskatsaus matkailualan arvoketjuun

⁽¹⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1893/2006, annettu, 20 päivänä joulukuuta 2006, tilastollisen toimialaluokituksen NACE Rev. 2 vahvistamisesta sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3037/90 ja tiettyjen eri tilastoaloja koskevien yhteisön asetusten muuttamisesta (EUVL L 393, 30.12.2006, s. 1).

⁽²⁾ Tämä asiakirja ei koske suoraan risteilyalaa. Jotkin kuvatuista ympäristöasioiden hallinnan parhaista toimintatavoista saattavat kuitenkin tietyssä määrin olla sovellettavissa myös risteilyihin.

⁽³⁾ <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/products-groups-and-criteria.html>

⁽⁴⁾ ETIS (European Tourism Indicators System) on hallinnointi- ja tietovälineistö, jonka avulla matkailukohteet voivat helpommin seurata ja mitata matkailun kestävyttä koskevaa omaa tasoaan ja verrata sitä omiin tavoitteisiinsa. Lisätietoja on saatavilla seuraavassa osoitteessa: http://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/offer/sustainable/indicators/index_en.htm

Tärkeimmät matkailupalveluista aiheutuvat ympäristönäkökohdat ja niihin liittyvät ympäristöpaineet esitetään jäljempänä olevassa taulukossa. Nämä ympäristönäkökohdat valittiin siksi, että ne ovat toimialan kannalta merkityksellisimpiä. Yksittäisten organisaatioiden on kuitenkin arvioitava tapauskohtaisesti, mitä ympäristönäkökohtia ne hallitsevat.

Matkailuorganisaatioiden (hotellit, leirintäalueet, ravintolat ja matkanjärjestäjät) toiminnot ja niihin liittyvät ympäristönäkökohdat ja -paineet

Palvelu/Toiminto	Tärkeimmät ympäristönäkökohdat	Tärkeimmät ympäristöpaineet
Hallinto	<ul style="list-style-type: none"> — Toimiston hoito — Asiakkaiden vastaanotto 	<ul style="list-style-type: none"> — Energian, veden ja materiaalien (pääasiassa paperin) kulutus — Yhdyskuntajätteen (suurien paperimäärien) ja vaarallisten jätteiden (esim. väriainekasettien) syntyminen
Tekniset palvelut	<ul style="list-style-type: none"> — Kuumen veden tuotanto ja sisätilojen lämmitys ja jäähdytys — Valaistus — Hissit — Uima-altaat — Viheralueet — Tuholaisten ja jyräjien torjunta — Korjaus ja kunnossapito 	<ul style="list-style-type: none"> — Energian ja veden kulutus — Erilaisten vaarallisten tuotteiden kulutus — Joissakin tapauksissa CFC- ja HCFC-yhdisteitä sisältävien jäähdytysaineiden (1) käyttö — Päästöt ilmaan (ilman epäpuhtaudet, kasvihuonekaasut) — Monenlaisten mahdollisesti vaarallisten jätetyyppien (kuten tyhjen kemikaaliastioiden) syntyminen — Jäteveden syntyminen
Ravintola/baari	<ul style="list-style-type: none"> — Aamiainen, päivällinen, lounas — Juomat ja välipalat 	<ul style="list-style-type: none"> — Toimitusketjuun liittyvät paineet (ks. ”Hankinnat”) — Energian, veden ja raaka-aineiden kulutus — Yhdyskuntajätteen (erityisesti elintarvikejätteen ja pakkausjätteen) syntyminen
Keittiö	<ul style="list-style-type: none"> — Elintarvikkeiden säilytys — Ruoanvalmistus — Astianpesu 	<ul style="list-style-type: none"> — Toimitusketjusta aiheutuvat paineet (ks. ”Hankinnat”) — Huomattava energian ja veden kulutus — Yhdyskuntajätteen (erityisesti elintarvikejätteen ja pakkausjätteen) syntyminen — Kasviöljyjätteen syntyminen — Hajujen syntyminen
Huoneiden käyttö	<ul style="list-style-type: none"> — Kävijöiden majoittuminen — Tuotteet kävijöiden käyttöön — Taloustyöt 	<ul style="list-style-type: none"> — Energian, veden ja raaka-aineiden kulutus — Monien erilaisten vaarallisten tuotteiden kulutus — Pakkausjätteen ja pienten yhdyskuntajättemäärien syntyminen — Jäteveden syntyminen
Pesula	<ul style="list-style-type: none"> — Kävijöiden vaatteiden pesu ja silittäminen — Pyyhkeiden, vuodevaatteiden jne. pesu ja silittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> — Huomattava energian ja veden kulutus — Vaarallisten tuotteiden käyttö — Jäteveden syntyminen

Palvelu/Toiminto	Tärkeimmät ympäristönäkökohdat	Tärkeimmät ympäristöpaineet
Hankinnat	<ul style="list-style-type: none"> — Tuotteiden ja toimittajien valinta — Tuotteiden varastointi 	<ul style="list-style-type: none"> — Toimitusketjuun liittyvät paineet (maankäyttö, ekosysteemien heikentyminen tai tuhoutuminen, luonnonvaraisen kasviston ja eläimistön häiriintyminen, energian- ja vedenkulutus, päästöt ilmaan – ilman epäpuhtaudet ja kasvihuonekaasut –, päästöt vesiin, jätteen syntyminen) — Pakkausjätteen syntyminen — Vaarallisten aineiden vuodot
Aktiviteetit	<ul style="list-style-type: none"> — Aktiviteetit sisätiloissa — Aktiviteetit ulkona 	<ul style="list-style-type: none"> — Energian, veden ja raaka-aineiden kulutus — Paikalliset vaikutukset ekosysteemeihin — Melu — Yhdyskuntajätteen syntyminen — Infrastruktuuripaineet (ks. ”Rakennustyöt”)
Kuljetus	<ul style="list-style-type: none"> — Kävijöiden kuljettaminen — Työntekijöiden kuljettaminen — Toimittajien tekemät kuljetukset 	<ul style="list-style-type: none"> — Energian (polttoaineen) kulutus — Päästöt ilmaan — Infrastruktuuripaineet (ks. ”Rakennustyöt”)
Lisäpalvelut	<ul style="list-style-type: none"> — Lääkintäpalvelut, valintamyymälät, matkamuiستomyymälät, kylpyläpalvelut, hyvän olon palvelut, kampaamo-palvelut jne. 	<ul style="list-style-type: none"> — Energian, veden ja raaka-aineiden kulutus — Yhdyskuntajätteen ja vaarallisten jätteiden tiettyjen luokkien (esim. saniteettijätteen) syntyminen
Rakennustyöt	<ul style="list-style-type: none"> — Uusien alueiden tai palvelujen rakentaminen — Olemassa olevien alueiden tai palvelujen korjaaminen 	<ul style="list-style-type: none"> — Maankäyttö — Ekosysteemien heikentyminen tai tuhoutuminen — Luonnonvaraisen kasviston ja eläimistön häiriintyminen — Energian ja veden kulutus — Merkittävä raaka-aineiden ja vaarallisten tuotteiden kulutus — Merkittävä rakennusjätteen syntyminen — Vaarallisten jätteiden syntyminen

(¹) CFC tarkoittaa kloorifluorihilivetyä ja HCFC osittain halogenoitua kloorifluorihilivetyä.

Tässä alakohtaisessa viiteasiakirjassa esitetyt ympäristöasioiden hallinnan parhaat toimintatavat on ryhmitelty seuraavasti:

- monialaisia kysymyksiä matkailualalla edistävät ympäristöasioiden hallinnan parhaat toimintatavat,
- matkailukohteiden hallinnointia (¹) parantavat ympäristöasioiden hallinnan parhaat toimintatavat,
- matkanjärjestäjien ja matkatoimistojen toimintaa parantavat ympäristöasioiden hallinnan parhaat toimintatavat,
- veden kulutusta majoitustiloissa vähentävät ympäristöasioiden hallinnan parhaat toimintatavat,

(¹) Matkailukohteiden hallinnointi on kaikkien asianomaisten julkisten ja yksityisten toimijoiden koordinoimista, jota toteuttaa yleensä julkinen elin joko yksityisten tahojen kanssa tai yksinään. Tarkoituksena on tukea matkailun kehittämistä tietyssä kohteessa tekemällä strategisia päätöksiä, toteuttamalla toimia, pitämällä yllä ja edistämällä kulttuuri- ja luonnonperintökohteita ja -nähtävyyksiä, koordinoimalla tapahtumia ja festivaaleja, keräämällä varoja matkailuun liittyviin hankkeisiin, helpottamalla yritysten välistä yhteistyötä, huolehtimalla infrastruktuurin ja palvelujen tarjoamisesta jne.

- jätteen syntymistä majoitustiloissa vähentävät ympäristöasioiden hallinnan parhaat toimintatavat,
- energian kulutusta majoitustiloissa vähentävät ympäristöasioiden hallinnan parhaat toimintatavat,
- ravintola- ja hotelleikeittäviä parantavat ympäristöasioiden hallinnan parhaat toimintatavat,
- leirintäalueita parantavat ympäristöasioiden hallinnan parhaat toimintatavat.

Ympäristöasioiden hallinnan parhaat toimintatavat kattavat alan merkittävimmät ympäristönäkökohdat.

3. YMPÄRISTÖASIOIDEN HALLINNAN PARHAAT TOIMINTATAVAT, ALAKOHTAISET YMPÄRISTÖNSUOJELUN TASON INDIKAATTORIT JA VERTAILUESIMERKIT HUIPPUTASON OSAAMISESTA MATKAILUALALLA

3.1 Monialaiset kysymykset

3.1.1 Ympäristöjärjestelmän toteuttaminen

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on arvioida organisaatioon liittyvät tärkeimmät välittömät ja välilliset ympäristönäkökohdat sekä soveltaa asianmukaisia ympäristönsuojelun tason indikaattoreita ja verrata tuloksia asianmukaisiin esimerkkeihin huipputason osaamisesta.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa kaikki matkailualan toimijat, kuten matkailukohteiden johtajat, matkanjärjestäjät, majoituspalvelujen tarjoajat, ravitsemuspalvelujen tarjoajat, liikenteenharjoittajat ja aktiviteettien tarjoajat. Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa täysimittaisesti myös pienet yritykset ⁽¹⁾.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattori	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i1) Ympäristöjärjestelmän toteuttaminen (kyllä/ei)	<p>b1) Asianmukaisia indikaattoreita käytetään ympäristönsuojelun tason kaikkien olennaisten näkökohtien, myös vaikeammin mitattavissa olevien ja välillisten näkökohtien, kuten luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvien vaikutusten, jatkuvaan seurantaan.</p> <p>b2) Kaikki työntekijät saavat tietoa ympäristöpäämääristä ja koulutusta asiaankuuluvista ympäristönhoidollisista toimista.</p> <p>b3) Ympäristöasioiden hallinnan parhaita käytäntöjä noudatetaan tarvittaessa.</p>

3.1.2 Toimitusketjun hallinta

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on katsastaa organisaation käyttämät tuotteiden ja palvelujen toimitusketjut, jotta voidaan tunnistaa ympäristönsuojelun kannalta keskeiset toimitusketjun kohdat, kun otetaan huomioon koko arvoketju, ja määrittää asianmukaiset hallintapisteet (esimerkiksi tuotteiden valinta ja välttäminen, ympäristöä säästävät julkiset hankinnat, toimittajia koskevat kriteerit), joita voidaan käyttää ympäristövaikutusten minimoimiseksi läpi koko arvoketjun.

⁽¹⁾ Pienellä yrityksellä tarkoitetaan yritystä, jonka palveluksessa on alle 50 työntekijää ja jonka vuosiliikevaihto ja/tai taseen loppusumma on enintään 10 miljoonaa euroa (komission suositus 2003/361/EY).

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa kaikki matkailualan toimijat, kuten matkailukohteiden johtajat, matkanjärjestäjät, majoituspalvelujen tarjoajat, ravitsemuspalvelujen tarjoajat, liikenteenharjoittajat ja aktiviteettien tarjoajat. Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa täysimittaisesti myös pienet yritykset.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattori	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i2) Määrätyt ympäristökriteerit täyttävien tuotteiden ja palvelujen prosenttiosuus (%)	<p>b4) Organisaatiossa on sovellettu elinkaariajattelua sellaisten parannusvaihtoehtojen määrittämiseksi kaikkien tärkeiden toimitusketjujen osalta, joilla voidaan puuttua ympäristön kannalta kriittisiin seikkoihin.</p> <p>b5) Majoitus- ja ravintolatiloiissa käytetyistä kemikaaleista $\geq 97\%$ (vaikuttavan aineen painosta tai hankintamäärästä) on sertifioitu ISO:n tyyppiin I ympäristömerkillä ⁽¹⁾ (tai voidaan osoittaa olevan kaikkein ympäristöystävällisintä käytettävissä olevaa vaihtoehtoa).</p> <p>b6) Kaikesta majoitus- ja ravintolatiloihin hankitusta puusta, paperista ja pahvista $\geq 97\%$ kierrätetään tai on ympäristösertifioitua (ympäristömerkki, FSC, PEFC).</p>

⁽¹⁾ Kansainvälinen standardointijärjestö on laatinut osana ISO 14000 -sarjan ympäristöstandardeja ympäristömerkintöjä koskevan alasarjan (ISO 14020), joka kattaa kolme merkintäjärjestelmää. "Tyyppiin I" ympäristömerkki on kolmannen osapuolen kehittämä moniperusteinen merkki. Esimerkkejä tästä ovat EU:n tasolla "EU-ympäristömerkki" sekä kansallisella tai monenvälisellä tasolla "Blaue Engel", Itävallan ympäristömerkki ja Pohjoismaiden ympäristömerkki "Joutsenmerkki".

3.2 Matkailukohteiden hallinnointi

3.2.1 Strategiset matkailukohteiden kehittämissuunnitelmat

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on perustaa matkailukohteen strategisesta kestävästä kehittämisestä vastaava yksikkö tai organisaatio, joka koordinoi asiaankuuluvien osastojen ja sidosryhmien kohdesuunnitelman puitteissa toteuttamia erityisiä toimia.

Soveltaminen

Tämä ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on sovellettavissa kaikkiin matkailukohteisiin ja sitä voivat soveltaa joko matkailukohteiden hallinnoinnista vastaavat julkishallinnon yksiköt tai julkisten/yksityisten matkailukohteiden hallinto-organisaatiot. Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa myös matkailukohteiden hallinnointiin osallistuvat pienet julkishallinnon yksiköt ja pienet yritykset.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkki huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta
i3) Kestävän matkailukohdesuunnitelman toteuttaminen (kyllä/ei)	b7) Sellaisen matkailukohdesuunnitelman toteuttaminen, i) joka kattaa koko kohdealueen; ii) jossa kaikkien asiaankuuluvien julkisten ja yksityisten toimijoiden toimia koordinoidaan; iii) jossa tarutaan matkailukohteen keskeisiin ympäristöhaasteisiin.

3.2.2 Biologisen monimuotoisuuden suojeleminen ja hallinta

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on seurata biologisen monimuotoisuuden tilaa matkailukohteessa ja toteuttaa luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen ja hallintasuunnitelmaa, jolla suojellaan ja parannetaan luonnon monimuotoisuutta kohteessa yleisesti esimerkiksi rajoittamalla rakentamista ja toteuttamalla korvaavia toimenpiteitä.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voidaan soveltaa kaikissa matkailukohteissa. Luonnonarvoltaan arvokkaissa kohteissa olisi säilytettävä biologista monimuotoisuutta, ja luonnonarvoltaan vähemmän arvokkaissa kohteissa olisi toteutettava toimenpiteitä biologisen monimuotoisuuden lisäämiseksi. Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voidaan soveltaa myös matkailukohteiden hallinnointiin osallistuvissa pienissä yrityksissä.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkki huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta
i4) Biologista monimuotoisuutta koskevan hoitosuunnitelman toteuttaminen (kyllä/ei)	b8) Minimoidaan matkailun kehittämisen vuoksi mahdollisesti menetettävä – ja korvataan menetetty – biologinen monimuotoisuus, niin että kohdetasolla biologinen monimuotoisuus säily entisellään tai lisääntyy luonnonarvoltaan arvokkailta alueilla ja lisääntyy heikentyneillä alueilla.
i5) Lajien runsaus kohdealueella	
i6) Suojeltu alue (hehtaareina tai prosentteina kohteen kokonaispinta-alasta)	

3.2.3 Infrastruktuuri ja palvelujen tarjoaminen

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on varmistaa, että ympäristöön liittyvät palvelut matkailukohteessa, erityisesti vesihuolto, jäteveden käsittely, jätehuolto (erityisesti kierrätystoimet) ja julkinen liikenne / liikenteen hallinta, ovat riittävät, jotta matkailun huippusesongin aikaisesta kysyntähuipusta selvittää kestäväällä tavalla.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voidaan soveltaa kaikissa matkailukohteissa. Se koskee yleisesti julkishallinnon yksiköiden hyvää hallinnointitapaa, mutta on erityisen tärkeä silloin, kun matkailu luo suurta kausiluonteista lisäkysyntää palveluille. Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voidaan soveltaa myös pienissä julkishallinnon paikallisyksiköissä ja pienissä yrityksissä, jotka osallistuvat matkailukohteiden hallinnointiin tai tarjoavat kohteessa tarvittavia ympäristöön liittyviä palveluja.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i7) Päivittäinen veden kulutus kävijää kohti (l/yöpymisvuorokausi)	b9) Palvelut, mukaan luettuina julkinen liikenne, vesihuolto, jäteveden käsittely ja jätteiden kierrätys, on suunniteltu vastaamaan huippukysyntää ja varmistamaan matkailun kestävyys kohteessa. b10) $\geq 95\%$:lle matkailukohteessa syntyvästä jätevedestä tehdään vähintään biologinen käsittely, tai jälkikäsittely pilaantumiselle alttiisiin purkuvesistöihin laskemista varten, myös matkailun huippusesongin aikana. b11) $\geq 95\%$ kiinteästä yhdyskuntajätteestä lähetetään kierrätykseen tai anaerobiseen mädätykseen kaatopaikalle viennin sijasta. b12) Matkailijoiden keskimääräinen vedenkulutus ≤ 200 l/yöpymisvuorokausi. b13) Julkisen liikenteen, kävelyn ja pyöräilyn osuus matkailijoiden kulkemista matkoista kaupunkikohteissa $\geq 80\%$.
i8) Biologiseen käsittelyyn tai jälkikäsittelyyn lähetetyn jäteveden prosenttiosuus (%)	
i9) Kierrätykseen tai anaerobiseen mädätykseen lähetetyn kiinteän yhdyskuntajätteen prosenttiosuus (%)	
i10) Matkailijoiden matkailukohteessa julkisella liikenteellä, kävelen ja pyöräillen kulkemien matkojen prosenttiosuus (%)	
i11) Paikan päällä tuotetulla uusiutuvalla energialla katettu prosenttiosuus energian loppukäytöstä (%)	

3.3 Matkanjärjestäjien ja matkatoimistojen toiminta

3.3.1 Kuljetustoiminnan ympäristövaikutusten vähentäminen ja lieventäminen

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on muokata matkapaketeissa tarjottavia vaihtoehtoja sellaisiksi, että vältetään tarpeettomia lentoja (eli lentoja, jotka voidaan tehokkaasti korvata maitse tai vesitse tapahtuvilla kuljetuksilla), valita erittäin energiatehokkaita liikennepalvelujen tarjoajia (lento-yhtiöt, linja-autot, lautat, laivat, veneet) ja kompensoida

kaikki liikenteen kasvihuonekaasupäästöt käyttämällä sertifioituja hyvitysjärjestelmiä. Niille yrityksille, joilla on omaa kuljetustoimintaa, ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on toteuttaa energiatehokkuutta parantavia toimenpiteitä (yrityksen omistamalle tai sen alihankkimalle) kuljetuskalustolle, mukaan lukien tehokkaimpien ja vähäpäästöisimpien ajoneuvojen ympäristöä säästävät hankinnat sekä ilma-aluksiin ja linja-autoihin jälkiasennuksena tehtävät energiaa säästävät vaihtoehdot, kuten siipiulokkeet, ja optimoida käyttöä (esim. maksimoida kuormausasteet).

Soveltaminen

Kaikki matkanjärjestäjät ja matkatoimistot, myös pienet yritykset, voivat soveltaa matkapaketteihin sisältyvän valikoiman muokkaamista ja lentoliikenteen vähentämistä.

Omasta kuljetuskalustostaan huolehtivat matkanjärjestäjät pystyvät soveltamaan suoraan liikenteen energiatehokkuutta parantavia ja sen päästöjä ilmaan vähentäviä toimenpiteitä, ja liikennepalvelusopimuksia tekevät matkanjärjestäjät pystyvät soveltamaan mainittuja toimenpiteitä valinta- ja sopimusperusteina. Tämä ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on sovellettavissa tietyin rajoituksin myös pieniin yrityksiin, sillä niiden vaikutus ilma-aluksiin on yleensä hyvin vähäinen, mutta ne voivat omistaa/hallita omaa maa-/vesiliikennekalustoa.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i12) Tarpeettomia lentoja vältetään (kyllä/ei)	b14) Matkanjärjestäjät eivät tarjoa lentoja i) alle 700 km:n päässä oleviin kohteisiin; ii) enintään 2 000 km:n päässä oleviin kohteisiin alle 8 päivän oleskelua varten; tai iii) yli 2 000 km:n päässä oleviin kohteisiin alle 14 päivän oleskelua varten. b15) Matkanjärjestäjän lentolaivaston keskimääräinen polttoaineen ominaiskulutus ≤ 2,7 litraa 100:aa matkustajakilometriä kohti. b16) Linja-autokaluston keskimääräinen polttoaineen kulutus ≤ 0,75 litraa 100:aa matkustajakilometriä kohti, ja vähintään 90 % kalustosta on Euro V -päästönormien mukaista tai käyttää vaihtoehtoisia polttoainejärjestelmiä. b17) Kaikista myydyistä matkapaketeista johtuvat liikenteen kasvihuonekaasupäästöt kompensoidaan automaattisesti investoimalla suoraan kasvihuonekaasujen välttämishankkeisiin tai ostamalla sertifioituja hiilidioksidihyvytyksiä.
i13) Määrätyt liikenteen kasvihuonekaasupäästöt (kgCO ₂ /matkustaja-km)	
i14) Sertifioiduilla hiilidioksidihyvytyksillä kompensoitujen liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen prosenttiosuus (%)	

3.3.2 Edistetään majoituspalvelujen tarjoajien ympäristönsuojelun tasoa

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on vaatia majoituspalvelujen tarjoajilta ympäristösertifiointia tai kannustaa niitä siihen tai vaatia niiltä tiettyjen ympäristökriteerien noudattamista taikka vaatia ympäristönsuojelun tasoa koskevaa raportointia, jota voidaan käyttää vertailuesimerkkeihin perustuvan analyysin tekemiseen.

Soveltaminen

Kaikki matkanjärjestäjät voivat soveltaa tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa. Pienten matkanjärjestäjien voi olla helpompi valita toimittajia kolmannen osapuolen myöntämän ympäristösertifikaatin perusteella, ja suuret matkanjärjestäjät voivat soveltaa omia kriteereitään ja/tai vertailuarvoihin perustuvaa menettelyään. Pienet yritykset voivat soveltaa tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa tietyin rajoituksin, sillä toimittajia koskevia kriteerejä voi olla vaikea määrittellä. Pienet yritykset voivat kuitenkin käyttää olemassa olevia ympäristösertifiointia (etusija olisi annettava todennetuille kolmannen osapuolen sertifioinneille, kuten EU-ympäristömerkille) toimittajia valitessaan.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattori	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta
i15) Määrätyt ympäristökriteerit täyttävien majoitusentarjoajien prosenttiosuus (yöpymisvuorokausien tai myynnin arvon mukaan, %)	b18) ≥ 90 % majoitusentarjoajista – myynnin arvon tai yöpymisvuorokausien perusteella – noudattaa tiettyjä (mieluiten kolmannen osapuolen sertifioinnilla tunnustettuja) ympäristövaatimuksia.

3.3.3 Edistetään matkailukohteen parantamista

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on edistää matkailukohteiden ympäristön parantamista hyödyntämällä paikallisten toimittajaorganisaatioiden ja matkailukohteiden hallinto-organisaatioiden ja viranomaisten vipuvoimaa ympäristönsuojelun tason parantamiseksi sekä toteuttaa tärkeissä kohteissa välittömiä parannusohjelmia, kuten elinympäristöjen ennallistamista.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa suoraan suuret matkanjärjestäjät. Pienet yritykset voivat koordinoida toimia hyödyntämällä klustereita ja yhteenliittymiä tai paikallisten/alueellisten viranomaisten kanssa toteutettavia julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksia.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkki huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta
i16) Ympäristönäkökohdiltaan parannettavana olevien palvelujen prosenttiosuus kohteessa (%)	b19) Matkanjärjestäjä edistää kohteen ympäristön tilan parantamista i) parantamalla toimitusketjun toimintaa; ii) vaikuttamalla kohteen hallintointiin; iii) välittömällä parannusohjelmilla.
i17) Osallistuminen ympäristön tilaa parantaviin hankkeisiin kohteessa (kyllä/ei)	

3.3.4 Kehitetään sopivia matkapaketteja ja edistetään niiden myyntiä sekä kannustetaan matkailijoita kestävämpään toimintaan

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on kehittää sellaisia matkapaketteja, joihin ei sisälly ympäristön kannalta haitallisimpia vaihtoehtoja vaan joissa kuljetukset, majoitus ja aktiviteetit on järjestetty ympäristöä kunnioittavilla uraauurtavilla vaihtoehtoilla, ja edistää niiden myyntiä. Lisäksi matkanjärjestäjien ja matkatoimistojen olisi annettava asiakkaille tietoa matkapakettien ympäristövaikutuksista ja välitettävä kohdennettuja myönteisiä viestejä kestävästä ja vastuullisista toimista, joita asiakkaat voivat toteuttaa lomamatkoja valitessaan ja matkalla ollessaan minimoidakseen ympäristövaikutuksiaan.

Soveltaminen

Kaikki matkanjärjestäjät, myös pienet yritykset, voivat toteuttaa tähän ympäristöasioiden hallinnan parhaaseen toimintatapaan sisältyviä toimenpiteitä.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i18) Myytyjen uraauurtavien kestävien valmismatkojen (esim. ympäristömerkin saaneiden) prosenttiosuus (arvon perusteella) (%).	b20) Matkanjärjestäjä edistää kestävien matkapakettien myyntiä yleisessä mainosmateriaalissaan.
	b21) Uraauurtavien kestävien matkapakettien (esim. matkapaketeille myönnettävä Itävallan ympäristömerkki) myyntiosuus ≥ 10 %.
	b22) Matkanjärjestäjä käyttää tehokkaita markkinointi- ja viestintämenetelmiä, joilla kannustetaan valitsemaan kestävämpiä vaihtoehtoja matkapakettivalikoimasta.
	b23) Matkanjärjestäjä tarjoaa kaikille asiakkailleen valistavaa tietoa jokaisesta matkailukohteesta kestävien toimintamallien edistämiseksi kohdepaikassa.

3.3.5 Tehokkaat vähittäiskauppa- ja toimistotoiminnot

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on minimoida resurssien, erityisesti paperin ja musteen, käyttöä mainonnassa ja toimistotöissä, valita ympäristösertifioituja materiaaleja ja palveluja (esim. painatuspalveluja) sekä varmistaa tehokas energian ⁽¹⁾ ja veden käyttö kaikissa toimisto- ja vähittäiskauppatoiminnoissa.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa kaikki matkanjärjestäjät.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i19) Paperin kulutus asiakasta kohti (g/asiakas)	b24) Toimisto- ja mainosmateriaalin tulosteita koskevat seuraavat: i) niitä vältetään mahdollisuuksien mukaan; ii) niissä käytetään 100 %:sti kierrätettyä tai ympäristösertifioitua (esim. ympäristömerkki, FSC, PEFC) paperia; iii) ne painatetaan ympäristösertifioituissa (esim. EMAS, ISO 14001) painopalveluissa. b25) Energiankulutusta ja kasvihuonekaasupäästöjä koskevat hallintasuunnitelmat pannaan täytäntöön, ja vähittäiskauppa- ja toimistotoiminnoista johtuvasta energiankulutuksesta ja kasvihuonekaasupäästöistä raportoidaan, ja niiden määrä ilmoitetaan vähittäiskauppa- ja toimistotilojen neliometriä kohti vuodessa ja asiakasta kohti. b26) Veden kulutus on $\leq 2,0$ m ³ työntekijää kohti vuodessa.
i20) Paperin ja painatuksen ympäristösertifiointi (kyllä/ei)	
i21) Määrätyt toimisto- ja vähittäiskauppatoiminnoista johtuvat CO ₂ -päästöt (kg CO ₂ /asiakas tai kg CO ₂ /m ² vuodessa)	
i22) Vuotuinen vedenkulutus toimistorakennuksissa työntekijää kohti (l/työntekijä vuodessa)	

3.4 Veden kulutuksen minimointi majoitustiloissa

3.4.1 Vesijärjestelmän seuranta, kunnossapito ja optimointi

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on toteuttaa veden kulutuksen tarkastus ja seurata tärkeimpien vettä käyttävien prosessien ja alueiden veden kulutusta (esim. osamittaukset), jotta voidaan määrittää, miltä osin tehokkuutta voitaisiin parantaa, ja varmistaa kaikkien laitteiden kunnossapito asianmukaisin määräaikaistarkastuksin sekä taloustöiden yhteydessä.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa kaikentyyppiset ja -kokoiset majoitusliikkeet, pienet yritykset mukaan luettuina. Osamittareita ei kuitenkaan ehkä ole tarpeen jälkiasentaa pieniin tiloihin.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattori	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i23) Veden kulutus yöpymisvuorokautta kohti (l/yöpymisvuorokausi)	b27) Täytäntöön pantu toimipaikkakohtainen vedenkulutussuunnitelma, johon sisältyvät i) osamittaukset ja kaikkien tärkeiden vettä käyttävien prosessien ja alueiden vertaaminen suhteessa vertailuarvoihin; ii) vesijärjestelmän "vuotokohtien" ja laitteiden säännöllinen tarkastaminen ja kunnossapito. b28) Veden kokonaiskulutus ≤ 140 l yöpymisvuorokautta kohti täyden palvelun hotelleissa ja ≤ 100 l yöpymisvuorokautta kohti majoitusliikkeissä, joissa kylpyhuoneet ovat pääsääntöisesti yhteiskäytössä (esim. retkeilymajat).

⁽¹⁾ Tämä voidaan toteuttaa osana ISO 50001 -standardin mukaisen energianhallintajärjestelmän täytäntöönpanoa.

3.4.2 Tehokkaat vesikalusteet majoitustiloissa

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on asentaa tehokkaat vesikalusteet, mukaan lukien pienivirtauksiset säästösuutinhanaat ja pienivirtauksiset termostaattiset suihkut, vähällä vedellä huuhtelevat ja kaksoishuuhtelupainikkeella varustetut wc:t ja vedettömät urinaalit. Ennen tämän toteutumista voidaan jälkiasentaa ilmastimia olemassa oleviin kalusteisiin.

Soveltaminen

Tämä ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa koskee kaikentyyppisiä ja -kokoisia majoitusliikkeitä, **pienet yritykset** mukaan luettuina. Vaikka kunnostustoimia olisi toteutettu äskettäin, tietyt toimenpiteet, kuten ilmastimien asentaminen, ovat silti mahdollisia.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattori	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i23) Veden kulutus yöpymisvuorokautta kohti (l/yöpymisvuorokausi)	b29) Veden kulutus ja siihen liittyvä veden lämmitykseen käytetty energiankulutus, jotka ovat ≤ 100 l ja 3,0 kWh yöpymisvuorokautta kohti huoneen yhteydessä olevissa kylpyhuoneissa.
i24) Veden lämmityksen käytetty energiankulutus (kWh/yöpymisvuorokausi)	b30) Suihkun virtaama ≤ 7 l/min, kylpyhuoneen hanan virtaama ≤ 6 l/min (≤ 4 l/min uusissa hanoissa), keskimääräinen wc:n huuhtelu $\leq 4,5$ l, vedettömien urinaalien asennus.
i25) Virtaamat suihkuissa, kylpyhuoneiden vesihanoissa, urinaaleissa ja wc:n huuhtelussa (l/min tai l/huuhtelukerta)	

3.4.3 Tehokkaat taloustyöt

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on minimoida pesutarpeet vuodevaatteiden ja pyyhkeiden (koon, tiiviyyden, värin ja materiaalin suhteen) vihreiden hankintojen avulla ja pyytämällä tai kannustamalla kävijöitä käyttämään vuodevaatteita ja pyyhkeitä pidempään. Paras toimintatapa on myös kouluttaa henkilökuntaa vettä ja kemikaaleja tehokkaasti käyttäviin puhdistusmenetelmiin ja hankkia ympäristösertifioituja kulutustavaroita majoitus- ja kylpyhuoneisiin.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa kaikentyyppiset ja -kokoiset majoitusliikkeet, pienet yritykset mukaan luettuina. Pyykin vähentäminen valitsemalla toimivampia huonetekstiilejä on yleisesti sovellettavissa, mutta majoitusliikkeet, joiden asiakkaista suuri prosenttiosuus majoittuu yhden yön, voivat soveltaa vain rajallisesti pyykin vähentämistä kannustamalla kävijöitä tekstiilien uudelleenkäyttöön.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i26) Yöpymisvuorokautta kohti syntyvä pyykkimäärä (kg/yöpymisvuorokausi)	b31) Vähintään 80 % vuodevaatteista on puuvilla-polyesterisekoitetta (!) tai pellavaa.
i27) Uudelleenkäytettyjen vuodevaatteiden ja pyyhkeiden prosenttiosuus (%)	b32) Vähintään 80 % vuodetekstiileistä on saanut ISO:n tyyppin I ympäristömerkin (esim. EU-ympäristömerkin) tai orgaanisia.
i28) Kemiallisten tuotteiden kulutus puhdistukseen ja astianpesuun yöpymisvuorokautta kohti ilmoitettuna vaikuttavina kemiallisina ainesosina (g/yöpymisvuorokausi)	b33) Kemiallisia puhdistus- ja astianpesuaineita (pois lukien pyykinpesuaineet, erikoispuhdistusaineet ja uima-allaskemikaalit) kulutetaan yöpymisvuorokautta kohti ≤ 10 grammaa vaikuttavina kemiallisina ainesosina ilmoitettuna.
i29) ISO:n tyyppin I ympäristömerkillä varustettujen kemiallisten aineiden ja tekstiilien prosenttiosuus (%)	b34) Vuodevaatteiden ja pyyhkeiden uudelleenkäytöllä saavutettu pyykin väheneminen vähintään 30 %. b35) Vähintään 80 %:lla (vaikuttavan aineen painosta tai hankintamäärästä) matkailumajoitusliikkeessä käytetyistä yleispuhdistusaineista, saniteettitilojen puhdistusaineista, saippuoista ja shampoista on ISO:n tyyppin I ympäristömerkki (esim. EU-ympäristömerkki).

(!) Puuvilla-polyesterisekoitteesta valmistetut vuodevaatteet ovat kestävämpiä ja kuluttavat vähemmän pesuenergiaa kuin puhtaasta puuvillasta valmistetut.

3.4.4 Optimoitu pienimuotoinen pesulatoiminta

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on hankkia kaikkein vesitehokkaimmat (ja siten energiatehokkaimmat) pesulingot ja energiatehokkaimmat kuivausrummut (esimerkiksi lämpöpumpputekniikkaa käyttävät kuivausrummut) ja prässit sekä uudelleenkäyttää huuhteluvesi ja huomattavasta vesistressistä kärsivillä alueilla myös pesuvesi mikrosuodatuksen jälkeen. Paras toimintatapa on myös ottaa talteen lämpöä jätevedestä ja ilmanvaihdon poistoilmasta.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa kaikentyyppiset ja -kokoiset majoitusliikkeet, jotka suorittavat pyykinpesua paikan päällä, **pienet yritykset** mukaan luettuina.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i30) Veden kulutus pyykkikiloa kohti (l/kg)	b36) Pienen mittakaavan pesulatoiminnassa kaikilla uusilla kotitalouksille tarkoitetuilla pyykinpesukoneilla on EU:n energiamerkintäluokitus A+++ ja kaupallisten pyykinpesukoneiden keskimääräinen vedenkulutus on ≤ 7 l/kg pestyä pyykkiä. b37) Toimipaikassa suoritettavan pienen mittakaavan pesulatoiminnan kokonaisenergiakulutus $\leq 2,0$ kWh tekstiilikiloa kohti (kuivatut ja viimeistellyt pesulatuotteet). b38) Vähintään 80 %:lla (vaikuttavan aineen painon tai hankintamäärän mukaan) käytetyistä pienimuotoiseen pyykinpesuun tarkoitetuista pesuaineista on ISO:n tyyppi I ympäristömerkki (esim. EU-ympäristömerkki, Joutsenmerkki, Blaue Engel).
i31) Energian kulutus pyykkikiloa kohti (kWh/kg)	
i32) Ympäristömerkillä varustettujen pyykinpesuaineiden prosenttiosuus (%)	

3.4.5 Optimoitu suuren mittakaavan tai ulkoistettu pesulatoiminta

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on valita tehokas pesulapalvelujen tarjoaja, joka on sertifioitu ISO:n tyyppi I ympäristömerkillä tai joka täyttää vastaavien merkintöjen kriteerit, tai varmistaa, että paikan päällä suoritettava suuren mittakaavan pesulatoiminta täyttää kyseiset kriteerit.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa suuret majoitusliikkeet, joilla on suurimittaista pyykinpesutoimintaa paikan päällä, sekä kaupalliset pesulat. Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa myös kaikenkokoiset muut majoitusliikkeet, pienet yritykset mukaan lukien, siltä osin kuin kriteerit ovat sovellettavissa pesulapalvelujen vihreisiin hankintoihin.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i33) Ympäristömerkin saaneet pesulapalvelut (kyllä/ei)	b39) Kaiken ulkoistetun pyykinpesun suorittaa palveluntarjoaja, jolla on ISO:n tyyppi I ympäristömerkki (esim. Joutsenmerkki), ja sisäinen suuren mittakaavan pyykinpesutoiminta tai sertifioimattomille palveluntarjoajille ulkoistettu pesulatoiminta on kokonaan asiaankuuluvien vertailuarvojen mukaista. b40) Veden kokonaiskulutus suuren mittakaavan pesulatoiminnassa yhdellä pesukerralla ≤ 5 l tekstiilikiloa kohti vuodevaatepyykin ja ≤ 9 l tekstiilikiloa kohti ravintolapyykin osalta.
i30) Veden kulutus pyykkikiloa kohti (l/kg)	
i31) Energian kulutus pyykkikiloa kohti (kWh/kg)	
i32) Ympäristömerkillä varustettujen pyykinpesuaineiden prosenttiosuus (%)	

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
	<p>b41) Kuivattujen ja viimeistelyjen suuren mittakaavan pesulatuotteiden prosessienergian kokonaiskulutus $\leq 0,90$ kWh tekstiilikiloa kohti vuodevaatepyykin ja $\leq 1,45$ kWh tekstiilikiloa kohti ravintolapyykin osalta.</p> <p>b42) Suurimittaisessa pesulatoiminnassa käytetään yksinomaan ISO:n tyyppi I ympäristömerkin (esim. EU-ympäristömerkki, Joutsenmerkki) mukaisia ammattikäyttöön tarkoitettuja pyykinpesuaineita asianmukaisesti annosteltuina.</p>

3.4.6 Optimoitu uima-altaiden hoito

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on optimoida vastavirtahuuhtelujen tiheys ja ajankohdat pikemminkin paineen alenemisen kuin kiinteiden aikataulujen perusteella, käyttää otsonointia tai UV-käsittelyä ja huolellista annostuksen säätöä kloorauksen minimoimiseksi sekä ottaa talteen lämpöä ilmanvaihdon poistoilmasta.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa majoitusyritykset, joissa on oma uima-allas, **pienet yritykset** mukaan luettuina.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta
<p>i34) Uima-allasta koskevan ympäristösuunnitelman toteuttaminen (kyllä/ei)</p> <p>i35) Otsonointi- tai UV-käsittelyn käyttö (kyllä/ei)</p>	<p>b43) Täytäntöön pantu uima-allas- ja kylpylääalueita koskeva tehokkuussuunnitelma, joka sisältää i) veden, energian ja kemikaalien ominaiskulutusta uima-allas- ja kylpylääalueilla koskevat vertailuarvot ilmaistuina altaan pinta-alaa (m²) ja yöpymisvuorokautta kohti; ii) kloorin kulutuksen minimoinnin optimaalisella annostuksella ja lisädesinfiointimenetelmillä kuten otsonoinnilla ja UV-käsittelyllä.</p>

3.4.7 Sadeveden ja harmaan veden kierrättäminen

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on asentaa harmaan veden talteenottojärjestelmä, joka kerää harmaata vettä käytettäväksi käsittelyn jälkeen sisätilojen järjestelmissä (esim. wc:n huuhtelussa) tai rakennusten ulkopuolisissa järjestelmissä (esimerkiksi keinokastelussa), tai sadeveden keruujärjestelmä, jossa sadevettä hyödynnetään sisäkäyttöä varten.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa kaikki majoitusyritykset. Vedenkierrätysjärjestelmiä voidaan asentaa rakentamisen aikana tai suurten korjaustöiden yhteydessä. Suuret investointikustannukset voivat rajoittaa tämän toimintatavan soveltamista pienissä yrityksissä.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattori	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta
<p>i36) Harmaan veden tai sadeveden kierrätyksen toteuttaminen (kyllä/ei)</p>	<p>b44) Sellaisen sadeveden kierrätysjärjestelmän asentaminen, josta saadaan vettä sisäisiin vedentarpeisiin, ja/tai harmaan veden kierrätysjärjestelmän asentaminen, josta saadaan vettä sisäisiin tai ulkoihin vedentarpeisiin.</p>

3.5 Jätehuolto ja jäteveden käsittely majoitusyrityksissä

3.5.1 Jätteen syntymisen ehkäiseminen

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on ehkäistä jätteen syntymistä ympäristöä säästävillä julkisilla hankinnoilla ottaen huomioon tuotteen elinkaaren vaikutukset – esimerkiksi välttämällä kertakäyttötuotteita (elintarvikkeet, saippuat, shampoot) ja ostamalla puhdistusaineita tiivistettyinä ja irtotavarana – ja hallinnoimalla huolellisesti hankintamääriä.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa kaikentyyppiset ja -kokoiset majoitusliikkeet, **pienet yritykset** mukaan luettuina.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i37) Jätteen syntyminen yöpymisvuorokautta kohti (kg/yöpymisvuorokausi)	b45) Jätteen syntyminen yhteensä (lajitellut ja lajittelemattomat) ≤ 0,6 kg/yöpymisvuorokausi.

3.5.2 Jätteiden lajittelu ja lähettäminen kierrätykseen

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on järjestää erilliset jätteenkeräystilat koko yritykseen sen varmistamiseksi, että jätteiden erottelua varten on olemassa selkeä menettely, sekä tehdä sopimukset asiaankuuluvien kierrätyspalvelujen kanssa ainakin lasin, paperin ja kartongin, muovien, metallien ja orgaanisen jätteen kierrättämisestä.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa kaikentyyppiset ja -kokoiset majoitusliikkeet, **pienet yritykset** mukaan luettuina.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i38) Uudelleenkäytettäväksi tai kierrätettäväksi lähetetyn jätteen prosenttiosuus (%)	b46) Vähintään 84 % jätteestä (painon perusteella ilmaistuna) lähetetään kierrätettäväksi.
i39) Lajittelemattoman jätteen syntyminen yöpymisvuorokautta kohti (kg/yöpymisvuorokausi)	b47) Lajittelemattoman, hävitettäväksi lähetettävän jätteen määrä ≤ 0,16 kg/yöpymisvuorokausi.

3.5.3 Jäteveden käsittely

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on asentaa paikan päälle jäteveden käsittelyjärjestelmä, jossa jätevedelle tehdään vähintään biologinen käsittely ja mielellään myös jälkikäsittely ja johon sisältyy vähintään esikäsittely kiinteän jätteen erottelemiseksi ja hiukkasten laskeuttamiseksi, minkä jälkeen suoritetaan tehokas biologinen käsittely (esim. panosreaktorissa), joka poistaa lähtevästä vedestä suuren osan kemiallista hapenkulutusta (KHK), biologista hapenkulutusta (BHK), typpeä ja fosforia. Liette käsitellään ja hävitetään ympäristön kannalta hyväksyttävällä tavalla.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa kaikentyyppiset ja -kokoiset majoitusliikkeet, joita ei ole liitetty viemäriverkkoon, **pienet yritykset** mukaan luettuina.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattori	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta
i40) Paikan päällä olevan jätevedenkäsittelyn puhdistustehokkuus (esim. % BHK:sta, KHK:sta)	b48) Jos jätevesiä ei ole mahdollista lähettää keskitettyyn käsittelyyn, paikan päällä olevaan jätevedenkäsittelyjärjestelmään sisältyy esikäsittely (välppäys seulalla/säleiköllä, selkeytys ja sedimentaatio) ja sen jälkeen biologinen käsittely, jossa poistetaan > 95 % BHK:sta ja > 90 % nitrifikaatiosta, ja kohteen ulkopuolella suoritetaan ylijäämälietteen anaerobinen mädätys.
i41) Pitoisuus lähtevässä vedessä (mg/l) (esim. BHK, KHK, kokonaistyyppi, fosfori)	

3.6 Energiankulutuksen minimointi majoitustiloissa

3.6.1 Energiankulutuksen seuranta- ja hallintajärjestelmät

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on toteuttaa energiankulutuksen tarkastus ja seurata tärkeimpien energiaa käyttävien prosessien ja alueiden energiankulutusta (esim. osamittaukset), jotta voidaan määrittää, miltä osin tehokkuutta voitaisiin parantaa, ja varmistaa kaikkien laitteiden kunnossapito asianmukaisin määräaikaistarkastuksin ⁽¹⁾.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapa voivat soveltaa kaikentyypiset ja -kokoiset majoitusliikkeet, pienet yritykset mukaan luettuina. Kattavat osamittaukset ja rakennusten hallintajärjestelmät eivät sovellu pienille yrityksille.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i42) Toimipaikkakohtaisen energiasuunnitelman toteuttaminen (kyllä/ei)	b49) Toimipaikkakohtaisen energiasuunnitelman toteuttaminen; suunnitelmaan sisältyvät i) osamittaukset ja kaikkien tärkeiden energiaa kuluttavien prosessien ja alueiden vertaaminen suhteessa vertailuarvoihin; ii) primäärienergian kulutuksen ja energiaan liittyvien CO ₂ -päästöjen laskenta ja niistä raportointi. b50) Olemassa olevien rakennusten energian loppukäyttö lämmitys-, ilmanvaihto- ja ilmastointijärjestelmään sekä veden lämmitykseen ≤ 75 kWh tai energian loppukäyttö yhteensä ≤ 180 kWh lämmitettyä ja jäädytettyä pinta-alaa (m ²) kohti vuodessa.
i43) Energian ominaiskäyttö (kWh/m ² vuodessa)	

3.6.2 Rakennuksen vaipan parantaminen

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa uusien rakennusten osalta on varmistaa, että ne ovat korkeinta saavutettavissa olevaa energiatehokkuusluokkaa eli vastaavat esimerkiksi PassiveHouse- tai Minergie P -standardeja ⁽²⁾. Olemassa olevissa rakennuksissa ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on suorittaa jälkiasennuksia lämmitys- ja jäädytysenergiatarpeen minimoimiseksi. ⁽³⁾

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapa voivat soveltaa kaikentyypiset majoitusliikkeet rakentamisen tai laajamittaisten korjaustöiden aikana sekä rakennusten valinnan aikana ne organisaatiot, jotka vuokraavat toimitilansa. Pienten yritysten mahdollisuudet soveltaa tätä toimintatapa voivat olla rajalliset olemassa oleviin rakennuksiin tehtävien jälkiasennusten tapauksessa suurten investointikustannusten vuoksi.

⁽¹⁾ Tämä voidaan toteuttaa osana ISO 50001 -standardin mukaisen energianhallintajärjestelmän täytäntöönpanoa.

⁽²⁾ PassiveHouse ja Minergie P ovat kaksi esimerkkiä energiatehokkuuden suhteen hyvin kunnianhimoisista rakennusstandardeista. Niitä koskevat vaatimukset selostetaan seuraavilla sivuilla: http://www.passiv.de/en/02_informations/02_passive-house-requirements/02_passive-house-requirements.htm ja http://www.minergie.ch/minergie_fr.html.

⁽³⁾ Tarkempia ympäristöasioiden hallinnan parhaita toimintatapoja, joilla voidaan parantaa rakennusten vaippaa ja yleisemmin rakennusten ekologista kestävyyttä, kuvataan tulevassa rakennusala koskevassa EMAS-järjestelmän alakohtaisessa viiteasiakirjassa.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i43) Energian ominaiskäyttö (kWh/m ² vuodessa)	<p>b50) Olemassa olevien rakennusten energian loppukäyttö lämmitys-, ilmanvaihto- ja ilmastointijärjestelmään sekä veden lämmitykseen ≤ 75 kWh tai energian loppukäyttö yhteensä ≤ 180 kWh lämmitettyä ja jäähdytettyä pinta-alaa (m²) kohti vuodessa.</p> <p>b51) Uusien rakennusten energiatehokkuus vastaa Minergie P- tai PassiveHouse -standardia tai vastaavaa.</p>

3.6.3 Optimoidut lämmitys-, ilmanvaihto- ja ilmastointijärjestelmät

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on minimoida lämmitys-, ilmanvaihto- ja ilmastointijärjestelmistä johtuva energiankulutus asentamalla parhaisiin energiamerkintäluokkiin (tapauksen mukaan) kuuluvia tuotteita, vyöhykkeisiin perustuva lämmönsäätö, säädettävä ilmanvaihto, johon liittyy lämmön talteenotto (mieluiten CO₂-antureilla säädely), ja energiatehokkaita komponentteja (esim. vaihtuvanopeuksiset tuulettimet) sekä optimoida lämmitys-, ilmanvaihto- ja ilmastointijärjestelmä rakennuksen vaipan ja energialähteen ominaisuuksien mukaan.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapa voivat soveltaa kaikentyyppiset ja -kokoiset majoitusliikkeet, pienet yritykset mukaan luettuina. Täysipainoinen optimointi on mahdollista ainoastaan rakennusvaiheessa tai laajamittaisten korjausten aikana, mutta tiettyjä toimenpiteitä voidaan toteuttaa milloin tahansa.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i43) Energian ominaiskäyttö (kWh/m ² vuodessa)	<p>b50) Olemassa olevien rakennusten energian loppukäyttö lämmitys-, ilmanvaihto- ja ilmastointijärjestelmään sekä veden lämmitykseen ≤ 75 kWh tai energian loppukäyttö yhteensä ≤ 180 kWh lämmitettyä ja jäähdytettyä pinta-alaa (m²) kohti vuodessa.</p> <p>b51) Uusien rakennusten energiatehokkuus vastaa Minergie P- tai PassiveHouse -standardia tai vastaavaa.</p>

3.6.4 Lämpöpumppujen ja maalämmitys-/jäähdytysjärjestelmien tehokkaat sovellukset

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on asentaa tehokkaat (esim. ympäristömerkillä varustetut, korkeimpiin energiamerkintäluokkiin kuuluvat) lämpöpumput lämmitystä ja jäähdytystä varten tai, jos mahdollista, pohjavesijäähdytysjärjestelmä.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapa voivat soveltaa kaikentyyppiset majoitusliikkeet. Kaupunkialueilla pohjavesijärjestelmien asentaminen saattaa olla mahdollista ainoastaan rakennusten rakentamisvaiheessa tai laajamittaisten korjaustöiden yhteydessä. Ilmalämpöpumppujen jälkiasennus on helppoa, mutta ne eivät välttämättä sovellu hyvin kylmään ilmastoon. Investointikustannukset voivat rajoittaa tämän ympäristöasioiden hallinnan parhaan toimintatavan soveltuvuutta pienille yrityksille.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta
i43) Energian ominaiskäyttö (kWh/m ² vuodessa)	b52) Vesilämpöpumppuja ja/tai maalämmitystä-/jäähdytystä käytetään tavanomaisten lämmitys- ja jäähdytysjärjestelmien sijasta aina, kun se on mahdollista, ja lämpöpumput täyttävät EU-ympäristömerkin ja korkeimpien energiamerkintäluokkien kriteerit.

3.6.5 Tehokas valaistus ja sähkölaitteet

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on asentaa vyöhykkeisiin jaettu, asianmukaisen kokoinen energiansäästö- ja LED-valaistus, jossa on liikkeeseen, luonnonvaloon ja aikaan perustuva älykäs ohjausjärjestelmä. Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on myös optimoida rakennuksen suunnittelu ja sisustus siten, että hyödynnetään luonnonvaloa ja otetaan huomioon laajojen lasitetujen pintojen energiavaikutus lämmitykseen ja jäädytykseen. Sähkölaitteiden (kodinkoneiden ja kulutuselektroniikan) osalta olisi valittava EU-ympäristömerkillä varustettuja tai korkeimpiin energiamerkintäluokkiin kuuluvia tuotteita aina kun mahdollista.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa kaikentyyppiset ja -kokoiset majoitusliikkeet, pienet yritykset mukaan luettuina. Hehkulamput ja halogeenilamput on usein mahdollista korvata suoraan energiansäästölampeilla ja LED-lampeilla. Rakennuksen muuttaminen luonnonvalon hyödyntämisen optimoimiseksi rajoittuu alkuperäisrakentamiseen ja uudistamiseen.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i44) Asennettu valaistuskapasiteetti (W/m ²)	b53) Asennettu valaistuskapasiteetti ≤ 10 W/m ²
i45) Energiankäyttö valaistukseen (kWh/m ² vuodessa)	b54) Sähkönkulutus valaistukseen ≤ 25 kWh lämmitettyä ja jäädytettyä lattiapinta-alaa (m ²) kohti vuodessa.
i46) Sähkön kokonaiskäyttö (kWh/m ² vuodessa)	b55) Sähkön kokonaiskäyttö ≤ 80 kWh lämmitettyä ja jäädytettyä lattiapinta-alaa (m ²) kohti vuodessa.

3.6.6 Uusiutuvat energialähteet

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on asentaa paikan päälle tapauksen mukaan maalämpö-, aurinko- tai tuulienergian tuottamiseen tarvittavat laitteet ja hankkia sähköä aidon uusiutuvan (eli todistettavasti lisäenergian lähteistä tuotetun) sähkön toimittajalta.

Soveltaminen

Mahdollisuus hyödyntää uusiutuvan energian teknologioita riippuu sijaintipaikkaan ja toimipaikkaan liittyvistä tekijöistä kuten ilmastosta, varjoisuudesta, käytettävissä olevasta tilasta jne. Kaikki organisaatiot voivat tehdä investointeja matkailukohteen ulkopuolella sijaitseviin uusiutuvan energian järjestelmiin. Pitkät takaisinmaksuajat saattavat rajoittaa pienten yritysten mahdollisuutta soveltaa tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i11) Paikan päällä tuotetulla uusiutuvalla energialla katettu prosenttiosuus energian lopputuotosta (%)	b56) 50 % majoitusliikkeen vuotuisesta energiankäytöstä tuotetaan paikan päällä sijaitsevista uusiutuvista energialähteistä tai muualla sijaitsevista uusiutuvista energialähteistä, jotka ovat todistettavasti lisäenergiaa.
i47) Uusiutuvan energian sertifioidujen hyvitysjärjestelyjen käyttö (kyllä/ei)	b57) 100 % sähköä tuotetaan jäljitettävissä olevista uusiutuvista energialähteistä, joita ei lueta jonkin toisen organisaation lukuun tai kansalliseen keskimääräiseen sähköntuotantolähtevalikoimaan tai jotka ovat alle kaksi vuotta vanhoja.

3.7 Ravintola- ja hotelleikeittiöt

3.7.1 Elintarvike- ja juomatuotteiden vihreät hankinnat

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on arvioida elintarvikkeiden ja juomien toimitusketjut, jotta niistä voidaan tunnistaa ympäristönsuojelun kannalta kriittiset kohdat sekä valita ympäristösertifioituja tuotteita ja laatia ruokalistat niin, että vältetään ympäristön kannalta erityisen haitallisia ainesosia (esim. uhanalaisia kalalajeja sekä tiettyjä hedelmiä kauden ulkopuolella), sekä huolehtia liha- ja maitotuotteiden järkevästä annoskoosta ja kasvisvaihtoehtojen saatavuudesta.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa kaikki keittiöt. Maaseutukohteiden keittiöt saattavat pystyä hankkimaan elintarvikkeita lähiympäristöstään. Suurkeittiöillä voi olla enemmän vaikutusvaltaa toimittajiin. Myös pienet yritykset voivat toteuttaa tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa täysimääräisesti.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattori	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i48) Ympäristösertifioitujen ainesosien prosenttiosuus (arvon mukaan, %)	b58) Organisaatio pystyy antamaan kaikkia keskeisiä ainesosia koskevat dokumentoidut tiedot, vähintään alkuperämaan. b59) Elintarvike- ja juomatuotteista vähintään 60 % (hankinta-arvon mukaan) on ympäristösertifioituja (esim. luonnonmukaisia).

3.7.2 Orgaanisen jätteen käsittely

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on minimoida vältettävissä oleva elintarvikejäte laatimalla ruokalistat ja määrittämällä annoskoot huolellisesti sekä varmistaa, että kaikki orgaaninen jäte erotetaan ja lähetetään anaerobiseen mädätykseen, jos mahdollista, tai vaihtoehtoisesti poltettavaksi energian talteenottoa varten taikka kompostoitavaksi paikallisesti/toimipaikassa.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa kaikki keittiöt. Niissä paikoissa, missä ei ole saatavilla parhaaksi arvioitua jätteidenkierrätysvaihtoehtoa eli anaerobista mädätystä, jätteet voidaan lähettää poltettavaksi energian talteenottoa varten tai kompostoitavaksi. Myös pienet yritykset voivat toteuttaa tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa täysimääräisesti.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i49) Orgaanisen jätteen syntyminen (kg/ruokailija)	b60) ≥ 95 % orgaanisesta jätteestä erotellaan ja ohjataan muualle kuin kaatopaikalle ja, jos mahdollista, lähetetään anaerobiseen mädätykseen.
i50) Anaerobiseen mädätykseen lähetetyn, vaihtoehtoiseen energian talteenottoon lähetetyn, paikan päällä kompostoidun tai kompostoitavaksi lähetetyn orgaanisen jätteen prosenttiosuudet (%)	b61) Orgaanista jätettä syntyy $\leq 0,25$ kg ruokailijaa kohti, ja vältettävissä olevaa jätettä $\leq 0,18$ kg ruokailijaa kohti.

3.7.3 Optimoitu astianpesu, puhdistus ja ruoanvalmistus

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on valita tehokkaita pesulaitteita, mukaan lukien pienivirtauksiset esihuuhtelusuihkut itsesulkeutuvalla liipaisinkahvalla, tehokkaat astianpesukoneet sekä höyrykeittimet ilman vesiliitäntöjä, ja seurata vedenkulutusta keittiö-/ravintola-alueilla, myös suhteessa vertailuarvoihin.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa kaikki keittiöt. Tehokkaampien astianpesukoneiden asentaminen saattaa olla taloudellisesti järkevää vain, jos olemassa olevat astianpesukoneet lähestyvät käyttöikänsä päättymistä tai vaativat korjausta. Myös pienet yritykset voivat toteuttaa tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa täysimääräisesti.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i51) Keittiön vedenkulutus ruokailijaa kohti (l/ruokailija)	b62) Täytäntöön pantu keittiön vesihuoltosuunnitelma, johon sisältyy seuranta ja raportointi keittiön kokonaisvedenkulutuksesta normalisoituna ruokailijaa kohti, ja vedenkulutuksen vähentämiseen tähtäävien ensisijaisten toimenpiteiden määrittäminen. b63) vähintään 70 % astianpesuun ja puhdistukseen käytettävien kemiallisten puhdistusaineiden (lukuun ottamatta uuninpuhdistusaineita) hankintamäärästä on varustettu ympäristömerkillä (esim. EU-ympäristömerkki).
i52) Ympäristömerkittyjen astianpesuaineiden ja keittiön puhdistuskemikaalien prosenttiosuus (%)	
i53) Tehokkaiden keittiölaitteiden vihreät hankinnat (kyllä/ei)	

3.7.4 Optimoitu kypsentaminen, ilmanvaihto ja jäädytys

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on valita tehokkaita kypsennyslaitteita, mukaan lukien induktioliedet tai pata-anturilla varustetut kaasuliedet, tehokkaita jäädytyslaitteita, joissa käytetään luonnollisia kylmäaineita kuten ammoniakkia tai hiilidioksidia, ja ohjailta ilmanvaihtoa tarpeen mukaan.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa kaikki keittiöt. Tehokkaampien kypsennys- ja jäädytyslaitteiden asentaminen saattaa olla taloudellisesti järkevää vain, jos olemassa olevat laitteet lähestyvät käyttöikänsä päättymistä. Myös pienet yritykset voivat toteuttaa tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa täysimääräisesti.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattori	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta
i54) Energian ominaiskäyttö ruokailijaa kohti (kWh/ruokailija)	b64) Täytäntöön pantu keittiön energiasuunnitelma, johon sisältyvät seuranta ja raportointi energian kokonaiskäytöstä keittiössä normalisoituna ruokailijaa kohti, ja energiankäytön vähentämiseen tähtäävien ensisijaisten toimenpiteiden määrittäminen.

3.8 Leirintäalueet

3.8.1 Kävijöiden ympäristökasvatus

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on tarjota kävijöille paikan päällä koulutusta ympäristöasioista, mukaan lukien kurssit ja luontopolut, tai laitteita, kuten vähähiilisiä kulkuvälineitä (polkupyörät, sähköpolkupyörät).

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa kaikki leirintäalueet ja muuntotyypiset majoitusliikkeet (erityisesti maaseudulla). **Pienillä yrityksillä**, joilla on niukat resurssit, voi olla rajalliset mahdollisuudet soveltaa tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattori	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta
i55) Ympäristöasioita koskevaa tietoa/koulutusta on kävijöiden saatavissa (kyllä/ei)	b65) Majoitusyritys kannustaa ja helpottaa ympäristön kannalta vastuullisia toimintamalleja ja aktiviteetteja tarjoaa kävijöille ympäristökasvatusta paikan päällä järjestettävien aktiviteettien ja kurssien avulla.
i56) Vähähiilisiä kulkuvälineitä (esim. polkupyörät) on kävijöiden käytettävissä (kyllä/ei)	

3.8.2 Ulkoalueiden ympäristöasioiden hallinta

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on maksimoida asianomaisen paikan biologinen monimuotoisuus istuttamalla kotoperäisiä lajeja ja asentamalla viher- tai luonnonkattoja ja -seiniä. Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on minimoida kasteluun käytetty vedenkulutus ja käyttää sadevettä tai harmaata vettä. Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on minimoida ulkovalaistuksesta johtuva valosaaste (esim. käyttämällä asianmukaisesti suunnattuja pienpainenatriumlamppuja) ja vähentää ulkoilmatapahtumista aiheutuvia meluhaittoja asentamalla ääniesteitä ja pitämällä kiinni tällaisten tapahtumien tiukoista aikarajoista.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa kaikki leirintäalueet ja muuntotyypiset majoitusliikkeet (erityisesti maaseudulla), pienet yritykset mukaan luettuina.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattori	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i4) Biologista monimuotoisuutta koskevan hoitosuunnitelman toteuttaminen (kyllä/ei)	b66) Ylläpitää tai lisää kohteen biologista monimuotoisuutta istuttamalla kotoperäisiä lajeja, luomalla turvapaikkoja paikallisille eläinlajeille ja asentamalla viher- tai luonnonkattoja jos mahdollista sekä vähentämällä kemiallisten aineiden käyttöä ja valo- ja melusaastetta. b67) Minimoidaan valosaaste sekä luonnonvaraisten lajien häiritseminen asentamalla ulkovalaistukseen ajastimella tai sensorilla varustettuja, tehokkaita ja oikein suunnattuja valaisimia, jotka eivät tuota lainkaan valoa ylöspäin. b68) Minimoidaan vedenkulutus istuttamalla kotoperäisiä lajeja ja käyttämällä maankatteita sekä asentamalla ohjattuja kastelujärjestelmiä, jotka käyttävät mahdollisuuksien mukaan harmaata vettä.

3.8.3 Leirintäalueiden energiatehokkuus ja uusiutuvaa energiaa tuottavat laitokset

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on minimoida veden lämmitykseen, lämmitys-, ilmanvaihto- ja ilmastointijärjestelmiin sekä valaistukseen käytettävä energiankulutus asentamalla pienivirtauksisia kalusteita, hyvät rakennuseristeet ja loiste- tai LED-lamppuja, sekä lisäksi asentaa paikan päälle uusiutuvan energian tuotantokapasiteettia (esim. veden aurinkolämmitys). Lisäksi lämpöä voidaan ottaa talteen pesuhuoneiden harmaasta vedestä lämpöpumpun avulla.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa kaikki leirintäalueet. Tiettyjen uusiutuvan energian teknologioiden käyttöönotto riippuu toimipaikkakohtaisista ominaisuuksista. Myös pienet yritykset voivat toteuttaa tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa täysimääräisesti.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkit huippuosaamisesta
i57) Energian ominaiskäyttö yöpymisvuorokautta kohti (kWh/yöpymisvuorokausi)	b69) Energian loppukäyttö (lukuun ottamatta paikan päällä tuotettua uusiutuvaa energiaa) $\leq 2,0$ kWh/yöpymisvuorokausi.
i11) Paikan päällä tuotetulla uusiutuvalla energialla katettu prosenttiosuus energian loppukäytöstä (%)	b70) 100 % sähköstä tuotetaan jäljitettävissä olevista uusiutuvan energian lähteistä, joita ei jo lueta jonkin toisen organisaation lukuun tai kansalliseen keskimääräiseen sähköntuotantolähtevalikoimaan tai jotka ovat alle kaksi vuotta vanhoja.
i47) Uusiutuvan energian hyvitysjärjestelyjen käyttö (kyllä/ei)	

3.8.4 Leirintäalueen vedenkäytön tehokkuus

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on minimoida veden kulutus asentamalla pienen virtauksen vesihanaja ja suihkupäitä, ajastinsuihkuja sekä vähällä vedellä huuhtelevia ja kaksoishuuhtelupainikkeella varustettuja WC-istuimia ja vedettömiä urinaaleja.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapa voivat soveltaa kaikki leirintäalueet. Myös pienet yritykset voivat toteuttaa tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapa täysimääräisesti.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkki huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattorit	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta
i23) Veden kulutus yöpymisvuorokautta kohti (l/yöpymisvuorokausi)	b71) Veden kulutus yhteensä ≤ 94 litraa yöpymisvuorokautta kohti neljän ja viiden tähden täyden palvelun leirintäalueilla, ja veden kulutus ≤ 58 litraa yöpymisvuorokautta kohti kaikilla muilla leirintäalueilla.
i25) Virtaamat suihkuissa, kylpyhuoneiden vesihanooissa, urinaaleissa ja wc:n huuhtelussa (l/min tai l/huuhtelukerta).	

3.8.5 Leirintäalueen jätteen määrän minimointi

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on minimoida jäännösjäte ehkäisemällä jätteiden syntymistä, järjestämällä paikan päälle tarkoituksenmukaiset tilat jätteiden lajitteluun ja tekemällä sopimuksia jätteiden kierrätyspalveluista.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapa voivat soveltaa kaikki leirintäalueet. Jätteen syntymisen ehkäisemiseen on vähemmän mahdollisuuksia kuin muissa majoitusmuodoissa, koska suurin osa jätteestä on peräisin kävijöiden ostamista tuotteista. Myös pienet yritykset voivat toteuttaa tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapa täysimääräisesti.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattori	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta
i39) Lajittelemattoman jätteen syntyminen yöpymisvuorokautta kohti (kg/yöpymisvuorokausi)	b72) Lajittelemattoman, hävitettäväksi lähetettävän jäännösjätteen määrä $\leq 0,2$ kg/yöpymisvuorokausi.

3.8.6 Luonnonmukaiset uima-altaat

Ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa on perustaa luonnonmukainen uima-allas tai muuttaa olemassa oleva uima-allas luonnonmukaiseksi.

Soveltaminen

Tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa voivat soveltaa kaikki leirintäalueet ja muuntotyypiset majoitusliikkeet (erityisesti maaseudulla). Myös pienet yritykset voivat toteuttaa tätä ympäristöasioiden hallinnan parasta toimintatapaa täysimääräisesti.

Toimintatapaan liittyvät ympäristönsuojelun tason indikaattorit ja vertailuesimerkit huippuosaamisesta

Ympäristönsuojelun tason indikaattori	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta
i58) Luonnonmukaisen uima-altaan perustaminen (kyllä/ei)	b73) Paikan päällä olevassa uima-altaassa / olevissa uima-altaissa on luonnonmukainen kasvipohjainen suodatusjärjestelmä, jolla vesi puhdistetaan hygieniavaatimusten mukaiseksi.

4. SUOSITELLUT KESKEISET ALAKOHTAISET YMPÄRISTÖNSUOJELUN TASON INDIKAATTORIT

Seuraavassa taulukossa esitetään valikoima matkailualan organisaatioita koskevia keskeisiä ympäristönsuojelun tason indikaattoreita. Ne kuuluvat luvussa 3 mainittuihin indikaattoreihin. Taulukko on jaettu kuuteen osaan: ensimmäisessä osassa luetellaan indikaattorit, jotka koskevat kaikkia alan toimijoita (monialaiset), ja seuraavat osat koskevat kutakin tärkeintä tässä alakohtaisessa viiteasiakirjassa käsiteltyä toimijaa (matkailukohteiden johtajia, matkanjärjestäjiä ja matkatoimistoja, majoitusliikkeitä, ravintola- ja hotelleikeyhtiöitä ja leirintäalueita).

Indikaattori	Yleiset mittayksiköt	Lyhyt kuvaus	Suosittu seurannan vähimmäistaso	Asiaan liittyvä keskeinen indikaattori asetuksessa (EY) N:o 1221/2009 olevan liitteen IV (C osan 2 kohdan) mukaan	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta ja siihen liittyvä ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa
MONIALAISET					
1. Ympäristöjärjestelmän toteuttaminen	(kyllä/ei)	Indikaattori ilmaisee, toteutaanko organisaatiossa ympäristöjärjestelmää. Kaikki matkailualan toimijat (eli matkailukohteiden johtajat, matkanjärjestäjät, majoituspalvelujen tarjoajat, ravitsemuspalvelujen tarjoajat, liikenteenharjoittajat ja aktiviteettien tarjoajat) voivat käyttää tätä indikaattoria.	Toimipaikka (voidaan yhdistää organisaation tasolla)	Kaikki	Asianmukaisia indikaattoreita käytetään ympäristönsuojelun tason kaikkien olennaisten näkökohtien, myös vaikeammin mitattavissa olevien ja välillisten näkökohtien, kuten biologiseen monimuotoisuuteen kohdistuvien vaikutusten, jatkuvaan seurantaan. (Paras toimintatapa 3.1.1.) Kaikki työntekijät saavat tietoa ympäristöpäämääristä ja koulutusta asiaankuuluvista ympäristönhoidollisista toimista. (Paras toimintatapa 3.1.1.) Ympäristöasioiden hallinnan parhaita käytäntöjä noudatetaan tarvittaessa. (Paras toimintatapa 3.1.1.)
2. Määrätyt ympäristökriteerit täyttävien tuotteiden ja palvelujen prosenttiosuus	%	Indikaattori tarkoittaa toimitusketjun arviointia, joka perustuu sellaisten tuotteiden/palvelujen valintaan, jotka ovat määrättyjen ympäristökriteerien ja -sertifiointien (esim. EU-ympäristömerkki) mukaisia.	Toimipaikka (voidaan yhdistää organisaation tasolla)	Kaikki	Organisaatiossa on sovellettu elinkaariajattelua, jotta ympäristönsuojelun kannalta keskeisiin kohtiin kaikissa tärkeissä toimitusketjuissa voitaisiin löytää parannusmahdollisuuksia. (Paras toimintatapa 3.1.2) Majoitus- ja ravintolatilissa käytetyistä kemikaaleista $\geq 97\%$ (vaikuttavan aineen painon tai hankintamäärän mukaan) on sertifioitu ISO:n tyyppiin I ympäristömerkillä (tai voidaan osoittaa olevan kaikkein ympäristöystävällisintä käytettävissä olevaa vaihtoehtoa). (Paras toimintatapa 3.1.2) Kaikesta majoitus- ja ravintolatiloihin hankitusta puusta, paperista ja pahvista $\geq 97\%$ kierrätetään tai on ympäristösertifioitua (ympäristömerkki, FSC, PEFC). (Paras toimintatapa 3.1.2)

Indikaattori	Yleiset mittayksiköt	Lyhyt kuvaus	Suosittu seurannan vähimmäistaso	Asiaan liittyvä keskeinen indikaattori asetuksessa (EY) N:o 1221/2009 olevan liitteen IV (C osan 2 kohdan) mukaan	Vertailuesimerkki huippusaamisesta ja siihen liittyvä ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa
--------------	----------------------	--------------	----------------------------------	---	--

MATKAILUKOHTTEIDEN JOHTAJAT

1. Kestävän matkailukohdesuunnitelman toteuttaminen	(kyllä/ei)	Indikaattori ilmaisee, toteuttaako matkailukohteen johtaja kestävä matkailukohdesuunnitelmaa, jossa keskitytään kohteen keskeisiin ympäristöön liittyviin haasteisiin, joka kattaa koko kohdealueen ja jossa koordinoidaan kaikkia asianomaisia toimijoita.	Matkailukohde	Kaikki	Sellaisen matkailukohdesuunnitelman toteuttaminen, i) joka kattaa koko kohdealueen; ii) jossa kaikkien asiaankuuluvien julkisten ja yksityisten toimijoiden toimia koordinoidaan; iii) jossa tartutaan matkailukohteen keskeisiin ympäristöhaasteisiin. (Paras toimintatapa 3.2.1.)
2. Biologista monimuotoisuutta koskevan hoitosuunnitelman toteuttaminen	(kyllä/ei)	Indikaattori tarkoittaa biologista monimuotoisuutta koskevan hoitosuunnitelman toteuttamista matkailukohteessa.	Matkailukohde	Biologinen monimuotoisuus	Minimoidaan matkailun kehittämisen vuoksi mahdollisesti menetettävä – ja korvataan menetetty – biologinen monimuotoisuus, niin että kohdetasolla biologinen monimuotoisuus säilyy entisellään tai lisääntyy luonnonarvoltaan arvokkailla alueilla ja lisääntyy heikentyneillä alueilla. (Paras toimintatapa 3.2.2.)
3. Päivittäinen veden kulutus kävijää kohti	l/yöpymisvuorokausi	Kunkin kävijän matkailukohteessa keskimäärin käyttämä vesimäärä.	Matkailukohde	Vesi	Matkailijoiden keskimääräinen vedenkulutus ≤ 200 l/yöpymisvuorokausi. (Paras toimintatapa 3.2.3.)
4. Biologiseen käsittelyyn tai jälkikäsittelyyn lähetetyn jäteveden prosenttiosuus	%	Sen matkailukohteessa syntyvän jäteveden prosenttiosuus, jolle tehdään biologinen käsittely tai jälkikäsittely matkailun huippusesongin aikana.	Matkailukohde	Vesi	Palvelut, mukaan luettuina julkinen liikenne, vesihuolto, jäteveden käsittely ja jätteiden kierrätys, on suunniteltu vastaamaan huippukysyntää ja varmistamaan matkailun kestävyys kohteessa. (Paras toimintatapa 3.2.3.) ≥ 95 %:lle matkailukohteessa syntyvästä jätevedestä tehdään vähintään biologinen käsittely, tai jälkikäsittely pilaantumiselle alttiisiin purkuvesistöihin laskeamista varten, myös matkailun huippusesongin aikana. (Paras toimintatapa 3.2.3.)

Indikaattori	Yleiset mittayksiköt	Lyhyt kuvaus	Suosittu seurannan vähimmäistaso	Asiaan liittyvä keskeinen indikaattori asetuksessa (EY) N:o 1221/2009 olevan liitteen IV (C osan 2 kohdan) mukaan	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta ja siihen liittyvä ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa
5. Kierrätykseen tai anaerobiseen mädätykseen lähetetyn kiinteän yhdyskuntajätteen prosenttiosuus	%	Sen matkailukohteessa kerätyn kiinteän yhdyskuntajätteen prosenttiosuus, joka lähetetään kierrätykseen tai anaerobiseen mädätykseen.	Matkailukohde	Jätteet	≥ 95 % kiinteästä yhdyskuntajätteestä lähetetään kierrätykseen tai anaerobiseen mädätykseen kaatopaikalle viennin sijasta. (Paras toimintatapa 3.2.3.)
6. Matkailijoiden matkailukohteessa julkisella liikenteellä, kävellen ja pyöräillen kulkevien matkojen prosenttiosuus	%	Matkailijoiden matkailukohteessa julkisella liikenteellä, kävellen ja pyöräillen kulkemien matkojen prosenttiosuus.	Matkailukohde	Päästöt	Palvelut, mukaan luettuina julkinen liikenne, vesihuolto, jäteveden käsittely ja jätteiden kierrätys, on suunniteltu vastaamaan huippukysyntää ja varmistamaan matkailun kestävyys kohteessa. (Paras toimintatapa 3.2.3.) Julkisen liikenteen, kävelyn ja pyöräilyn osuus matkailijoiden kulkemista matkoista kaupunkikohteissa ≥ 80 %. (Paras toimintatapa 3.2.3.)
7. Paikan päällä tuotetulla uusiutuvalla energialla katettu prosenttiosuus energian loppukäytöstä	%	Matkailukohteessa paikan päällä tuotetun uusiutuvan energian ja kohteen kokonaisenergiankäytön suhde loppuenergiana.	Matkailukohde	Päästöt	— (Paras toimintatapa 3.2.3.)

MATKANJÄRJESTÄJÄT JA MATKATOIMISTOT

1. Määrätyt liikenteen kasvi-huonekaasupäästöt	kg CO ₂ /matkustajakm	Matkanjärjestäjien hallinnassa olevien ilma-alusten, linja-autojen ja junien polttoaineen/energian kulutusta seurataan, ja liikennepalveluja alihankintana tarjoavilta toimijoilta pyydetään asianomaiset tiedot.	Organisaation ilma-alus-/ajoneuvokanta	Energiatehokkuus Materiaalitehokkuus Päästöt	Matkanjärjestäjät eivät tarjoa lentoja i) alle 700 km:n päässä oleviin kohteisiin; ii) enintään 2 000 km:n päässä oleviin kohteisiin alle 8 päivän oleskelua varten; tai iii) yli 2 000 km:n päässä oleviin kohteisiin alle 14 päivän oleskelua varten. (Paras toimintatapa 3.3.1) Matkanjärjestäjän lentolaivaston keskimääräinen polttoaineen kulutus ≤ 2,7 litraa 100:aa matkustajakilometriä kohti. (Paras toimintatapa 3.3.1)
--	----------------------------------	---	--	--	---

Indikaattori	Yleiset mittayksiköt	Lyhyt kuvaus	Suosittu seurannan vähimmäistaso	Asiaan liittyvä keskeinen indikaattori asetuksessa (EY) N:o 1221/2009 olevan liitteen IV (C osan 2 kohdan) mukaan	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta ja siihen liittyvä ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa
					Linja-autokaluston keskimääräinen polttoaineen kulutus ≤ 0,75 litraa 100:aa matkustajakilometriä kohti, ja vähintään 90 % kalustosta on Euro V -päästönormien mukaista tai käyttää vaihtoehtoisia polttoainejärjestelmiä. (Paras toimintatapa 3.3.1)
2. Sertifioituilla hiilidioksidihyvityksillä kompensoitujen liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen prosenttiosuus (%)	%	Ostetuilla sertifioituilla hiilidioksidihyvityksillä kompensoitujen CO ₂ -päästöjen prosenttiosuus. Ilmailualan päästöjen kompensointia varten olisi sovellettava asianmukaista RFI-kerrointa (Radiative Forcing Index).	Organisaation ilma-alus-/ajoneuvokanta	Energiatohokkuus Materiaalitehokkuus Päästöt	Kaikista myydyistä matkapaketeista johtuvat liikenteen kasvihuonekaasupäästöt kompensoidaan automaattisesti investoimalla suoraan kasvihuonekaasujen välttämishankkeisiin tai ostamalla sertifioituja hiilidioksidihyvityksiä. (Paras toimintatapa 3.3.1)
3. Määrätyt ympäristökriteerit täyttävien majoitusentiteettien prosenttiosuus (yöpymisvuorokausien tai myynnin arvon mukaan)	%	Tässä indikaattorissa tarkastellaan kolmannen osapuolen sertifioimia ympäristöstandardeja (esim. EU-ympäristömerkki, Joutsenmerkki) sekä tiettyjen vaatimusten noudattamista.	Organisaatio	Kaikki	≥ 90 % majoitusentiteettien – myynnin arvon tai yöpymisvuorokausien mukaan – noudattaa tiettyjä (mieluiten kolmannen osapuolen sertifioinnilla tunnustettuja) ympäristövaatimuksia. (Paras toimintatapa 3.3.2)
4. Ympäristönäkökohdiltaan parannettavana olevien palvelujen prosenttiosuus kohteessa	%	Tämä indikaattori tarkoittaa niiden palvelujen prosenttiosuutta, jotka matkanjärjestäjä on ottanut parannettaviksi kussakin keskeisessä kohteessaan.	Matkailukohde ja organisaatio	Kaikki	Matkanjärjestäjä edistää ympäristön tilan parantamista i) parantamalla toimitusketjun toimintaa; ii) vaikuttamalla kohteen hallintaan; iii) välittömillä parannusohjelmilla. (Paras toimintatapa 3.3.3)
5. Myytyjen urauurtavien kestävien valmismatkojen (esim. ympäristömerkin saaneiden) prosenttiosuus (arvon perusteella)	%	Myytyjen urauurtavien kestävien valmismatkojen (esim. matkapaketeille myönnettävä Itävallan ympäristömerkki) arvoon perustuva prosenttiosuus matkanjärjestäjän myymistä valmismatkoista yhteensä.	Organisaatio	Kaikki	Matkanjärjestäjä edistää kestävien matkapakettien myyntiä yleisessä mainosmateriaalissaan. (Paras toimintatapa 3.3.4) Uraauurtavien kestävien matkapakettien (esim. matkapaketeille myönnettävä Itävallan ympäristömerkki) myyntiosuus ≥ 10 %. (Paras toimintatapa 3.3.4)

Indikaattori	Yleiset mittayksiköt	Lyhyt kuvaus	Suositettu seurannan vähimmäistaso	Asiaan liittyvä keskeinen indikaattori asetuksessa (EY) N:o 1221/2009 olevan liitteen IV (C osan 2 kohdan) mukaan	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta ja siihen liittyvä ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa
					<p>Matkanjärjestäjä käyttää tehokkaita markkinointi- ja viestintämenetelmiä, joilla kannustetaan valitsemaan kestävämpiä vaihtoehtoja matkapakettien valikoimasta. (Paras toimintatapa 3.3.4)</p> <p>Matkanjärjestäjä tarjoaa kaikille asiakkailleen valistavaa tietoa jokaisesta matkailukohteesta kestävien toimintamallien edistämiseksi kohdepaikassa. (Paras toimintatapa 3.3.4)</p>
6. Paperin kulutus asiakasta kohti	g/asiakas	Käytetyn paperin määrä asiakasta kohti.	Organisaatio	Materiaalitehokkuus Jätteet Päästöt	Toimisto- ja mainosmateriaalin tulosteita koskevat seuraavat: i) niitä vältetään mahdollisuuksien mukaan; ii) niissä käytetään 100 %:sti kierrätettyä tai ympäristösertifioitua (esim. ympäristömerkki, FSC, PEFC) paperia; iii) ne painatetaan ympäristösertifioituissa (esim. EMAS, ISO 14001) painopalveluissa. (Paras toimintatapa 3.3.5)
7. Paperin ja painatuksen ympäristösertifiointi	(kyllä/ei)	Tällä indikaattorilla tarkoitetaan sitä, onko käytetty paperi ympäristösertifioitua (esim. EU-ympäristömerkki, FSC) ja käytetäänkö painatukseen ympäristösertifioituja painopalveluja.	Organisaatio	Materiaalitehokkuus Jätteet	Toimisto- ja mainosmateriaalin tulosteita koskevat seuraavat: i) niitä vältetään mahdollisuuksien mukaan; ii) niissä käytetään 100 %:sti kierrätettyä tai ympäristösertifioitua (esim. ympäristömerkki, FSC, PEFC) paperia; iii) ne painatetaan ympäristösertifioituissa (esim. EMAS, ISO 14001) painopalveluissa. (Paras toimintatapa 3.3.5)
8. Toimisto- ja vähittäiskauppa-toiminnoista johtuvat CO ₂ -päästöt	kg CO ₂ /asiakas kg CO ₂ /m ² -vuodessa	Tämä indikaattori mittaa vähittäiskauppa- ja toimistotoiminnoista johtuvaa CO ₂ :n määrää. Se voidaan ilmaista päästöinä asiakasta kohti tai päästöinä vähittäiskauppa- ja toimistopinta-alaa kohti vuodessa.	Organisaatio	Päästöt	Energiankulutusta ja kasviuonekaasupäästöjä koskevia hallintasuunnitelmia toteutetaan, ja vähittäiskauppa- ja toimistotoiminnoista johtuvasta energiankulutuksesta ja kasviuonekaasupäästöistä raportoidaan, ja niiden määrä ilmoitetaan vähittäiskauppa- ja toimistotilojen neliometriä kohti vuodessa ja asiakasta kohti. (Paras toimintatapa 3.3.5)

Indikaattori	Yleiset mittayksiköt	Lyhyt kuvaus	Suosittu seurannan vähimmäistaso	Asiaan liittyvä keskeinen indikaattori asetuksessa (EY) N:o 1221/2009 olevan liitteen IV (C osan 2 kohdan) mukaan	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta ja siihen liittyvä ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa
9. Vuotuinen vedenkulutus toimistorakennuksissa työntekijää kohti	l/työntekijä vuodessa	Tämä indikaattori tarkoittaa vuotuista vedenkulutusta toimistorakennuksissa jaettuna kyseisissä rakennuksissa työskentelevien työntekijöiden lukumäärällä.	Organisaatio	Vesi	Veden kulutus ≤ 2,0 m ³ työntekijää kohti vuodessa. (Paras toimintatapa 3.3.5)

MAJOITUSLIIKKEET

1. Vedenkulutus yöpymisvuorokautta kohti	l/yöpymisvuorokausi	Vedenkulutus mitataan majoitustiloissa vuoden aikana normalisoituna yöpymisvuorokausien lukumäärää kohti. Suurten uima-altaiden sekä sellaisten ravintoloiden, joiden asiakkaista suuri osa on muita kuin majoittuvia asukkaita, veden kulutus voidaan jättää pois majoitusta koskevaan vertailuanalyysiin liittyvästä indikaattorista.	Hotelli tai vastaava (voidaan yhdistää organisaation tasolla) Osamittaukset majoitustiloissa	Vesi	Toimipaikkakohtaisen vedenkäyttösuunnitelman toteuttaminen; suunnitelmaan sisältyvät i) osamittaukset ja kaikkien tärkeiden vettä käyttävien prosessien ja alueiden vertaaminen suhteessa vertailuarvoihin; ii) vesijärjestelmän "vuotokohtien" ja laitteiden säännöllinen tarkastaminen ja kunnossapito. (Paras toimintatapa 3.4.1) Veden kokonaiskulutus ≤ 140 l yöpymisvuorokautta kohti täyden palvelun hotelleissa ja ≤ 100 l yöpymisvuorokautta kohti majoitusliikkeissä, joissa kylpyhuoneet ovat pääsääntöisesti yhteiskäytössä (esim. retkeilymajat). (Paras toimintatapa 3.4.1)
2. Yöpymisvuorokautta kohti syntyvä pyykkimäärä	kg pyykinä/yöpymisvuorokausi	Yöpymisvuorokautta kohti syntyvä kokonaispyykkimäärä. Tähän indikaattoriin vaikuttavat uudelleenkäyttöaste sekä tekstiilien määrä, koko ja tiiviys.	Majoitustilat	Vesi Energiatehokkuus	Vuodevaatteiden ja pyyhkeiden uudelleenkäytöllä saavutettu pyykin väheneminen vähintään 30 %. (Paras toimintatapa 3.4.3)
3. Kemiallisten tuotteiden kulutus puhdistukseen ja astianpesuun yöpymisvuorokautta kohti ilmoitettuna vaikuttavina kemiallisina ainesosina	g/yöpymisvuorokausi	Tähän indikaattoriin sisältyvät kaikki puhdistus- ja astianpesukemikaalit (pois lukien pyykinpesuaineet, erikoispuhdistusaineet ja uima-allaskemikaalit). Ilmoitettava määrä koskee vaikuttavia kemiallisia ainesosia.	Majoitustilat	Jätteet	Kemiallisia puhdistus- ja astianpesuaineita (pois lukien pyykinpesuaineet, erikoispuhdistusaineet ja uima-allaskemikaalit) kulutetaan yöpymisvuorokautta kohti ≤ 10 grammaa ilmoitettuna vaikuttavina kemiallisina ainesosina. (Paras toimintatapa 3.4.3)

Indikaattori	Yleiset mittayksiköt	Lyhyt kuvaus	Suosittu seurannan vähimmäistaso	Asiaan liittyvä keskeinen indikaattori asetuksessa (EY) N:o 1221/2009 olevan liitteen IV (C osan 2 kohdan) mukaan	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta ja siihen liittyvä ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa
4. ISO:n tyyppin I ympäristömerkillä varustettujen kemiallisten aineiden ja tekstiilien prosenttiosuus	%	ISO:n tyyppin I ympäristömerkillä varustettujen kemikaalien (puhdistustyöt, saippuat, shampoot jne.) ja tekstiilien prosenttiosuus käytetyistä kemikaaleista ja tekstiileistä.	Majoitustilat	Jätteet	Vähintään 80 %:lla (vaikuttavan aineen painosta tai hankintamäärästä) matkailumajoitusliikkeessä käytetyistä yleispuhdistusaineista, saniteettitilojen puhdistusaineista, saippuoista ja shampoista on ISO:n tyyppin I ympäristömerkki (esim. EU-ympäristömerkki). (Paras toimintatapa 3.4.3)
5. Veden kulutus pyykkikiloa kohti	l/kg pyykkiä	Tällä indikaattorilla mitataan veden kulutusta pyykkikiloa kohti yhdellä pesukerralla.	Majoitusliikkeen käyttämä pesula	Vesi	Pienen mittakaavan pesulatoiminnassa kaikilla uusilla kotitalouksille tarkoitetuilla pyykinpesukoneilla on EU:n energiamerkintäluokitus A+++ ja kaupallisten pyykinpesukoneiden keskimääräinen vedenkulutus ≤ 7 l/kg pestyä pyykkiä. Veden kokonaiskulutus suuren mittakaavan pesulatoiminnassa yhdellä pesukerralla ≤ 5 l tekstiilikiloa kohti vuodevaatepyykin ja ≤ 9 l tekstiilikiloa kohti ravintolapyykin osalta. (Paras toimintatapa 3.4.5)
6. Energiankulutus pyykkikiloa kohti	kWh/kg pyykkiä	Tällä indikaattorilla mitataan energiankulutusta pyykkikiloa kohti yhdellä pesukerralla.	Majoitusliikkeen käyttämä pesula	Energiatehokkuus	Toimipaikassa suoritettavan pienen mittakaavan pesulatoiminnan kokonaisenergiankulutus ≤ 2,0 kWh tekstiilikiloa kohti (kuivatut ja viimeistellyt pesulatuotteet). (Paras toimintatapa 3.4.4) Kuivattujen ja viimeistelyjen suuren mittakaavan pesulatuotteiden prosessienergian kokonaiskulutus ≤ 0,90 kWh tekstiilikiloa kohti vuodevaatepyykin ja ≤ 1,45 kWh tekstiilikiloa kohti ravintolapyykin osalta. (Paras toimintatapa 3.4.5)
7. Ympäristömerkillä varustettujen pyykinpesuaineiden prosenttiosuus	%	Pyykinpesutoiminnassa käytettyjen ympäristömerkittyjen pesuaineiden prosenttiosuus.	Majoitusliikkeen käyttämä pesula	Jätteet	Vähintään 80 %:lla (vaikuttavan aineen painosta tai hankintamäärästä) käytetyistä pienimuotoiseen pyykinpesuun tarkoitetuista pesuaineista on ISO:n tyyppin I ympäristömerkki (esim. Joutsenmerkki, Blaue Engel, EU-ympäristömerkki). (Paras toimintatapa 3.4.4)

Indikaattori	Yleiset mittayksiköt	Lyhyt kuvaus	Suositettu seurannan vähimmäistaso	Asiaan liittyvä keskeinen indikaattori asetuksessa (EY) N:o 1221/2009 olevan liitteen IV (C osan 2 kohdan) mukaan	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta ja siihen liittyvä ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa
					Suurimittaisessa pesulatoiminnassa käytetään yksinomaan ISO:n tyyppin I ympäristömerkin (esim. EU-ympäristömerkki, Joutsenmerkki) mukaisia ammattikäyttöön tarkoitettuja pyykinpesuaineita asianmukaisesti annosteltuina. (Paras toimintatapa 3.4.5)
8. Ympäristömerkityt pesulapalvelut	(kyllä/ei)	Tämä indikaattori tarkoittaa sopimuksen tekemistä pesulapalveluista sellaisen ulkopuolisen toimijan kanssa, jolla on ISO:n tyyppin I mukainen ympäristömerkki.	Majoitusliikkeen käyttämä pesulapalvelujen tarjoaja	Vesi Energiatehokkuus	Kaiken ulkoistetun pyykinpesun suorittaa palveluntarjoaja, jolla on ISO:n tyyppin I ympäristömerkki (esim. Joutsenmerkki), ja sisäinen suuren mittakaavan pesulatoiminta tai sertifioiduille palveluntarjoajille ulkoistettu pesulatoiminta on kokonaan asiaankuuluvien vertailuarvojen mukaista. (Paras toimintatapa 3.4.5)
9. Allasta koskevan ympäristösuunnitelman toteuttaminen	(kyllä/ei)	Allasta koskevan ympäristösuunnitelman toteuttamiseen sisältyy veden, energian ja kemikaalien seuranta.	Majoitustilat	Vesi Energiatehokkuus Materiaalitehokkuus	Täytäntöön pantu uima-allas- ja kylpyläalueita koskeva tehokkuussuunnitelma, joka sisältää i) veden, energian ja kemiallisten aineiden kulutusta uima-allas- ja kylpyläalueilla koskevat tietyt vertailuarvot ilmaistuina altaan pinta-alaa (m ²) ja yöpymisvuorokautta kohti; ii) kloorin kulutuksen minimoinnin optimaalisella annostuksella ja lisädesinfiointimenetelmillä kuten otsonoinnilla ja UV-käsittelyllä. (Paras toimintatapa 3.4.6)
10. Harmaan veden tai sadeveden kierrätyksen toteuttaminen	(kyllä/ei)	Tämä indikaattori osoittaa, onko asennettu järjestelmä, jossa käytetään harmaata vettä sisä- tai ulkokäyttötarkoituksiin (esimerkiksi keinokasteluun) tai jossa käytetään sadevettä sisäkäyttötarkoituksiin (esim. huuhteleviin wc-laitteisiin), ja käytetäänkö sitä.	Majoitustilat Organisaation tasolla: % tiloista	Vesi	Sellaisen sadeveden kierrätysjärjestelmän asentaminen, josta saadaan vettä sisäisiin vedentarpeisiin, ja/tai harmaan veden kierrätysjärjestelmän asentaminen, josta saadaan vettä sisäisiin tai ulkoisiin vedentarpeisiin. (Paras toimintatapa 3.4.7)

Indikaattori	Yleiset mittayksiköt	Lyhyt kuvaus	Suosittu seurannan vähimmäistaso	Asiaan liittyvä keskeinen indikaattori asetuksessa (EY) N:o 1221/2009 olevan liitteen IV (C osan 2 kohdan) mukaan	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta ja siihen liittyvä ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa
11. Jätteen syntyminen yöpymisvuorokautta kohti	kg/yöpymisvuorokausi	Tämä indikaattori tarkoittaa jätteen syntymistä yhteensä (lajitellut ja lajittelemattomat jätteet). Tarkoituksena on arvioida jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevien toimenpiteiden (esim. uudelleenikäytön) tehokkuutta.	Vähintään hotelli tai vastaava (voidaan yhdistää organisaation tasolla) Lähdealue (esimerkiksi keittiö, taloustyöt)	Jätteet Materiaalitehokkuus	Jätteen syntyminen yhteensä (lajitellut ja lajittelemattomat jätteet) $\leq 0,6$ kg/yöpymisvuorokausi. (Paras toimintatapa 3.5.1)
12. Kierrätettäväksi lähetetyn jätteen prosenttiosuus	%	Tämä indikaattori ilmoittaa erikseen kerätyn ja kierrätettäväksi lähetetyn jätteen määrän (ilmoitettuna painon mukaan).	Hotelli tai vastaava (voidaan yhdistää organisaation tasolla)	Jätteet Materiaalitehokkuus	Vähintään 84 % jätteestä (painon mukaan ilmoitettuna) lähetetään kierrätettäväksi. (Paras toimintatapa 3.5.2)
13. Lajittelemattoman jätteen syntyminen yöpymisvuorokautta kohti	kg/yöpymisvuorokausi	Tämä indikaattori mittaa syntyneen lajittelemattoman jätteen (jota ei lähetetä kierrätettäväksi) määrän.	Hotelli tai vastaava (voidaan yhdistää organisaation tasolla)	Jätteet Materiaalitehokkuus	Lajittelemattoman, hävitettäväksi lähetettävän jätteen määrä $\leq 0,16$ kg/yöpymisvuorokausi. (Paras toimintatapa 3.5.2)
14. Paikan päällä olevan jätevedenkäsittelyn puhdistustehokkuus	Biokemiallisen hapenkulutuksen, kemiallisen hapenkulutuksen, kokonaistypen ja kokonaisfosforin poistoprosentti Biokemiallisen hapenkulutuksen, kemiallisen hapenkulutuksen, kokonaistypen ja kokonaisfosforin pitoisuus lähtevässä vedessä (mg/l)	Tämä indikaattori tarkoittaa paikan päällä (mahdollisesti) olevan jäteveden käsittelyjärjestelmän suorituskykyä.	Hotelli tai vastaava	Jätteet Vesi	Jos jätevesiä ei ole mahdollista lähettää keskitettyyn käsittelyyn, paikan päällä olevaan jätevedenkäsittelyjärjestelmään sisältyy esikäsittely (siivilöinti, tasaus ja saostus) ja sen jälkeen biologinen käsittely, jossa poistetaan > 95 % BHK:sta ja > 90 % nitrifikaatiosta, ja (kohteen ulkopuolella) suoritetaan ylijäämälietteen anaerobinen mädätys. (Paras toimintatapa 3.5.3)

Indikaattori	Yleiset mittayksiköt	Lyhyt kuvaus	Suositettu seurannan vähimmäistaso	Asiaan liittyvä keskeinen indikaattori asetuksessa (EY) N:o 1221/2009 olevan liitteen IV (C osan 2 kohdan) mukaan	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta ja siihen liittyvä ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa
15. Toimipaikkakohtaisen energiasuunnitelman toteuttaminen	(kyllä/ei)	Indikaattori osoittaa, toteutaanko toimipaikkakohtaista energiasuunnitelmaa, joka sisältää kaikkien tärkeimpien energiaa kuluttavien prosessien osamittaukset, ja lasketaanko primäärienergian kulutus ja energiaan liittyvät CO ₂ -päästöt ja raportoidaanko niistä.	Hotelli tai vastaava ja organisaation taso (yhdistetty arvo)	Energiatohokkuus	Toimipaikkakohtaisen energiankäyttösuunnitelman toteuttaminen; suunnitelmaan sisältyvät i) osamittaukset ja kaikkien tärkeiden energiaa käyttävien prosessien ja alueiden vertaaminen suhteessa vertailuarvoihin; ii) primäärienergian kulutuksen ja energiaan liittyvien CO ₂ -päästöjen laskenta ja niistä raportointi. (Paras toimintatapa 3.6.1)
16. Energian ominaiskäyttö	kWh/m ² vuodessa	Energian kokonaiskäyttö pinta-alan yksikköä kohti vuodessa loppuenergiana. Paikan päällä uusiutuvista lähteistä tuotetun energian käyttöä ei tule vähentää määrästä. Jos lämmitys- ja jäähdytysenergia voidaan erottaa muusta prosessienergiasta, on suositeltavaa ilmoittaa ne erikseen.	Hotelli tai vastaava ja organisaation taso (yhdistetty arvo)	Energiatohokkuus	Olemassa olevien rakennusten energian loppukäyttö lämmitys-, ilmanvaihto- ja ilmastointijärjestelmään sekä veden lämmitykseen ≤ 75 kWh tai energian loppukäyttö yhteensä ≤ 180 kWh lämmitettyä ja jäähdytettyä pinta-alaa (m ²) kohti vuodessa. (Parhaat toimintatavat 3.6.1, 3.6.2 ja 3.6.3) Uusien rakennusten energiatohokkuus vastaa Minergie P- tai PassiveHouse -standardia tai vastaavaa. (Parhaat toimintatavat 3.6.2 ja 3.6.3) Vesilämpöpumppuja ja/tai maalämmitystä/-jäähdytystä käytetään tavanomaisten lämmitys- ja jäähdytysjärjestelmien sijasta aina, kun se on mahdollista, ja lämpöpumput täyttävät EU-ympäristömerkin kriteerit. (Paras toimintatapa 3.6.4) Sähkön kokonaiskäyttö ≤ 80 kWh/m ² vuodessa (lämmitetty ja jäähdytetty lattiapinta-ala). (Paras toimintatapa 3.6.5)
17. Asennettu valaistuskapasiteetti	W/m ²	Valotarpeen täyttämiseksi asennettu valaistusteho pinta-alan yksikköä kohti.	Hotelli tai vastaava	Energiatohokkuus	Asennettu valaistuskapasiteetti ≤ 10 W/m ² . (Paras toimintatapa 3.6.5) Sähkön käyttö valaistukseen ≤ 25 kWh/m ² vuodessa (lämmitetty ja jäähdytetty lattiapinta-ala). (Paras toimintatapa 3.6.5)

Indikaattori	Yleiset mittayksiköt	Lyhyt kuvaus	Suositettu seurannan vähimmäistaso	Asiaan liittyvä keskeinen indikaattori asetuksessa (EY) N:o 1221/2009 olevan liitteen IV (C osan 2 kohdan) mukaan	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta ja siihen liittyvä ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa
		Hyvä vaihtoehtoinen tekninen indikaattori on luumenia/m ² , mutta ympäristötehokkuus on enemmän sidoksissa asennettuun tehoon, jota mitataan yksiköllä W/m ² .			Sähkön kokonaiskäyttö ≤ 80 kWh/m ² vuodessa (lämmitetty ja jäähdytetty lattiapinta-ala). (Paras toimintatapa 3.6.5)
18. Paikan päällä tuotetulla uusiutuvalla energialla katettu prosentiosuus energian loppukäytöstä	%	Majoitusliikkeessä paikan päällä tuotetun uusiutuvan energian ja majoitusliikkeen energian kokonaiskäytön suhde loppuenergiانا.	Hotelli tai vastaava ja organisaation taso (yhdistetty arvo)	Energiatehokkuus	50 % majoitusliikkeen vuotuisesta energiankäytöstä tuotetaan uusiutuvista energialähteistä paikan päällä. (Paras toimintatapa 3.6.6)
19. Uusiutuvan energian sertifioidujen hyvitysjärjestelyjen käyttö	(kyllä/ei)	Tämä indikaattori ilmaisee, ostaako majoitusliike muualla tuotettua sertifioidua uusiutuvaa energiaa (esim. uusiutuvaa sähköä). Sertifioinnin on varmistettava, että ostettua uusiutuvaa energiaa ei jo lueta jonkin toisen organisaation lukuun tai kansalliseen keskimääräiseen sähköntuotantolähdevalikoimaan.	Hotelli tai vastaava ja organisaation taso (yhdistetty arvo)	Energiatehokkuus	100 % sähköstä on peräisin jäljitettävissä olevista uusiutuvan energian lähteistä, joita ei jo lueta jonkin toisen organisaation lukuun tai kansalliseen keskimääräiseen sähköntuotantolähdevalikoimaan tai jotka ovat alle kaksi vuotta vanhoja. (Paras toimintatapa 3.6.6)

Indikaattori	Yleiset mittayksiköt	Lyhyt kuvaus	Suosittu seurannan vähimmäistaso	Asiaan liittyvä keskeinen indikaattori asetuksessa (EY) N:o 1221/2009 olevan liitteen IV (C osan 2 kohdan) mukaan	Vertailuesimerkki huippusaamisesta ja siihen liittyvä ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa
RAVINTOLAT JA HOTELLIKEITTIÖT					
1. Ympäristösertifioitujen ainesosien prosenttiosuus (arvon mukaan)	%	Tämä indikaattori tarkoittaa ainesosia, joille on myönnetty asiankuuluva ympäristöstandardi (esim. luonnonmukaisuusstandardi, MSC:n standardi).	Hankitut keskeiset ainesosat (voidaan yhdistää organisaation tasolla)	Kaikki	Organisaatio pystyy antamaan kaikkia keskeisiä ainesosia koskevat dokumentoidut tiedot, vähintään alkuperämaan. (Paras toimintatapa 3.7.1) Elintarvike- ja juomatuotteista vähintään 60 % (hankinta-arvon mukaan) on ympäristösertifioituja (esim. luonnonmukaisia). (Paras toimintatapa 3.7.1)
2. Orgaanisen jätteen syntymisen ruokailijaa kohti	kg/ruokailija	Orgaanisen jätteen kokonaismäärä jaettuna kattausten (ruokailijoiden) lukumäärällä.	Keittiö tai hotelli (voidaan yhdistää organisaation tasolla)	Jätteet Materiaalitehokkuus	Orgaanista jätettä tuotetaan yhteensä $\leq 0,25$ kg ruokailijaa kohti, ja vältettävissä olevaa jätettä $\leq 0,18$ kg ruokailijaa kohti. (Paras toimintatapa 3.7.2)
3. Anaerobiseen mädätykseen lähetetyn, vaihtoehtoiseen energian talteenottoon lähetetyn, paikan päällä kompostoidun tai kompostoitavaksi lähetetyn orgaanisen jätteen prosenttiosuudet	%	Ravintoloiden ja hotellien keittiöiden olisi ilmoitettava erikseen anaerobiseen mädätykseen ja vaihtoehtoiseen energian talteenottoon lähetetyn, paikan päällä kompostoidun tai kompostoitavaksi lähetetyn orgaanisen jätteen määrät prosenttiosuuksina syntyneen orgaanisen jätteen kokonaismäärästä.	Keittiö tai hotelli (voidaan yhdistää organisaation tasolla)	Jätteet Materiaalitehokkuus	≥ 95 % orgaanisesta jätteestä erotellaan ja ohjataan muualle kuin kaatopaikalle ja, jos mahdollista, lähetetään anaerobiseen mädätykseen tai vaihtoehtoiseen energian talteenottoon. (Paras toimintatapa 3.7.2)
4. Keittiön vedenkulutus ruokailijaa kohti	l/ruokailija	Keittiön kokonaisvedenkulutus suhteessa kattausten (ruokailijoiden) lukumäärään.	Vähintään keittiö tai hotelli (voidaan yhdistää organisaation tasolla) Prosessi	Vesi Energiatehokkuus	Täytäntöön pantu keittiön vesihuoltosuunnitelma, johon sisältyy seuranta ja raportointi keittiön kokonaisvedenkulutuksesta normalisoituna ruokailijaa kohti, ja vedenkulutuksen vähentämiseen tähtäävien ensisijaisten toimenpiteiden määrittäminen. (Paras toimintatapa 3.7.3)

Indikaattori	Yleiset mittayksiköt	Lyhyt kuvaus	Suosittu seurannan vähimmäistaso	Asiaan liittyvä keskeinen indikaattori asetuksessa (EY) N:o 1221/2009 olevan liitteen IV (C osan 2 kohdan) mukaan	Vertailuesimerkki huipputasoisesta ja siihen liittyvä ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa
		Lukuisat prosessit kuluttavat vettä, ja ihannetapauksessa seurannan olisi oltava prosessikohtaista (astianpesu, hanat, höyrykittimet jne.).			
5. Ympäristömerkittyjen astianpesuaineiden ja keittiön puhdistuskemikaalien prosenttiosuus	%	Tämä indikaattori ilmoittaa niiden astianpesuaineiden ja keittiön puhdistuskemikaalien prosenttiosuuden, joilla on ISO:n tyyppin I ympäristömerkki.	Toimitilat	Jätteet	Vähintään 70 % astianpesuun ja puhdistukseen käytettävien kemiallisten puhdistusaineiden (lukuun ottamatta uuninpuhdistusaineita) hankintamäärästä on varustettu ympäristömerkillä (esim. EU-ympäristömerkki). (Paras toimintatapa 3.7.3)
6. Energian ominaiskäyttö ruokailijaa kohti	kWh/ruokailija	Energian kokonaiskäyttö keittiötä varten jaettuna kattausten lukumäärällä. Tähän indikaattoriin sisältyvät kaikki energialähteet (esim. sähkö, maakaasu, nestekaasu). Lukuisat prosessit kuluttavat energiaa, ja ihannetapauksessa seurannan olisi oltava prosessikohtaista (kypsennys, jäädytys, astianpesu jne.).	Vähintään keittiö tai hotelli (voidaan yhdistää organisaation tasolla) Prosessi	Energiatehokkuus	Täytäntöön pantu keittiön energiasuunnitelma, johon sisältyy seuranta ja raportointi energian kokonaiskäytöstä keittiössä normalisoituna ruokailijaa kohti, ja energiankulutuksen vähentämiseen tähtävien ensisijaisten toimenpiteiden määrittäminen. (Paras toimintatapa 3.7.4)
LEIRINTÄALUEET					
1. Ympäristöasioita koskevaa tietoa/koulutusta on kävijöiden saatavissa	(kyllä/ei)	Tämä indikaattori koskee esimerkiksi ympäristöä säästävien liikkumisvaihtoehtojen (esim. polkupyörät, joukkoliikenne, sähköajoneuvot), ympäristökysymyksiä käsittelevien kurssien ja luontopolkujen saatavuutta.	Leirintäalue	Kaikki	Majoitusyritys kannustaa ja helpottaa ympäristön kannalta vastuullista käyttäytymistä ja toimintaa ja tarjoaa kävijöille ympäristökasvatusta paikan päällä järjestettävien aktiviteettien ja kurssien avulla. (Paras toimintatapa 3.8.1)

Indikaattori	Yleiset mittayksiköt	Lyhyt kuvaus	Suositettu seurannan vähimmäistaso	Asiaan liittyvä keskeinen indikaattori asetuksessa (EY) N:o 1221/2009 olevan liitteen IV (C osan 2 kohdan) mukaan	Vertailuesimerkki huipputasoisesta ja siihen liittyvä ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa
2. Biologista monimuotoisuutta koskevan hoitosuunnitelman toteuttaminen	(kyllä/ei)	Indikaattori tarkoittaa biologista monimuotoisuutta koskevan hoitosuunnitelman toteuttamista leirintäalueella.	Leirintäalue	Biologinen monimuotoisuus	<p>Ylläpidetään tai lisätään kohteen biodiversiteettiä istuttamalla kotoperäisiä lajeja, luomalla turvapaikkoja paikallisille eläinlajeille ja asentamalla viher- tai luonnonkattoja jos mahdollista sekä vähentämällä kemiallisten aineiden käyttöä ja valo- ja melusaastetta. (Paras toimintatapa 3.8.2)</p> <p>Minimoidaan valosaaste sekä luonnonvaraisten lajien häiritseminen asentamalla ulkovalaistukseen ajatella tai sensorilla varustettuja, tehokkaita ja oikein suunnattuja valaisimia, jotka eivät tuota lainkaan valoa ylöspäin. (Paras toimintatapa 3.8.2)</p> <p>Minimoidaan vedenkulutus istuttamalla kotoperäisiä lajeja ja käyttämällä maankatteita sekä asentamalla ohjattuja kastelujärjestelmiä, jotka käyttävät mahdollisuuksien mukaan harmaata vettä. (Paras toimintatapa 3.8.2)</p>
3. Energian ominaiskäyttö yöpymisvuorokautta kohti	kWh/yöpymisvuorokausi	<p>Energian kokonaiskäyttö leirintäalueella yöpymisvuorokautta kohti loppuenergiana.</p> <p>On ilmoitettava selvästi, sisältyykö paikan päällä tuotettu uusiutuva energia määrään vai ei; se voidaan joka tapauksessa ilmoittaa myös erikseen.</p> <p>Myös rakennuksissa ja keittiöissä käytetty energia voidaan ilmoittaa erikseen muodossa kWh/m²-vuodessa ja kWh/ruokailija.</p>	<p>Leirintäalue (voidaan yhdistää organisaation tasolla)</p> <p>Prosessi</p>	Energiatehokkuus	Loppuenergian ominaiskäyttö (lukuun ottamatta paikan päällä tuotettua uusiutuvaa energiaa) ≤ 2,0 kWh/yöpymisvuorokausi. (Paras toimintatapa 3.8.3)

Indikaattori	Yleiset mittayksiköt	Lyhyt kuvaus	Suosittu seurannan vähimmäistaso	Asiaan liittyvä keskeinen indikaattori asetuksessa (EY) N:o 1221/2009 olevan liitteen IV (C osan 2 kohdan) mukaan	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta ja siihen liittyvä ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa
4. Paikan päällä tuotetulla uusiutuvalla energialla katettu prosenttiosuus energian loppukäytöstä	%	Tämä indikaattori saadaan laske-malla paikan päällä olevasta uusiutuvasta energiantuotannosta peräisin oleva prosenttiosuus käytetystä loppuenergiasta.	Leirintäalue (voi-daan yhdistää orga-nisaation tasolla) Prosessi	Energiatehokkuus	— (Paras toimintatapa 3.8.3)
5. Uusiutuvan energian serti-fioitujen hyvitysjärjestelyjen käyttö	(kyllä/ei)	Tämä indikaattori ilmaisee, ostaako majoitusliike muualla tuotettua sertifioitua uusiutuvaa energiaa (esim. uusiutuvaa sähköä). Sertifioinnin on varmistettava, että ostettua uusiutuvaa energiaa ei jo lueta jonkin toisen organisaation lukuun eikä kansalliseen keskimääräiseen sähköntuotantolähdevalikoimaan.	Leirintäalue (voi-daan yhdistää orga-nisaation tasolla) Prosessi	Energiatehokkuus	100 % sähköstä on peräisin jäljitettävissä olevista uusiutuvista sähkölähteistä, joita ei jo lueta jonkin toisen organisaation lukuun tai kansalliseen keskimääräiseen sähköntuotantolähdevalikoimaan tai jotka ovat alle kaksi vuotta vanhoja. (Paras toimintatapa 3.8.3)
6. Vedenkulutus yöpymisvuoro-kautta kohti	l/yöpymisvuoro-kausi	Vedenkulutus mitataan leirintä-alueen tiloissa vuoden aikana ja jaetaan yöpymisvuorokausien lukumäärällä. Suurten uima-altaiden sekä sellaisten ravintoloiden, joiden asiakkaista suuri osa on muita kuin majoittuvia asukkaita, veden kulutus voidaan jättää pois majoitusta koskevaan vertailuanalyysiin liittyvästä indikaattorista.	Leirintäalue (voi-daan yhdistää orga-nisaation tasolla)	Vesi	Vedenkulutus yhteensä ≤ 94 litraa yöpymisvuoro-kautta kohti neljän ja viiden tähden täyden palvelun leirintäalueilla, ja vedenkulutus ≤ 58 litraa yöpymisvuorokautta kohti kaikilla muilla leirintäalueilla. (Pa-ras toimintatapa 3.8.4)

Indikaattori	Yleiset mittayksiköt	Lyhyt kuvaus	Suositettu seurannan vähimmäistaso	Asiaan liittyvä keskeinen indikaattori asetuksessa (EY) N:o 1221/2009 olevan liitteen IV (C osan 2 kohdan) mukaan	Vertailuesimerkki huippuosaamisesta ja siihen liittyvä ympäristöasioiden hallinnan paras toimintatapa
7. Lajittelemattoman jätteen syntyminen yöpymisvuorokautta kohti	kg/yöpymisvuorokausi	Tämä indikaattori mittaa syntyneen lajittelemattoman jätteen määrää.	Vähintään leirintäalue tai vastaava (voidaan yhdistää organisaation tasolla)	Jätteet Materiaalitehokuus	Lajittelemattoman, hävitettäväksi lähetettävän jäätteen määrä $\leq 0,2$ kg/yöpymisvuorokausi. (Paras toimintatapa 3.8.5)

ISSN 1977-0812 (sähköinen julkaisu)
ISSN 1725-261X (painettu julkaisu)

Euroopan unionin julkaisutoimisto
2985 Luxembourg
LUXEMBURG

FI